

Utenforskap, innenforskap og alternative kameratskap

Fortellinger om samhold i stigmatiserte bydeler i Oslo Øst

Sara Myhr Sönmez

**Thesis submitted in partial fulfillment of the requirements for the
Degree of Master of Philosophy
in Gender Studies**

Centre for Gender Studies

University of Oslo

Blindern, Norge

1. Desember 2022

© Sara Myhr Sönmez

2022

Utenforskap, innenforskap og alternative kameratskap – Fortellinger om samhold i stigmatiserte bydeler i Oslo Øst

<http://duo.uio.no>

Trykk: Representralen, Universitetet i Oslo

Abstract

This study analyzes how masculinity and friendship is navigated in multicultural areas in the Eastside in Oslo. The study is based on eleven semi-structured interviews with boys raised on the Eastside, between the ages of 18 and 28. In a narrative analysis, both narratives related to everyday racism, stigmatization and exclusion; and also stories of friendship, togetherness and inclusion, are highlighted. By using theories of structural masculinities, and the binary relation between manliness/unmanliness, I explore different masculine ways of handling identity and belonging, in the pivot point of “outsideness” and “insideness”. Furthermore, the social structures within which identities and friendships maneuver, are nuanced using other theoretical tools and concepts connected to multicultural identities; racism and stigmatization; resistance, and alternative identities, discourses and community. The thesis is divided into three chapters of analysis. In the first chapter of analysis I discuss how the boys describe and use a “foreigner” identity that refers to a place-bound community, defined in contrast to the notion of “the Norwegian”. In the second chapter the boys’ experiences with stigma and everyday racism are highlighted, linked to stereotypes of “dangerous foreigners”, but also dichotomous handling, which both underpins and works against the stereotypes. Finally, in analysis chapter three, it is examined how friendships and intimacy, in an environment characterized by traditional masculinity, mistrust and humor, both limit and open up different navigation of friendship and masculine identities. The thesis concludes that the boys' masculine identities, belonging and community, seem to be created in the turning point between outsideness and insideness, mainly linked to national and local community.

Sammendrag

Denne oppgaven undersøker hvordan maskulinitet og vennskap navigeres i flerkulturelle områder på Østkanten i Oslo. Oppgaven tar utgangspunkt i elleve semistrukturerte intervjuer med gutter oppvokst på Østkanten mellom 18 og 28 år. I en narrativ analyse fremheves fortellinger knyttet til hverdagsrasisme, stigmatisering og ekskludering, men også vennskap, samhold og inkludering. Med et utgangspunkt i teorier om strukturell maskulinitet, og begrepsparet mannlighet/umannlighet, utforskes ulike maskuline håndteringer av identitet og tilhørighet i dreiningspunktet mellom utenforskap og innenforskap. Videre nyanseres de sosiale strukturene som identitetene og vennskapene manøvreres innenfor, ved bruk av andre teoretiske verktøy og begreper koblet til flerkulturelle identiteter; rasisme og stigmatisering; motstand, og alternative identiteter, diskurser og fellesskap. Oppgaven er delt inn i tre analysekapitler. Det første analysekapittelet tar for seg hvordan guttene beskriver og tar i bruk en “utlending”-identitet som viser til et stedbundet fellesskap, definert i kontrast til forestillingen av “det norske”. I det andre kapittelet belyses guttenes erfaringer med stigma og hverdagsrasisme, koblet til stereotypier av “farlige utlendinger”, men også dikotomiske håndteringer, som både bygger under og arbeider imot stereotypiene. Til slutt undersøkes det, i analysekapittel tre, hvordan vennsapsrelasjoner og intimitet, i et miljø preget av tradisjonell maskulinitet, mistillit og humor, både begrenser og åpner for ulike navigeringer av vennskap og maskuline identiteter. Oppgaven konkluderer med at guttenes maskuline identiteter, tilhørighet og fellesskap virker å skapes i omdreiningspunktet mellom utenforskap og innenforskap, hovedsakelig knyttet til det nasjonale og det lokale fellesskapet.

Forord

Jeg vil først og fremst hedre og takke min kjære mor for å ha vært min største støtte og beste diskusjonspartner, og for å alltid ha vært en telefonsamtale unna. Det har vært en lettelse å vite at noe alltid løsner opp etter en samtale med deg. Takk for all den tiden og energien du har viet til å lese, rette og diskutere denne oppgaven. Takk for motivasjon og for å på generell basis alltid være den perfekte mamma for meg. Jeg vil også takke min pappa for å være den du er. Du er så snill og omsorgsfull, og du er alltid der når det trengs. Takk for at dere begge har gitt oss erfaring med kultur og ulikhet. Takk for de kamper dere har tatt som har gjort det mulig for oss å være de vi er i dag. Og ikke minst tusen takk for at dere har gitt oss en kjærlighetsfull familie, som vokser i alle ender. Takk for at dere fortsetter å være her og elske oss ubetinget. Uten dere, ingen oss.

Jeg vil takke min kjære veileder, Helene Aarseth, som ikke bare har veiledet, men også vært en pådriver og motivator i det hele. Jeg vil takke Thomas Walle, min biveileder, for viktige innspill og gode samtaler. Takk til Helene og Sami, for all støtte og hjelp i prosessen. Jeg vil også takke Osloforskning for støtte til dette prosjektet.

Takk til mine fine brødre og mine mange venner, som alltid er der. Takk for motivasjon og interesse, men også for distraksjon og glede. Fine stunder med dere er det beste jeg vet. Takk til min venninne og samboer Silje, for å ha holdt fortet i vårt lille hjem. Og takk til jentene på masterkontoret, som etter noen harde koronarestriksjoner endelig ble til mer enn ansikter på skjermen. Dere har vært en støtte og glede i hverdagen.

Til slutt vil jeg rette en evig takknemlighet til de flotte guttene som stilte opp til intervju, delte sine historier og gjorde denne oppgaven mulig. Takk for viktige innblikk i deres tanker og hverdag. Deres historier og deres stemmer er viktige. Denne oppgaven er dedikert til dere og de mange som kjenner seg igjen i det dere forteller.

Innholdsfortegnelse

Abstract	III
Sammendrag	IV
Forord	VI
Innholdsfortegnelse	VII
1. Introduksjon	1
1.1 Svartmalte bilder og selvoppfyllende profetier	2
1.2 Fascinasjon for fellesskap, og tyrkisk pappa med hytte på fjellet	5
1.3 Oppgavens problemstilling og struktur	6
2. Teori og tidligere forskning	8
2.1 Marginaliserte maskuliniteter og mannlighet	8
2.2 Tilhørighetsparadoks og krysspress	11
2.3 Rasisme og stigmatisering i hverdagen	12
2.4 Alternative innenforskap	15
2.5 Subkulturell kapital og alternativ anerkjennelse	16
2.6 Flerkulturelle miljøer - en sammensmelting	18
3. Metode	20
3.1 Utvalg	21
3.2 Rekruttering	21
3.3 Intervjuguide og behandling av data	22
3.3 Intervjuene	23
3.4 Etikk	25
4. Å skape fellesskap i et flerkulturelt miljø	28
4.1 Å finne tilhørighet i et tilhørighetsparadoks	28
4.2 Et flerkulturelt fellesskap basert på likhet	31
4.3 Å gjøre “utlending” på riktig måte	35
4.4 Tilhørighet i endring	40
5. Utenforskap, utenfrablikk og selvoppfyllende profetier	44
5.1 Synlige minoriteter, usynlig rasisme	44
5.2 Definert ut av det norske, og inn i stigmatiserte roller	45
5.3 Territoriell stigma, motstand og selvoppfyllende profetier	49
5.4 Lojalitet, støtte og fremvisning av farlige våpen	53
5.5 “Motstands-rasisme” og stigmatisering	58
6. Brorskap, mistillit og grenser for maskuline vennskap	62
6.1 Familievennskap og “alt med de egentlig”	62
6.2 Grunnleggende mistillit og frykten for å bli sveket	63

6.3 Få eller ingen å stole på - men vi har det jo bare gøy	65
6.4 Samtalens grenser og måter å opprettholde fjes på	68
6.5 “Jeg vil holde familie en ting for meg selv”	71
6.6 Kjødding: en form for intimitet?	74
7. Konklusjon	79
7.1 Alternative kameratskap: Mellom innenforskap og utenforskap	80
7.2 De skjulte stemmene	83
8. Litteraturoversikt	85
Appendiks	89
Intervjuguide	90
Vil du delta i forskningsprosjektet	92
Samtykkeerklæring	93

Utenforskap, innenforskap og alternative kameratskap

1. Introduksjon

Jeg har faktisk vokst opp her, her i bydel[en]. Alle mine år så har jeg bodd her. Jeg er vokst opp med mange barndomsvenner som jeg går fortsatt med. Det er liksom en tilknytning da. Vi har veldig mye kjærlighet for hverandre.

Fra intervjuet med Kamran

Kamran, en av mine informanter i denne oppgaven, har bodd på Østkanten i Oslo hele livet sitt. Som han beskriver det er bydelen han har vokst opp i for ham assosiert med vennskap, samhold og kjærlighet, men det er også knyttet til historier om skyteepisoder og farlige ungdommer. Kamran uttrykker at han er klar over, og lei seg for, at det ofte er det sistnevnte utenforstående assosierer det stedet han er fra med. I denne oppgaven vil jeg undersøke hvordan guttene manøvrerer sine maskuline identiteter i denne krysningen, mellom samholdet og fellesskapet på innsiden av guttenes miljøer, og opplevelser av ekskludering og stigmatisering fra utsiden. Jeg vil altså se på hvordan guttene i krysningen mellom utenforskap og innenforskap, altså en opplevd tilhørighet, virker å etablere og manøvrere alternative kameratskap. Noe av det som har motivert meg i denne oppgaven er den følelsen som satte seg i meg da flere av guttene virket overrasket over at jeg ønsket å høre deres hverdagslige fortellinger om vennskap. Det var følelsen jeg fikk når Kamran, og også flere andre, forsvarte stedene de var fra, deres egne venner og dem selv. De virket å oppleve et behov for å *motbevise* noe, overfor meg, men også overfor deg og andre som skal lese denne oppgaven. Det var følelsen jeg fikk da jeg opplevde at flere anså det å delta på mitt masterprosjekt var en måte å bli hørt på. Det var en mulighet til å fortelle at de ikke er de unyanserte og “farlige utlendingene” som de opplever å bli assosiert med. De er, på lik linje som alle andre, komplekse, vanlige og snille mennesker. Dette har vært en motivasjon for meg for å få tak i, og å dele videre, historier fra en gruppe som ikke så ofte får rom til å fortelle historiene sine selv.

I denne oppgaven baserer jeg min analyse på elleve semistrukturerte intervjuer med minoritetsnorske gutter mellom 18 og 28 år. De er alle vokst opp i flerkulturelle miljøer på

Østkanten i Oslo. Oslo kan beskrives som en “delt by”, hvor det er store økonomiske og sosiale forskjeller mellom den vestlige og den østlige delen av byen (Aarbakke & Sloan, 2016). Østkanten i Oslo er assosiert, ikke bare med en lavere økonomisk og sosial klasse, men også med en betydelig større innvandrerbefolkning (Aarbakke & Sloan, 2016). Grunnen til at jeg har valgt å snakke med ungdom fra Østkanten spesifikt, er at det er det flerkulturelle fellesskapet hvor så mange ulike kulturer møtes og påvirker hverandre, jeg har en interesse for. Jeg er interessert i å se på hvordan guttene former sine maskuline identiteter i denne situasjonen og innenfor rammene av de vennskapene og fellesskapene som vokser frem her. Jeg har her gjort en narrativ analyse, hvor jeg har hatt fokus på å fortelle guttenes fortellinger, og fortolke dem som subjektive sannheter, altså som de oppfattes og erfares av guttene. Jeg ønsker å forstå mer av hvordan det oppleves å være minoritetsnorsk gutt i disse flerkulturelle områdene, hvordan fellesskap navigeres og hvordan den økte stigmatiseringen knyttet til Østkanten og minoritetsbakgrunn oppleves, og håndteres, av de som bor der. Særlig er jeg opptatt av hvordan dette generelle identitetsarbeidet spiller seg ut i relasjon til maskulinitet, da erfaringer og forventninger, som vi skal se, er svært kjønnete.

Jeg har valgt å gjøre en meningsfortolkende analyse, hvor jeg ved hjelp av en strukturell maskulinitetsteori undersøker hvordan guttene gjør maskulinitet i lys av sosiale strukturer i samfunnet og i det lokale miljøet. Jeg vil undersøke hvordan guttene manøvrerer sine egne posisjoner i et lokalt fellesskap ved å, på ulike måter, handle i tråd med passende måter for dem å bekrefte deres *mannlighet* på. Guttenes maskuliniteter må også forstås som etniserte og stedbundne. Dette vil jeg belyse ved å ta for meg begreper og analytiske verktøy knyttet til tidligere forskning om opplevelser og dilemmaer knyttet til flerkulturelle identiteter; opplevelser av ulike former for stigmatisering og rasisme; etableringen av fellesskap og alternative former for identiteter; og diskurser og motstand i minoritetsdominerte miljøer.

1.1 Svartmalte bilder og selvoppfyllende profetier

Forståelser av flerkulturelle unges tilværelse er ofte preget av en sterk kontrast til hvordan symbolsaker som gjelder noen få blir “hypersynlige”, mens generelle tendenser som gjelder svært mange flere, blir usynliggjort (Salole, 2018, s.29). I forskning og i den offentlige debatten er fremstillingen av ungdomstiden generelt ofte problemorientert (Sletten, Rosten & Vogt, 2021, s.88). Denne livsfasen er nemlig koblet til identitetsforvirring og problematferd (Frøyland, 2021, s.277). For minoritetsnorsk ungdom virker problemfortellingene likevel å tilspisse seg

ytterligere, og både i offentlig og akademisk diskurs forbindes minoritetsungdom stadig med problemer og utenforskap (Sletten, Rosten & Vogt, 2021). Generelt beskrives det en tendens til at handlinger utført av mennesker med en annen etnisk bakgrunn årsaksforklares med kultur (Gullestad, 2002, s.156; Wikan, 1994, s.131). Disse stereotypene har også en tydelig kjønnet dimensjon. Gutter med minoritetsbakgrunn ses ofte i lys av etablerte stereotyper om farlige utlendinger og bråkete ungdom (Sletten, Rosten & Vogt, 2021, s.99). Minoritetsjenter møter derimot ofte helt andre stereotyper knyttet til deres antatte mangel på frihet i et miljø preget av negativ sosial kontroll (Sletten, Rosten & Vogt, 2021, s.98). Tidligere forskning på minoritetsgutter har ofte tatt for seg de mest synlige guttene og de har ofte vært opptatt av motstand og reaksjoner på underordning, diskriminering og marginalisering i samfunnet (Bredal, 2011, s.26). Flere finner at unge minoritetsgutter uttrykker motstand gjennom en iscenesetting av en spesifikk type maskulinitet, både i skolen og ute i gata (Music & Godø, 2011; Sandberg, 2005; Jensen, 2006). Konsekvensene av disse svartmalte forestillingene er blant annet at selv norskfødte, synlige minoritetsgutter, som siden barnehagen er vokst opp med norske likestillingsidealer, likevel holdes ansvarlige for undertrykking av kvinner, frafall i videregående skole, rus og kriminalitet, og ekstremisme og radikaliserings (Rosten, 2018, s.18). Det argumenteres også for at problemfortellinger i forskningen har bidratt til ytterligere fremvekst av problemer (Sletten, Rosten og Vogt, 2021, s.89). Slike fortellinger kan nemlig være med på å underbygge selvoppfyllende profetier, hvor selve forventningen til hvordan noen kommer til å oppføre seg, er med på å trigge oppførsel som bekrefter de forutinntatte forventninger (Vogt, 2018, s.88).

Til tross for at mange forskere, jobber med å nyansere problemfortellinger, er det en bekymring for at det er de unyanserte fortellingene som råder i politisk og offentlig debatt (Sletten, Rosten & Vogt, 2021, s.90). Likevel kan vi se at dette i det offentlige har fått mer motstand de siste årene. Blant annet ble det satt i gang en bølge med demonstrasjoner mot rasisme i kjølvannet av drapet på George Floyd og "Black Lives Matters"-bevegelsen i 2020. I 2021 ble det norske mediebildet fylt av historier fra unge nordmenn som delte sine opplevelser med hverdagsrasisme. I januar, 2022, ble det publisert en kommentar i Oslodebatten, "Norsk nok for de svina?" av Ahmed Fawad Ashraf, hvor Ashraf (2022) forklarte at han var lei av å kontinuerlig forsøke å bevise at han er norsk nok. Kommentaren skapte en stor debatt som frembrakte mange historier, og det ble enda tydeligere hvilket mangfold av opplevelser, erfaringer og tanker som hører en flerkulturell oppvekst til. Også i populærkulturen, gjennom blant annet litteratur og musikk, har forfattere som Zeshan Shakar og Yohan Shanmugaratnam; og artister som Arif, Hkeem og

selvfølgelig Shirag og Magdi fra rapduoen Karpe, med mange fler, i stor grad lyktes med å rette store deler av Norges blikk mot fortellinger om erfaringer med rasisme, undertrykking og identitetsforvirring koblet til det å være minoritetsnorsk. Gjennom disse mennene, som selv har opplevd å være minoritetsungdom, kommer flere nyanserte fortellinger, og flere stemmer frem i lyset.

Vennskap har vært et viktig forskningsfelt for maskulinitetsforskning i lang tid, men det virker å være lite forskning på dette koblet til ungdom med minoritetsbakgrunn. Forskning på mannlige vennskap viser at det siden 1990-tallet virker å ha pågått en ny feminisering både i idealer av mannlighet og vennskap (Herz & Johansson, 2011, s.26). En intimitet i mannlige vennskap både etterspørres og utvikles av flere menn og gutter, i tråd med idealiseringer av mer likestilte og sensitive menn (Herz & Johansson, 2011, s.26). Dette virker likevel å hovedsakelig være knyttet til en vestlig middelklasse (Overå, 2014, s.116). I kontrast assosieres ungdomskulturen på Østkanten med mer tradisjonelle maskuliniteter (Sandberg, 2005, s.36; Jensen, 2006, s.271). Som jeg vil vise, kan en idealisering av tradisjonelle maskuliniteter virke å hindre den samme utviklingen i mine informanternes flerkulturelle miljøer. I denne oppgaven ser jeg blant annet til tre sentrale forskere på feltet. Viggo Vestel (2004) er i sin forskning på Rudenga på Østkanten, interessert i hvordan unge gutter håndterer forskjeller knyttet til kulturelle bakgrunner i sosiale relasjoner, og hva det har å si for deres egne identiteter. Han argumenterer for at fellesskap mellom gutter på Østkanten virker å forutsette en vilje til likhet (Vestel, 2007a, s.157). I hans forskning trekker ungdommene blant annet på felles interesser, klesvalg og omgangsformer (Vestel, 2007b, s.107). Monika Grønli Rosten (2017; 2015) er i sin forskning, også situert på Østkanten, opptatt av hvordan minoritetsungdom håndterer stigma koblet til stedet de er fra. Hun viser blant annet hvordan komplekse kulturelle prosesser kommer til uttrykk gjennom dikotomiseringer av “oss” og “dem”, knyttet til kjønn, etnisitet og sted. Ingunn Marie Eriksen (2012) ser også på sosiale fellesskap, hovedsakelig knyttet til hvordan sosiale markører og etableringer av grupper skapes i et minoritets- (og jente-)dominert miljø på en videregående skole. Hun finner blant annet at de sosiale grensene på skolen var tydelig koblet til etnisitet og stedstilhørighet. Dette er tekster jeg vil se til, og også dra noen begrep og teoretiske forståelser fra, i denne oppgaven.

Denne masteroppgaven er et relevant bidrag for en ytterligere nyansering av forståelsen av minoritetsgutters identiteter og hverdags erfaringer. Slik det er i dag opplever mange minoritetsgutter stigmatisering og hverdagsrasisme. Hovedsakelig virker stigmatiseringen å

være knyttet til stereotypier av “farlige utlendinger” (Rosten, 2015, s.114), og forestillingen om kriminalitet som et svart fenomen (Sandberg, s.2005, s.28). For mange utenforstående kan dette være det minoritetsgutter representerer, da det er slik de presenteres for dem i det offentlige. Ved å bli forstått som “de andre”, som ukjente, kan det skape en fremmedfrykt hos utenforstående. Behovet for å forstå det som er rundt oss kan nemlig føre til at vi opplever det ukjente og uforventede som truende (Salole, 2018, s.80). I et voksende multikulturelt samfunn er derfor kunnskap og normalisering av minoritetsnorske gutter viktig, ikke bare for å forhindre frafall fra skole og kriminalitet i samfunnet, men også for å anerkjenne og møte guttene på deres premisser og med kunnskap om deres hverdag. Det er derfor behov for å belyse flere hverdagslige og “vanlige” fortellinger om minoritetsgutter og deres erfaringer.

1.2 Fascinasjon for fellesskap, og tyrkisk pappa med hytte på fjellet

Interessen for dette temaet kommer fra personlig erfaring fra en sommerjobb jeg hadde for noen år siden. Et stort flertall av mine kollegaer i denne jobben var minoritetsgutter fra Østkanten, og jobben vi hadde var svært konkurransedrevet. Jeg hadde erfaring fra før med slikt arbeid, hvor alle hadde gått til hvert sitt, skrytt av egne prestasjoner og hver kollega var en konkurrent. I denne jobben var det noe helt annet. Det var en støtte der, et fellesskap, som jeg umiddelbart ble inkludert i, og dette fikk meg gjennom mange tunge dager. Det var mye latter, kjødding, og uansett hvordan dagen gikk var det noen som dultet meg i skulderen og sa bra jobbet. Dette fellesskapet, som jeg da koblet til gutter fra Østkanten er noe jeg har vært fascinert av siden. Det er noe jeg skulle ønske flere tenkte på når de tenkte på gutter fra Østkanten, og det har vært noe av det som har motivert meg til å skrive denne oppgaven.

I min oppvekst var det ikke mange flerkulturelle barn rundt meg. Jeg er halvt tyrkisk, med en far som har brutt med store deler av barndommens religion og kultur. Min far har i dag hytte på fjellet og jobber med å lære innvandrere om norsk kultur og samfunnsfag. Jeg har alltid følt meg norsk. Jeg begynte å studere flerkulturelle ungdom uten å innse at jeg var en av dem. Da min mor, med sosialantropologisk utdanning, begynte å bruke meg og mine brødre som eksempler når vi diskuterte temaet, husker jeg at jeg ble litt tatt på senga. Jeg har ikke tenkt så mye på min kulturelle bakgrunn før jeg plutselig innså at jeg skammet meg litt over å si at jeg var tyrkisk uten å kunne språket. Jeg var tyrkisk uten å egentlig være det. Selv om jeg aldri har følt meg veldig tyrkisk er min fars opprinnelse noe jeg er veldig stolt av. Og det å være tyrkisk har nok alltid, mer eller mindre bevisst, vært en viktig del av min identitet. Min far har bare bodd halve

livet sitt i Norge, men beskrives av mange som “urnorsk”. Fra utsiden er han en godt voksen, tyrkisk mann som møter på rasisme i hverdagen, som mange andre menn og kvinner i Norge gjør. Det er vanskelig for meg, hans datter, med et utseende og en væremåte som ikke automatisk tolkes som en synlig minoritet, å forstå. Det har kanskje derfor slått meg enda hardere, i samtaler med venner som i større grad tolkes som synlige minoriteter, hvor mye hverdagsrasisme noen opplever, og hvor lite utenforstående får med seg av dette.

1.3 Oppgavens problemstilling og struktur

Jeg har altså, i denne oppgaven, hatt semi-strukturerte intervjuer med elleve minoritetsgutter, mellom 18 og 28 år. De er alle oppvokst på Østkanten i Oslo, fra øst i byen, til sør-østlige drabantbyer, - områder som er stigmatiserte og koblet til lavere økonomisk og sosial klasse. De har alle bakgrunn fra ulike land i Sør og Vest i Asia og Nord-Afrika. Jeg har gjort en narrativ analyse, hvor jeg legger frem og undersøker subjektive og meningsfulle sannheter i guttenes fortellinger. Disse fortellingene dreier seg om deres forståelse av et fenomen, nemlig “vennskap”. Da jeg er interessert i den kjønnete håndteringen av vennskap, har jeg valgt å ta i bruk Messerschmidts (2016) strukturelle handlingsteori og Connells (1995) hegemoniske maskulinitetsteori. Ved å bruke disse teoretiske verktøyene søker jeg å tydeliggjøre hvordan sosiale strukturer, blant annet koblet til makt og dominans, er med å forme forståelser og forventninger for passende måter å gjøre maskuliniteter på i ulike kontekster. Ved å se til begrepsparet *mannlighet* og *umannlighet* vil jeg utforske hvilke grenser som virker å være med på å opprettholde disse passende maskuline, eller mannlige, måtene å handle på. For å forstå kompleksiteten i de sosiale strukturene rundt disse fortellingene, tar jeg også for meg andre relevante begreper og teoretiske verktøy, koblet til tidligere forskning og litteratur. Jeg vil blant annet bruke teorier om flerkulturelle identiteter; om rasisme og stigmatisering; og ulike teorier knyttet til motstand, og alternative identiteter, diskurser og fellesskap. Disse teoretiske verktøyene og begrepene vil hjelpe meg med å vise hvordan annerledeshet og ekskludering, men også tilhørighet og inkludering, er med på å definere guttenes vennskap og maskuliniteter.

Min problemstilling lyder som følger:

- *Hvordan navigerer guttene vennskap og maskuline identiteter i krysningen mellom tilhørighet og utenforskap?*

Problemstillingen vil bli besvart i tre analysekapitler som tar for seg hvert sitt underspørsmål:

1. *Hvordan kan vi forstå det å være “utlending” som en viktig del av guttenes følelse av tilhørighet?*
2. *Hvilken rolle spiller rasisme og stigma i guttenes opplevelser av utenforskap og innenforskap?*
3. *Hvordan formes og opprettholdes interaksjonelle grenser for passende måter å være venn på, i relasjon til maskulinitet?*

For å svare på disse spørsmålene vil jeg følge følgende struktur:

I Kapittel 2 vil jeg presentere begreper og teoretiske verktøy som skal brukes i oppgaven, samtidig som jeg vil presentere relevant bakgrunn og forståelser koblet til tidligere forskning. Jeg vil der blant annet ta for meg relevante begreper knyttet til maskuliniteter, flerkulturelle identiteter, rasisme, tilhørighet og motstand. I Kapittel 3 vil jeg legge frem min bruk av metode og forskningsdesign, og hvilke metodiske valg jeg har tatt gjennomgående i prosessen. Kapittel 4 er det første analysekapittelet, og jeg vil der svare på det første delspørsmålet: *Hvordan kan vi forstå det å være “utlending” som en viktig del av guttenes følelse av tilhørighet?* Jeg vil her vise hvordan “utlending” brukes som en identitetsmarkør koblet til et stedbundet generasjonsfellesskap. I Kapittel 5 tar jeg for meg det andre delspørsmålet: *Hvilken rolle spiller rasisme og stigma i guttenes opplevelser av utenforskap og innenforskap?* Jeg vil i dette kapittelet vise hvordan rasisme og stigma oppfattes av guttene, og hvordan dette kan føre til både et ønske om å endre, men også bygge oppunder, stereotypier de møter i hverdagen. I Kapittel 6 vil jeg besvare det siste delspørsmålet: *Hvordan formes og opprettholdes interaksjonelle grenser for passende måter å være venn på, i relasjon til maskulinitet?* Her vil jeg se på hvordan tillit, åpenhet og grenser defineres i relasjon til maskulinitet i guttenes fellesskap. Avslutningsvis vil jeg i Kapittel 7 trekke en konklusjon ved å se tilbake på analysekapitlene, diskutere funnene i relasjon til hverandre og oppsummere oppgaven.

2. Teori og tidligere forskning

I dette kapittelet vil jeg legge frem teorier og analytiske verktøy som jeg vil bruke for å belyse min problemstilling. Den overordnede problemstillingen i denne oppgaven er som nevnt:

- *Hvordan navigerer guttene vennskap og maskuline identiteter i kryssningen mellom tilhørighet og utenforskap?*

For å belyse disse problemstillingene vil jeg ta utgangspunkt i en strukturell maskulinitetsteori. Denne strukturelle posisjoneringen av maskuliniteter, beskrevet av Connell (1995) i teorien om *hegemoniske maskuliniteter*, er et analytisk verktøy for å forstå de sosiale rammene, knyttet til definisjonsmakt og dominans, som guttene utspiller sine maskuliniteter innenfor. Ved å ta i bruk begrepsparet *mannlighet* og *umannlighet* vil jeg undersøke hvordan guttene manøvrerer sine identiteter i lys av forståelser av legitime og passende måter å handle på i sosial interaksjon. Disse forståelsene for passende måter å handle på, er også sterkt tilknyttet de andre temaene og teoriene jeg presenterer i dette kapittelet. Blant annet må manøvreringen av maskuliniteter forstås i lys av erfaringer knyttet til dilemmaer i flerkulturelles identiteter; opplevelser av ulike former for stigmatisering; og til alternative former for identiteter, diskurser og håndteringer av deres posisjon i samfunnet.

2.1 Marginaliserte maskuliniteter og mannlighet

For å forstå navigeringen av guttenes identiteter vil jeg, som nevnt, ty til maskulinitetsteori som kan hjelpe med å tydeliggjøre hvilke sosiale strukturer guttene navigerer seg innenfor. Ut ifra en *strukturell handlingsteori* forstås konstruksjonen av kjønn som noe vi gjør, situert i sosial interaksjon og kroppslig handling (Messerschmidt, 2016, s.37). Å se kjønn som situert i hverdagsinteraksjon forutsetter forståelsen av kjønn som noe sosialt konstruert og foranderlig. Dette innebærer blant annet at det finnes flere måter å gjøre kjønn på, og det er også kontekstavhengig og kulturbetinget. Vi handler nemlig i henhold til sosiale strukturer som befinner seg i ulike sosiale settinger. *Sosiale strukturer* forstås som sosiale mønstre som vi handler i henhold til, som kun eksisterer og opprettholdes ved at vi spiller på dem (Messerschmidt, 2016, s.47). Ved at handlinger og diskurser reproduseres gjentatte ganger blir de til mønstre (Messerschmidt, 2016, s.47). De sosiale strukturene skaper en normativ forestilling av hva som er “passende” for oss å gjøre som kjønnete vesener. Dette er koblet til forståelsen av *maskulinitet* og *femininitet* som uttrykk for kjønnenes “essensielle natur” eller som prototyper av

hva det vil si å være kvinne eller mann (West & Zimmerman, s.129). Med andre ord forstås maskulinitet som uttrykk for “mannlighet”. Det stilles også en forventning til en viss balanse mellom antatt biologisk kjønn og sosiale uttrykk av maskulinitet eller femininitet (West & Zimmerman, 1987, s.129). Det er altså en forventning om at menn er “maskuline nok” og at kvinner er “feminine nok”. Likevel er det som sagt mange måter å utspille maskuliniteter (og femininiteter) på, og vi omtaler derfor maskuliniteter i flertall (Connell, 1995). Forestillinger om “passende” maskuline og feminine uttrykk er likevel med på å begrense og muliggjøre handling (Messerschmidt, 2016, s.47). Dette preger hvordan vi uttrykker oss selv og forstår andres handlinger, i henhold til kjønn vi antar vi selv og andre besitter (West og Zimmerman, 1987, s.145). Vi søker nemlig å regulere oss selv for å passe inn (West & Zimmerman, s.136). En essensiell del av det å passe inn og forhandle måter å gjøre kjønn på er *selvregulering* (accountability). Vi forutser andres forventninger til oss, og handler deretter, i henhold til hvordan vi ønsker å fremstå (West & Zimmerman, s.136). Dette har å gjøre med et maktspekt, da de som passer inn og handler mest mulig i tråd med dominerende idealer besitter makt i samfunnet (Messerschmidt, 2016, s.50).

For å forstå hvordan dominans og definisjonsmakt er med på å prege måter å gjøre mann på, vil jeg ty til Connells teori om hegemonisk maskuliniteter. Den *hegemoniske maskuliniteten* forstås som den ene ledende formen for maskulinitet som opphøyes i et samfunn. Begrepet spiller på begrepet *hegemoni*, som defineres som en kulturell dynamikk hvor en gruppe gjør krav på en ledende posisjon i det sosiale livet (Connell, 1995, s.77). Den hegemoniske maskuliniteten forstås som en høytstående posisjon, som svært få når opp til, men som bærer på symbolske maskuline egenskaper og verdier som anerkjennes og respekteres i samfunnet (Connell, 1995, s.77). Det er en forutsetning om en viss enighet mellom det gjeldende kulturelle idealet og en institusjonell makt (Connell, 1995, s.77). Hvilke egenskaper den hegemoniske maskuliniteten innebærer er foranderlig, og posisjonen ser også annerledes ut i ulike sosiale systemer (Lorentzen, 2014, s.127). Selv om et fåtall dominante menn posisjoneres som bærere av den hegemoniske maskuliniteten, er denne posisjonen sentral i utformingen andre maskuliniteter. Teorien om hegemonisk maskulinitet setter nemlig ulike former for maskuliniteter inn i et overordnet system for å vise hvordan de inngår i hierarkier og relasjoner til hverandre (Connell, 1995). Fire posisjoner beskrives: den hegemoniske maskuliniteten, medvirkende maskuliniteter, underordnede maskuliniteter og marginaliserte maskuliniteter. Den posisjonen som de aller fleste menn okkuperer er posisjoner av *medvirkende maskuliniteter* (Connell, 1995, s.79). Dette innebærer måter å være maskulin på som ikke når opp til det hegemoniske maskulinitetsidealet.

Selv om maskuliniteter posisjonert som medvirkende ikke sitter på hegemonisk makt tjener de likevel på goder og privilegier som følger med den patriarkalske underordningen av kvinner i forhold til menn (Connell, 1995, s.79). *Underordnede maskuliniteter* er en mindreverdige posisjon til den hegemoniske. Connell (1995, s. 78) eksemplifiserer hvordan homofile menn, men også femininitet hos heteroseksuelle menn, i moderne vestlige samfunn, kan underordnes den hegemoniske maskuliniteten. Dette i tråd med underordningen av femininitet i forhold til maskulinitet. Hegemoni, underordning og medvirkning forstås som relasjoner innad i en maskulin kjønnsorden eller et kjønnshierarki (Connell, 1995, s.80).

I tillegg til hegemoniske, medvirkende og underordnede maskulinitetsposisjoner, har vi den marginaliserte maskuliniteten, som jeg i denne oppgaven retter mitt fokus mot. *Marginaliserte maskuliniteter* posisjoneres i forhold til de andre, på grunnlag av litt andre sosiale strukturer, som for eksempel knyttet til seksualitet eller etnisitet (Connell, 1995, s.80). Ved å posisjoneres som marginaliserte maskuliniteter plasseres menn på *utsiden* av det interne kjønnshierarkiet (Connell, 1995, s.80). På den måten får ikke de som innehar denne posisjonen den samme tilgangen på patriarkalske privilegier som hegemoniske, medvirkende, og også underordnede maskulinitetene til syvende og sist tjener på (Connell, 1995, s.1995, s.80-81). De får på den måten heller ikke den samme sjansen til å strekke seg etter det hegemoniske idealet. Minoritetsmenns maskuliniteter kan blant annet posisjoneres som marginaliserte dersom de avskrives på grunnlag av stigma koblet til deres etnisitet og klasse. I et flerkulturelt, men hovedsakelig hvitt samfunn, som i Skandinavia, forstås hvithet som sentralt for den hegemoniske maskuliniteten (Christensen & Jensen, 2014, s.70). Walle (2011, s.9) beskriver for eksempel hvordan “innvandremenn” i norsk offentlig debatt ofte annengjøres og underordnes på grunnlag deres kulturelle bakgrunn. De settes opp mot et normativt bilde av “norske” som “vanlige menn”. Sør-asiatiske og afrikanske muslimske menn dras alle under én kam, og tilskrives egenskaper som majoritetsmenn selv ønsker å ta avstand til, fremfor å vektlegge faktiske kvaliteter knyttet til gruppene (Walle, 2014, s.223). Blant annet kontrasteres fremstillingen av majoritetsnorske som likestillingsorienterte, og minoritetsmenn som begrensere av minoritetskvinnens frihet (Walle, 2014, s.222). De representerer på den måten en uønsket maskulinitet, forbundet med autoritet, vold og aggressivitet (Walle, 2014, s.223). Minoritetsmenn markeres på den måten som den hvite maskulinitetens “andre”, ved at de tilskrives en uønsket maskulinitet som andre hvite maskuliniteter “tjener på” ved å kontrastere seg mot (Christensen & Jensen, 2014, s.70).

Hierarkiske relasjoner mellom menn, og et generelt behov for å fremstå som mannlig, forstås som grunnleggende motivert av en frykt for å bli ydmyket, dominert og herset med av andre menn (Kimmel, 1994, s.129, 131). Denne frykten preger menn til enhver tid, da de konstant granskes og dømmes av andre menn (Kimmel, 1994, s.131). Menn er redde for å underordnes eller marginaliseres, og dermed umannliggjøres (Kimmel, 1994, s.135). En strategi for å forsvare sin egen maskulinitet er å benekte andres maskulinitet, blant annet ved posisjonere dem som underordnede og marginaliserte (Kimmel, 1994, s.135). Det kan derfor forstås som enda viktigere for menn som opplever å bli posisjonert som marginaliserte, å bevise sin mannlighet. *Mannlighet og umannlighet* viser til legitime og illegitime måter å gjøre mann på (Lorentzen, 2014; Ekenstam 2006). Det er et *relasjonelt* begrepspar, hvor det som oppfattes som umannlig forstås som det som faller utenfor definisjonen på mannlighet. Mannlighet må derfor bevises hele tiden (Kimmel, 1994, s.122). Menn demonstrerer mannlighet først og fremst for å få andre menns godkjenning (Kimmel, 1994, s.128). *Homofobi* beskrives som frykten for å umannliggjøres: at andre menn skal avsløre at de ikke er ekte menn (Kimmel, 1994, s.131).

2.2 Tilhørighetsparadoks og krysspress

Jeg har i denne oppgaven valgt å se til identitet som noe *relasjonelt*, og jeg vil rette fokuset mot hvordan guttene identifiserer seg selv i forhold til andre (Hammarén & Johansson, 2018, s.9). Identitet handler i stor grad om tilhørighet til grupper, og om å posisjonere seg selv ved å skille mellom hvem man er like og forskjellige fra (Hammarén & Johansson, 2018, s.9). Det er derfor essensielt å se på hvordan kategorisering og definering av identitet henger sammen med følelsen av å høre til og ikke i ulike fellesskap. For flerkulturelle identiteter, kan dette dilemmaet være litt ekstra komplekst. De unge minoritetsnorske guttene i denne oppgaven deler alle at har tilbragt majoriteten av livet sitt i Norge. De må altså forstås som norske. Likevel er guttene grunnleggende preget av det å ikke bare være norske, men også påvirket av andre kulturer. Det kan skape noen essensielle utfordringer som også påvirker deres hverdag. En av disse utfordringene som går igjen er erfaringer med å havne i et krysspress mellom ulike forventninger til hvordan man skal opptre fra ulike hold. Ofte er det forventet ulike ting i hjemmet, i vennegjengen og i storsamfunnet (Salole, 2018, s.44). Motstridende idealer og tankesett må balanseres, og da det ikke er mulig å innfri alle ønsker, blir flerkulturell ungdom ofte stående igjen med en opplevelse av at man ikke strekker ordentlig til i de kulturene de føler tilhørighet til (Salole, 2018, s.179, 183). Dette omtales som et *tilhørighetsparadoks*: en opplevelse av at det å høre til flere steder kan skape en følelse av å ikke høre til noe sted (Salole, 2018, s.169). På den

måten vil flerkulturelle unge norske, påvirket av flere kulturer, aldri *bare* være norske, fordi de alltid vil være preget av en eller flere andre kulturer (Salole, 2018, s.179). Mange flerkulturelle barn er blant annet preget av foreldrenes migrasjonserfaringer, selv om de selv har tilbragt mer eller mindre hele livet sitt i Norge (Salole, 2018, s.44). Unges tilhørighetsparadoks er nemlig på den ene siden svært subjektiv og eksistensiell, men det er samtidig i stor grad påvirket av andres forventninger og krav (Salole, 2018, s.188). Dette krysspreset kan forverres i ungdomstiden, da unge ofte retter sin oppmerksomhet mot jevnaldrende og løsriver seg fra familie (Frønes, 2013, s.87). De mange forventningene som stilles til flerkulturelle unge kan føre til store identitetsforvirringer, da flere inntrykk må sorteres og prosesseres (Salole, 2018, s.223). Dette kan igjen føre til en forlengelse av identitetssøkningsprosesser som kobles til ungdomstiden hos flerkulturelle unge.

Dette tilhørighetsparadokset er et begrep knyttet til en forståelse av identiteter påvirket av flere kulturer, omtalt som “krysskulturelle identiteter” (Salole, 2018). Dette begrepet spiller på en forståelse av en identitet skapes som noe ikke-reducerbart til kulturene som krysses i oppveksten (Salole, 2018, s.37). I sammensmeltingen av flere kulturer og verdenssyn skapes derimot noe nytt (Salole, 2018, s.37). Dette samstemmer på mange måter med begrepet *hybride identiteter* som i større grad går igjen i annen litteratur på feltet (Wikström, 2007 i Hammarén & Johansson, 2018; Pieterse, 2004 i Vestel, 2007a). Slik jeg forstår det fremstår krysskulturell identitet som en hybrid identitet, men med en forutsetning om en fundamental og betydelig påvirkning av kultur i en “betydelig del av oppveksten” (Salole, 2018, s.36). Hybriditet viser på den annen side til en mer generell idé om hvordan ulik kulturell påvirkning konstant er med på endre dynamiske kulturer og identiteter (Vestel, 2007a, s.144). Begge begrepene retter likevel oppmerksomheten mot hvordan identiteter påvirket av ulike kulturer ikke kan reduseres tilbake til kulturene, da noe nytt skapes i møtet. Som Salole (2018, s.37) illustrerer det, dog litt forenklet, er det som å blande fargene rødt og blått og sitte igjen med lilla. Slik forstås en flerkulturell identitet som alltid preget av flere kulturer, verdsett og forventninger på én og samme tid (Salole, 2018, s.37).

2.3 Rasisme og stigmatisering i hverdagen

Posisjoneringen av synlige mannlige minoriteter som marginaliserte, må forstås i lys av gruppens erfaringer av stigma og rasisme i hverdagen. Dette er sterkt preget av en antakelse i samfunnet om at vi lever i et egalitært og likestilt samfunn (Orupabo, 2021, s.117). Det er nemlig en overordnet enighet om at eksplisitt rasisme ikke tolereres i Norge. Likevel virker det å være en

uoverensstemmelse mellom synlige minoriteters opplevelse av rasisme og samfunnets antakelser om at Norge er “fargeblindt” (Kaur, 2021, s.112). Denne uoverensstemmelsen skaper et behov for en ny forståelse av rasisme i dagens Norge. Vi kan ikke lenger kun forstå rasisme som tydelige fiendtlige kommentarer fra hatefulle rasister (Orupabo, 2021, s.117). Mange synlige minoriteter møter i dag en subtil og strukturell hverdagsrasisme (Orupabo, Vassenden og Handulle, 2022, s.318) Denne subtile hverdagsrasismen forstås som skjult, da det ikke er den éne isolerte hendelsen i seg selv som er problemet, det er “summen av alle de små krenkelser og erfaringer med å ikke bli sett på som norsk nok” (Orupabo, 2021, s.116). Denne skjulte rasismen fremstår som tvetydig, da det kan være en usikkerhet rundt hvilken intensjon den som utfører en rasistisk handling egentlig har, og ofte er det ikke en bevisst handling (Orupabo m.fl., 2022, s.318). Dette kan skape en *asymmetrisk erfaring*, hvor den mottakende parten er alene om å forstå situasjonen som rasistisk ladet (Orupabo m.fl., 2022, s.318). Det å sette fingeren på hva som var krenkende, spesielt overfor majoritetsnorske som selv ikke har opplevd rasisme eller vet hvor strukturelt utbredt hverdagsrasisme er, kan være svært vanskelig (Orupabo, 2021, s.117; Kaur, 2021, s.112). I kontrast er tydelig hatfull rasisme ofte både lettere å tolke, og i lys av en generell overensstemmelse om at rasisme er feil, lettere å håndtere på en måte hvor sannsynligheten for å få medhold er større, også fra tilskuere med majoritetsetnisk bakgrunn. Bearbeidelsen av den skjulte rasismen holdes derimot ofte skjult (Orupabo m.fl., 2022, s.326). De fleste som opplever hverdagsrasisme overser hendelsene fremfor å konfrontere og respondere i øyeblikket. Sjeldent deles slike erfaringer med mennesker av majoritetsnorsk bakgrunn i det hele tatt (Orupabo m.fl., 2022, s.326). Dersom frustrasjonen luftes, henvender den krenkede seg stort sett til andre synlige minoriteter som har forståelse for hvordan det er å oppleve subtil og strukturell hverdagsrasisme (Orupabo m.fl., 2022, s.327). Slik forblir denne typen rasisme usynlig, da majoritetsnordmenn sjeldent får vite om disse erfaringene (Orupabo m. fl., 2022, s.327). Usynlig, eller skjult, rasisme kan være en stor påkjenning for de som blir utsatt for det, og over tid kan det være svært psykisk utmattende, blant annet fordi man ofte sitter inne med det alene (Orupabo, 2021, s.319). Hverdagsrasisme er med på å prege opplevelser av ekskludering i samfunnet, og mange minoritetsnorske føler at det er majoritetsnorske som råder over hvorvidt de selv kan omtale seg som norsk eller ikke (Kaur, 2021). Den strukturelle karakteren som rasismen har setter på den måten synlige minoriteter i en marginalisert posisjon i samfunnet.

Den skjulte hverdagsrasismen kobles i denne oppgaven til en stigmatisering av synlige mannlige minoriteter fra nedvurderte steder på Østkanten. Danske minoritetsmenn fra nabolag sammenlignbare med de jeg ser på i denne oppgaven, beskrives som sosialt misforstått, sterkt

underprivilegerte, og med et delt problem av en brutal mangel på anerkjennelse i samfunnet (Jensen, 2006, s.269). Det trekkes frem fire grunnlag som er blant de guttene møter stigmatisering på (Jensen, 2006, s.269-270). For det første trekkes det frem stigma knyttet til området guttene er fra som assosieres med dårlig rykte, omtalt som territorielt stigma. Det andre er en generell stereotypisering med utgangspunkt i etnisitet eller "rase". Den tredje formen for stigma kobles til deres økonomiske og sosiale underprivilegerte posisjoner, karakterisert av lav kulturell og økonomisk kapital. Til slutt stigmatiseres guttenes måter å gjøre maskulinitet på som utført på "feil måte", assosiert med negative kjønnede forventninger koblet til muslimske maskuliniteter (Jensen, 2006, s.269-270). Det skapes altså en ufordelaktig posisjon i krysningsfeltet mellom det å være ung og mann, og det å være mørk eller muslim (Jensen, 2006, s.270). I lys av teorien om hegemoniske maskuliniteter forstås dette å skape en marginalisert maskulinitet.

Da denne oppgaven spesifikt tar for seg guttenes tilhørighet til områder på Østkanten i Oslo, vil jeg gå ytterligere inn på den territorielle stigmaen som er tilskrevet områder som nedvurderes utenfra (Rosten, 2017, s.59). I norsk kontekst pekes Groruddalen, altså majoriteten av informantenes hjemsteder, ut som et slikt område (Rosten, 2017; 2015). Til tross for at Loïc Wacquant (2007, s.68) ser til hardere utsatte områder i USA og Frankrike enn de vi har i Norge, peker han på at territorielt stigma også finner sted i de skandinaviske landene, til tross for at de er preget av et mindre økonomisk og sosialt skille. *Territorielt stigma* forklares som marginalisering og nedvurderinger av personer på grunnlag av utenforståendes fordommer knyttet til stedet de er fra, med et fokus på de negative konsekvenser dette kan ha for de som er fra stigmatiserte steder (Wacquant, 2007, s.67). Hvorvidt stedene faktisk er farlige og beboerne er fattige minoriteter og utlendinger, spiller til syvende og sist liten rolle, så lenge utenforstående har en forståelse om at det stemmer (Wacquant, 2007, s.68). I skandinavisk kontekst beskrives håndtering av territorielt stigma å internaliseres på en mindre rigid måte, enn det som beskrives i den originale teorien (Christensen & Jensen, 2012, s.88). I stedet for å internalisere stigmaet og oppleve en altopplukende uverdighet og skam, tar de danske beboerne i større grad avstand til fordommene som de utenforstående har (Christensen & Jensen, 2012, s.88). Beboerne har sine egne positive, eller ambivalente oppfattelser av hva områdene har å by på. De internaliserer på den måten ikke det territorielle stigma i seg selv, men heller *bevisstheten* om det. Dette kommer derimot til uttrykk som sinne eller tristhet, og noen utvikler kritiske blikk på mediene (Christensen & Jensen, 2012, s.88). Også i Groruddalen i Oslo virker det å være ambivalente følelser rundt stigmatisering av området (Rosten, 2015, s.119). Dette virker å ha en kjønnet dimensjon, hvor stigmaet treffer og påvirker guttene på en annen måte enn jentene (Rosten, 2017,

s.57). Stigmatiseringen er nemlig hovedsakelig koblet til maskuline stereotypier om “farlige utlendinger” (Rosten, 2015, s.114). Dette gjør det mulig for jentene å fraskrive seg stigmaet og legge det på guttene fra områdene. Den maskuline håndteringen av det territorielle stigmaet virket derimot å utspilles i form av motstand koblet til iscenesettelser av maskulinitetsuttrykk basert på myter om det farlige “ghettostedet” og “farlige utlendinger” (Rosten, 2017, s.54). Dette vil jeg ta for meg i neste delkapittel.

2.4 Alternative innenforskap

I lys av ovennevnt teori kan synlige unge gutter med minoritetsbakgrunn være preget av ulik erfaring med annerledeshet i hverdagen, blant annet i form av ekskludering og underordning i storsamfunnet; interne og eksistensielle tilhørighetsparadoks; og erfaringer med rasisme og stigmatisering. Denne annengjøringen og mangelen på anerkjennelse kompenseres av mange synlige minoritetsgutter med alternative veier til tilhørighet, anerkjennelse og makt, hovedsakelig knyttet til en kollektivt utformet “utlending”-identitet (Hammarén & Johansson, 2018, s.115). “Utlending”-identiteten forstås som en *hybrid* kollektiv identitet formet i miljøer preget av flerkulturalitet. Som nevnt tidligere forstås hybride identiteter og kulturer som en sammensmelting av ulik kulturell påvirkning (Vestel, 2007a, s.144). Ideen om hybriditet er tradisjonelt basert på antakelser om at “elementer”, her forstått som mennesker med ulik kulturell bakgrunn, som inngår i en hybrid blanding er forskjellige (Vestel, 2007a, s.144). Likevel argumenteres det for at en dannelse av sosiale relasjoner mellom ulike mennesker forutsetter likhetstrekk og en vilje til å søke etter dem (Vestel, 2007a, s.157). Slik rettes søkelyset mot *likhet* som viktig i relasjonsskaping i det hybride fellesskapet i flerkulturelle miljøer på Østkanten i Oslo (Vestel, 2007a, s.145). Blant annet beskrives “utlendingfellesskapet” også som et *generasjonsfellesskap*, hvor et forestilt fellesskap samler en hel generasjon med unge mennesker på grunnlag av delte erfaringer fra en oppvekst i et flerkulturelt miljø (Rosten, 2015, s.315, 120). Slik kan et “delt utenforskap” fungere som et slags sosialt lim (Eriksen, 2012, s.16). Det å bli ansett som “utlending” i et flerkulturelt miljø forstås i lys av dette ikke bare som knyttet til etnisitet og kulturell bakgrunn. En måte å forstå “kriteriene” for hva som skal til for å bli ansett som “utlending nok” beskrives som det å ha de *riktige etniske pakkene* (Eriksen, 2012, s.88). Dette kan blant annet innebære å ha “riktig” hudfarge, sosiolekt, humor og stedstilhørighet (Eriksen, 2012, s.88). Dette baseres på en helhetlig forståelse av en persons uttrykk, satt opp mot diskursive forventninger av hva det vil si å være “utlending nok”. Hva det innebærer å være utlending kan dermed variere (Eriksen, 2012, s.79). En søken etter likhet betyr likevel ikke at

forskjeller skal ignoreres. Ved at ungdommen retter fokuset mot det de har til felles, nedtones og nøytraliseres forskjeller slik at opplevelsen av ulikhet forhindres fra å skape distanse (Vestel, 2007b, s.121). Det presiseres derimot at det må være en riktig balanse mellom søken etter likhet og toleranse av forskjeller i fellesskap på tvers av mange ulike kulturer (Vestel, 2007b, s.123). Det å tolerere hverandres kulturelle bakgrunn kan fremstå som ekstra viktig i lys av erfaringer med hverdagsrasisme og marginalisering i storsamfunnet.

Det å ta i bruk “utlending”-identiteten forstås her som koblet til sted. Det er nemlig et gjennomgående funn at flere unge minoritetsnorske fra Østkanten opplever en sterkere lokal, fremfor nasjonal, tilhørighet (Kaur, 2021, s.112; Salole, 2018, s.179; Eriksen, 2012, s.118). Disse ulike formene for tilhørighet beskrives i teorien om *boksen i boksen* som to analytiske distinksjoner (Eriksens, 2012, s.108-111). Den *ytre boksen* referer til storsamfunnet som et forestilt fellesskap, altså det nasjonale fellesskapet; mens den *indre boksen* refererer til den lokale jevnalderkulturen på Østkanten. Tilhørigheten til de ulike boksene beskrives som tett knyttet til hvordan maktstrukturer og verdsett forstår i de ulike fellesskapene. På den ene siden, knyttet til den ytre boksen, er det storsamfunnets maktstrukturer og verdier som er gjeldende (Eriksen, 2012, s.208). Som vist er disse ofte i favør av den majoritetsetniske middelklasse-befolkningen. På den andre siden, i den indre boksen, verdsettes idealer, maktstrukturer og væremåter som knyttes til den lokale jevnalderkulturen. Som sagt var det en sterk tendens til at minoritetsnorsk ungdom opplevde sterkere tilhørighet til den indre boksen (Eriksen, 2012, s.110). Den sterke tilhørigheten til den indre boksen virket samtidig å redusere tilhørigheten til den ytre. Dette ble forsterket ved at mange også oppmuntret andre til å ta avstand til “det norske” (Eriksen, 2012, s.110). I kontrast virket de fleste etniske majoritetsnorske å oppleve en tilhørighet til den ytre boksen, altså det nasjonale fellesskapet, fremfor det lokale, da de opplevde å føle seg utenfor (Eriksen, 2012, s.192). På skolen var det nemlig de etniske norske som var på utsiden og marginalisert, og det var “utlendingene” som satt på makten.

2.5 Subkulturell kapital og alternativ anerkjennelse

Som nevnt tidligere er Rosten (2015; 2017) i sin forskning opptatt av en maskulin håndtering av territorielt stigma. Som hun beskriver utspiller hennes informanter en “maskulin ghettolek”, hvor minoritetsguttene drar på subkulturer koblet til et macho-fellesskap (Rosten, 2017, s.54). Dette samstemmer på mange måter med det Jensen (2006) omtaler som *ekspresive maskuliniteter* og det Sandberg (2005; 2008a; 2008b) begrepsliggjør som *gatekapital*. Begrepene peker mot

lignende forståelser av et repertoar av verdier, kompetanser og væremåter som er sentrale og opphøyet spesifikke minoritetsmiljøer. Respekt, attitude og det å ikke miste ansikt trekkes frem som viktige nøkkelbegrep (Music & Godø, 2011, s.6). I kontrast til regjerende former for kulturell kapital i samfunnet, forstås det å ty til subkulturelle kapitalformer som uttrykk for motstand og opprør mot den dominante kulturen, men også som en kreativ og alternativ vei til anerkjennelse (Sandberg, 2008b, s.76; Jensen, 2006, s.270). Ifølge Bourdieu er nemlig anerkjennelse det vi streber etter i livet (Jensen, 2006, s.270). Det å inneha kulturell kapital innebærer det å sitte på den "riktige kompetansen" i ulike sosiale settinger, noe som gir makt (Bourdieu i Sandberg, 2008a, s.116). Kulturell kapital forstås likevel i stor grad å være tilknyttet den hvite middelklassen og den hegemonisk maskuliniteten. Ved å trekke på subkulturell kapital, kan man få tilgang til alternative sosiale posisjoner, anerkjennelse og selvtillit (Sandberg, 2008b, s.76). Her er det ikke bare snakk om reaksjoner og mangel på respekt utenfra. Det er også et ønske om anerkjennelse på innsiden i miljøer der subkulturell kapital har verdi (Rosten, 2017, s.59). Ved å skille seg fra den dominerende kulturelle kapitalen og definere seg i kontrast til den, tar deltakere i subkulturen makten tilbake.

Flere trekker frem hvordan flerkulturelle ungdomsmiljøer i Norge og i Skandinavia, inspireres av og trekker inn elementer av amerikanske hiphopkulturer og gangsterinspirerte ungdomsmiljøer (Music & Godø, 2011, s.6). Hiphopen var nemlig en av de få stedene hvor det å være svart ble opphøyd (Sandberg, 2008b, s.79) Subkulturell kapital som funnet i gatekulturen, studeres av Sandberg (2008a, 2008b, 2005) hos ungdom som henger i gatene i Oslo. Subkultur preges av å fremstilles som kulturelt annerledes enn den regjerende kapitalformen i et samfunn i form av stil, normer og verdier (Jensen, 2006, s.262). De forklares å spille på en tradisjonell maskulinitet, hvor styrke, mot og fryktløshet, med andre ord ha evnen til å forsvare seg, er viktig (Sandberg, 2005, s.36; Jensen, 2006, s.271). Sandberg (2005, s.32) ser til en dynamikk i gatekulturen, hvor den voldspregede kulturen gjør det viktig å fremstå som voldelig for å selv unngå å bli herset med. Det handler altså om å ikke bli umannliggjort. Ungdommen iscenesetter her bevisst "farlige utlendinger", og spiller på en fremstilling av kriminalitet som et svart fenomen (Sandberg, 2005, s. 28). En sentral kapital i gatekulturen er et rykte som voldelig (Sandberg, 2005, s.29). Sandberg (2005, s.29) forklarer at det å unngå bråk ved å ikke blande seg sjeldent holder for unge gutter som befinner seg i miljøer der det er mye vold (Sandberg, 2005, s.29). En *hypersensibilitet for fornærmelser* er med på å opprettholde dette ryktet (Sandberg, 2005, s.29). Det vil si at det er en tendens til at minoritetsgutter i slike miljøer reagerer sterkt på slike fornærmelser for å bevare ansikt. Likevel forklares fornærmelser som en del av

kulturen, blant annet koblet til battle-kulturen i hiphop (Sandberg, 2008a, s.72). Det er om å gjøre å fornærme den andre verbalt, og ambivalens ligger like under overflaten hele veien. Dette kan føre til utydelige grenser mellom hva som fører til latter og alvor, og som vi skal se senere kan det også føre til mer alvorlige hendelser som vold og krangler med mange involvert. Vold som en opposisjonell praksis og en måte å ta makt på, som den formen for opprør de behersker best (Sandberg, 2005, s.31). Selv om gatekultur forstås som tydeligst og mest rendyrket ute i gatene, blir også elementer av gatekulturen tolket inn i andre ungdomsmiljøer (Music & Godø, 2021, s.6). Dette preger blant annet samhandlingspraksiser mellom og innad i ungdomsmiljøer. De forstår sin egen kultur som den autentiske og ekte, i motsetning til den “mainstreame andre”, her forstått som en forestilling av majoritetsnorske som følger strømmen (Jensen, 2006, s.263; Sandberg, 2008b, s.77). Subkulturell kapital skiller seg likevel fra annen kulturell kapital ved at den, i en ortodoks forståelse av Bourdieus teori, ikke anses som et felt, da det er mangel på institusjonell makt (Sandberg, 2008a, s.156). Subkulturell kapital er per definisjon underordnet den regjerende sosiale kapitalen, og den har ofte ikke samme overføringsverdi til andre sosiale situasjoner i storsamfunnet (Jensen, 2006, s.262). Tvert imot kan denne kapitalformen virke å være ufordelaktig i det lange løp (Sandberg, 2008a, s.157).

Det kan likevel virke som at disse ekspressive maskulinitetene, utenforskapet og opplevelsen av tilhørighet som svart-hvitt, kan være koblet til en lokal ungdomstid. Konflikter med mange mot mange var for flere av de yngre guttene i utvalget forstått som barnslig. For de eldre guttene virket opplevelsen av det svart-hvite-tilhørighetsparadokset å løsne opp. Det kan dermed tenkes at det kan oppstå visse endringer etterhvert som guttene blir eldre.

2.6 Flerkulturelle miljøer - en sammensmelting

Denne formen for motstand som utspiller seg i den lokale kulturen på Østkanten, har vært forstått som uttrykk for en maskulinitet som bygger på kollektivistiske kulturer og æresmoral, koblet til foreldrenes opprinnelsesland (Lien, 2002). Kollektivistiske kulturer forstås som kulturer, knyttet til grupper i Nord-Afrika, Midt-Østen, Sør- og Øst-Asia, som ser kollektivets vilje og ære som deres egen, og hvor en ære-/skam-kodeks kobles til familien, slekta og kollektivet (Bredal, 2011, s.20). Denne forklaringen blir likevel kritisert for å forsterke den symbolske forbindelsen mellom kriminalitet og utenlandsk utseende (Rosten, 2015, s.222). Andre pekte på at det en kobling til hiphop og amerikanske rap-kultur (Lidén, 2002; Sandberg, 2008a). Ære kan også forstås som en del av, eller rettere sagt en reaksjon mot, moderniteten (Aase, 2007, s.247). Det forklares som

noe bunnet i samfunn uten stat, grupper utenfor staten, og miljøer som setter seg selv utenfor staten (Aase, 2007, s.247). Ære er en markør som beskytter ens posisjon mot andre (Aase, 2007, s.231). Det forstås på den måten som en reaksjon på det å føle seg marginalisert, og utenfor. Rosten (2015, s.224) er også opptatt av hvordan guttenes konflikter bør forstås som koblet til et lokalt fellesskap (utlendingsfellesskapet), fremfor at det forstås som koblet til deres kulturelle bakgrunner. Hun skriver at guttas uttrykk for aggresjon kan tolkes som et opparbeidet sinne i møte med skolesystemet som gjør dem til tapere i et potensielt diskriminerende arbeidsmarked (Rosten, 2015, s. 231). Jensen (2006, s.270) og Prieur (2004, s.101) argumenterer begge for at æresbegrepet bør forstås som ikke direkte hentet fra noe sted, men heller en konsekvens av en “bricolage”, eller en sammensnekring av ulike idealer - endret og tilpasset subkulturens andre kulturer og premisser. Jensen (2006, s.270) forklarer at subkulturene kan forstås som påvirket av elementer fra foreldrenes kulturelle bakgrunner, men også ikoner i hip-hop-kulturen og fra andre som representerer deres egne sosiale posisjoner (Jensen, 2006, s.270). Alle disse elementene må likevel forstås som endret i møte med en ny kultur. Det poengteres at æresbegrepet i møtet med urban svart kultur virker å transformeres til å handle om respekt (Jensen, 2006, s.270). Som nevnt tidligere, forstår ikke Vestel (2007a, s.144) bare identiteter, men også kulturer som hybride, noe som støtter opp om behovet for å forstå flerkulturelle miljøer som en sammensmelting av ulik kulturell påvirkning, hvor noe nytt og ureduserbart til dets opphav skapes.

Jeg har i dette kapitlet lagt frem de overordnede teoretiske verktøyene og begrepene som jeg vil ta i bruk i analysekapitlet. Som vist vil jeg for å belyse fortellingenes kjønnede dimensjon ta utgangspunkt i en *strukturell maskulinitetsteori* og begrepsparet *mannlighet* og *umannlighet*. Videre vil jeg bruke andre teoretiske begreper for å belyse de komplekse sosiale rammene som mannlighet manøvreres innenfor. Blant disse er det teorier knyttet til flerkulturelle identiteter; rasisme og stigmatisering; og alternative former for identiteter og diskurser. Jeg vil også supplere med flere teoretiske begreper fortløpende i analysekapitlet. Videre vil jeg presentere metodiske valg og rammeverk som jeg har tatt i bruk i denne oppgaven.

3. Metode

Som vist i innledningsvis i oppgaven (kap. 1.1) er det ofte svartmalte bilder av unge minoritetsnorske gutter som dominerer historiene som kommer ut i det offentlige bildet. I lys av dette var det viktig for meg å ikke komme inn i et intervju med forutantakelser knyttet til disse svartmalte bildene. Jeg ønsket å undersøke en annen fortelling enn den stereotype problemfortellingen som ofte går igjen både i offentligheten og i forskningen. Jeg valgte derfor å åpne opp for at guttene selv kunne lede meg mot temaer som var viktige for dem. Jeg ønsket å møte minoritetsguttene som jeg skulle snakke med med et blikk på et “vanlig” fenomen i deres hverdag, hvor deres identitetsmarkør som minoritetsnorsk ikke direkte ble rettet fokus mot i intervjuet.

Temaet jeg valgte for å belyse guttenes hverdags erfaringer var “vennskap”. Jeg så for meg at dette kunne være et tema guttene sto nært, og som de selv kunne navigere seg gjennom, uten at jeg automatisk la opp til sensitive eller negativt konnoterte temaer. Jeg tok dermed inspirasjon fra en *fenomenologisk* undersøkelse, hvor erfaringer og forståelsen av et fenomen forstås som subjektive realiteter (Johannessen, Tuft & Christoffersen, 2010, s.82). Ved å ha et fokus på guttenes erfaringer med vennskap, håpet jeg å få et innblikk i deres hverdager og å bli litt kjent med både guttene og miljøet de var i.

For å fange fortellinger om guttenes vennskap var det for meg naturlig å velge et kvalitativt forskningsdesign. *Kvalitativ forskning* skiller seg fra kvantitativ forskning ved å søke å forklare meninger og innhold i fenomener, fremfor å undersøke fenomenets eksistens og frekvens (Widerberg, 2002, s.15). Da jeg var interessert i å få frem guttenes egne stemmer, tanker og synspunkter, valgte jeg å gjøre intervjuer. Jeg valgte å ha *semistrukturerte* intervjuer for å åpne opp for innspill og uplanlagte vendinger, men likevel ha en viss struktur og bevissthet omkring hva jeg ønsket å få ut av intervjuene. Jeg har altså vært åpen for å følge tråder som har oppstått, og for at guttene selv kunne navigere og dele det de ønsket av sine historier med meg. På grunnlag av dette valgte jeg å utføre en *narrativ analyse*, hvor jeg har vært opptatt av å finne mening i det guttene forteller om deres relasjoner, og å dele videre de fortellingene som fortelles i intervjuene (Kvale, 2006, s.131). Deretter har jeg tydd til en meningsfortolkende analyse for å forstå de fortellingene, eller narrativene, som guttene legger frem om sine liv og erfaringer.

3.1 Utvalg

Da jeg valgte frem mitt utvalg gjorde jeg det på grunnlag av min interesse for konstruksjoner av identitet og fellesskap i ungdomstiden, og min interesse for minoritetserfaringer knyttet til et flerkulturelt miljø på Østkanten. Som nevnt innledningsvis er Oslo kommune delt i øst og vest, basert på økonomisk og sosial klasse. Østkanten består av bydeler i indre øst og drabantbyer i ytre nord-øst og sør i Oslo, koblet til en lavere økonomisk og sosial klasse, og også preget av en betydelig større innvandrerbefolkning enn resten av Oslo (Aarbakke & Sloan, 2016, s.19). Jeg valgte å intervjuer til litt eldre ungdommer, da jeg ønsket å få tak i noen gode refleksjoner og tanker fra gutter som kanskje hadde erfart skifter i vennskspsrelasjoner eller som hadde “rukke” å etablere nye vennskap etter et skifte til videregående skole, som det tenkte utvalget snart ville tre ut av igjen. Mitt utvalg ble derfor bestående, i førsteomgang av syv gutter rett over 18 år. Jeg valgte senere i prosessen å utvide utvalget med fire gutter mellom 26 og 28 år, da jeg så behov for et større utvalg. Disse ble valgt på grunnlag av behovet for et større informasjonsgrunnlag. Litt av motivasjonen min for å tilføye utvalget med litt eldre informanter var tanken på at de hadde fått litt avstand fra miljøet og vennene de hadde da de var yngre, som forhåpentligvis ville føre til andre spennende refleksjoner. Da fokuset hovedsakelig skulle være vennskap i ungdomstiden, ble de eldre guttene oppfordret til å tenke tilbake og reflektere rundt hvordan det pleide å være. Alle informantene er fra Østkanten i Oslo. Guttene hadde alle tilhørighet til følgende områder på Østkanten i Oslo: Groruddalen, Gamle Oslo og Østensjø. Alle har bodd hele livet sitt eller store deler av det i Norge, og et par av informantene er også halvt norske. Samtlige har likevel bakgrunn fra ett av følgende land: Tyrkia, Marokko, Irak, India, Pakistan og Afghanistan. Som nevnt i teorien er dette områder koblet til kollektivistiske æreskulturer. Det var ikke et bevisst forsøk fra min side å lete frem gutter med en bestemt kulturell bakgrunn, men jeg søkte noen som hadde levd store deler av livet sitt på Østkanten i Oslo. Det at alle hadde bakgrunn fra ikke-vestlige land ga meg tilgang til refleksjoner rundt identifikasjonsprosesser og forskjellige forståelser av det å kalle seg norsk og innvandrer.

3.2 Rekruttering

Jeg var forberedt på å møte litt motstand i prosessen med å rekruttere informanter. Til tross for at jeg var veldig positivt innstilt, var jeg også klar over at jeg trolig ikke hadde valgt meg en informantgruppe som ville oppsøke meg eller stå i kø for å delta i forskningsprosjektet. Jeg måtte derfor forsøke å tenke meg ut lure måter å skaffe informanter på. Etter ulike forsøk på å søke

informanter blant annet gjennom kjente og gjennom kontakt med en ungdomsklubb, fant jeg ut at det trolig var bedre å gjøre det ved å fysisk møte opp der ungdommen var. Jeg tok kontakt med noen minoritetsrådgivere som jobbet på videregående skoler øst i Oslo for tips og hjelp med rekrutteringen. De hadde kjennskap til området og ungdommene der, samt temaet jeg ønsket å gå inn i. Jeg tenkte derfor at det var en god måte å lirke meg inn i det lokale ungdomsmiljøet på. De var mer enn villige til å hjelpe meg og de var svært interessert i oppgaven, noe som også hjalp på motivasjonen. Ikke lenge etter fikk jeg beskjed om at en av minoritetsrådgiverne hadde vært rundt og samlet inn 15 navn med gutter som var interessert i å snakke med meg. Selv om flertallet trakk seg da jeg ringte dem opp, hadde jeg snart mine første intervjuer. Jeg gjorde flere forebyggende metodevalg for å gjøre det så enkelt som mulig for informantene å delta, som å stille opp der de var når de passet for dem. Det eneste de var nødt til å gjøre var å møte meg der de var når de var der, uten å forberede seg, for en samtale om et tema som de visste nok av fra før: vennskap og hverdagen i bydelen de bodde i. De eldre guttene ble derimot rekruttert på en litt annen måte. Jeg søkte etter de eldre informantene ved å ta kontakt med tidligere og nåværende bekjentskapskrets, det vil si personer jeg kjenner til på ulike måter, men som jeg ei har sett på lenge, eller er nære venner med. Til tross for at disse intervjuene ville være litt påvirket av at jeg kjente dem fra før, kom jeg frem til at dette var det mest effektive. Temaet jeg skulle snakke med dem om var heller ikke sensitivt, og jeg var opptatt av å understreke min taushetsplikt. Det kan også ha vært en fordel at de allerede hadde bygget opp en form for tillit til meg og var komfortable med å ha en samtale om livene deres.

3.3 Intervjuguide og behandling av data

Det var en motivasjon for meg å skrive en oppgave som tok for seg informantenes subjektive erfaringer og opplevelser, og deres individuelle fortellinger om eget hverdagsliv. Jeg valgte som nevnt å ha individuelle intervjuer. Likevel endte jeg opp med ett intervju med to informanter, da guttene selv foreslo å komme sammen. Dette viste seg at å bidra til en annen dynamikk i samtalen, hvor guttene også snakket sammen, bekreftet og spilte videre på hverandres historier. Guttene virket åpne med hverandre og virket ikke å holde tilbake, da de fremsto trygge nok på hverandre til å si hva de mente. Jeg vurderte å ha flere slike intervjuer, men valgte heller å supplere med flere, da litt eldre, informanter etter hvert som jeg oppdaget at jeg måtte ha flere informanter for å få et bredt nok informasjonsgrunnlag for denne oppgaven.

Jeg ønsket hovedsakelig stille åpne spørsmål som kunne gi informantene rom til å selv styre intervjuene til en viss grad. Jeg var inspirert av en narrativ metode, og hadde intensjon om at informantene skulle fortelle fritt. Jeg hadde likevel hjelpespørsmål i tilfelle de ikke hadde så mye å si. Intervjuguiden jeg skrev bestod av fire hovedspørsmål og flere hjelpespørsmål for å utdype dersom informantene trengte mer hjelp underveis. Hovedspørsmålene lød som følger: “*Kan du fortelle meg litt om hvor du har vokst opp og om de du bor sammen med?*”; “*Kan du fortelle meg om vennene dine*”; “*Kan du fortelle meg hva du gjør når du er sammen med vennene dine?*”; “*Kan du fortelle meg litt om hvordan du har det med vennene dine*”. Intensjonen med disse spørsmålene var å få litt bakgrunnsinformasjon om informantene, deretter et overblikk over vennskapene informantene hadde. Derfra ønsket jeg å få et innblikk i hvor de var og hva de gjorde når de var sammen, for så å få et innblikk i de mer psykoemosjonelle sidene av forholdene.

Jeg tok opp alle intervjuene med en kryptert opptaker-applikasjon på mobilen som jeg lastet ned og tok i bruk i henhold til instruksene på UiO sine nettsider. Etter noen intervjuer la jeg merke til at noen av informantene iblant så bort på mobilen min som lå foran dem med en stor, rød opptaksknapp. Jeg spurte om det var forstyrrende, og de svarte at det gikk fint. Jeg tok likevel beslutningen om å lukke skjermen i de neste intervjuene. Etter tre intervjuer oppdaget jeg at denne diktafonsappen, til min overraskelse, sluttet å ta opp når jeg låste skjermen på mobilen. Tre av intervjuene var dermed borte. Heldigvis stilte alle informantene opp til nye intervjuer. Jeg valgte å ikke ta notater for å fokusere på å få flyt i intervjuene.

3.3 Intervjuene

I begynnelsen av intervjufasen opplevde jeg i større grad å slite med å få frem informasjon og refleksjoner fra informantene. I etterkant forstår jeg de korte samtalene som et resultat både av guttenes generelle kortfattet, men også av min uerfarenhet med å holde intervjuer. Jeg var mer stresset i de første intervjuene, og jeg var opptatt av å holde meg objektiv og ikke involvere meg for mye, for å la informantene fortelle sine historier. Jeg holdt meg til spørsmålene og syntes det var utfordrende å følge opp uten å lede samtalen noe sted. I tillegg til dette var jeg selv mer usikker på hva jeg ønsket å få ut av samtalene. Spørsmålene som jeg i utgangspunktet hadde tenkt på som en mal og som noe å falle tilbake på dersom samtalen ikke gikk av seg selv, ble brukt i alle de første intervjuene. Guttene svarte ganske kort og konsist, ofte uten særlige utbroderinger. Fordelen med de korte intervjuene var at deltakelsen var mindre krevende og at alle fikk de samme spørsmålene, selv om de kan ha oppfattet spørsmålene på ulike måter, så vel

som at jeg kan ha stilt dem på ulike måter. Ulempen var at jeg fikk litt færre detaljer å jobbe med enn tenkt. Intervjuene med de yngre informantene viste seg å ha vært litt vel korte, og jeg bestemte meg, som nevnt, for å tilføye utvalget med litt eldre informanter. Jeg håpet at det å se hendelsene i retroperspektiv ville gjøre at de hadde flere tanker rundt temaet. Det å se på hendelsene i retroperspektiv kan også ha vært lettere. Jeg måtte derfor utvide utvalget. Parallelt med å skaffe fire nye, litt eldre, informanter, bestemte jeg meg for å forsøke å få til oppfølgingsintervjuer med én av guttene jeg hadde snakket med før, og jeg fikk i prosessen et nytt intervju med én yngre informant til. De to siste intervjuene var derfor en del av mine siste intervjuer, hvor jeg opplevde meg selv som tryggere og mer klar over hva jeg så etter. De var også betraktelig mye lenger enn de første intervjuene jeg hadde.

Intervjuene jeg hadde i starten av prosessen endte opp med å være mer strukturelle og bundet til intervjuguiden enn de siste. Jeg fulgte i de siste intervjuene temaer som kom opp mer løsrevet fra guiden. Jeg hadde nå lagt fra meg behovet for å sitte forberedt med nye spørsmål så fort de hadde besvart det forrige. Jeg lente meg heller tilbake, brukte litt tid på å formulere spontane spørsmål og fulgte samtalene inn på helt nye spor uten å haste med å dra det tilbake på tenkt spor. De siste intervjuene var i større grad samtaler, og det var spesielt tydelig, særlig i oppfølgingsintervjuet, at min intervjustil hadde endret seg. Den samme informanten som jeg i første omgang hadde snakket med i 11 minutter, satt jeg nå og pratet med i over en time. Jeg brukte ikke intervju spørsmålene i like stor grad, men fulgte på med spørsmål og ba dem utdype det de snakket om. Det var merkbart at informantene var mer avslappet og tankefulle. Alle de siste intervjuene varte nærmere én og en halv time, til forskjell fra de i begynnelsen som varte mellom 7 og 25 minutter.

Som sagt er jeg i denne oppgaven inspirert av en narrativ analyse (Kvale, 2006, s.131-133), hvor spørsmål om vennskap har ført til dagligdagse hverdagsfortellinger om hvordan guttene opplever å være minoritetsgutter oppvokst på Østkanten i Oslo. Jeg er opptatt av å få frem guttenes fortellinger som de er og som de oppleves for dem som subjektive sannheter. Det er derfor ikke interessant for meg å bedømme hvorvidt jeg kan stole på at informantene “snakker sant”. Som forsker vil jeg derfor være opptatt av å forstå og fortolke deres meninger og deres subjektive sannhet om hva de erfarer og opplever i deres hverdager. Det er derfor også en meningstolkende analyse, da jeg er interessert i virkeligheten slik den oppfattes og tolkes av informantene mine. Mitt valg av semistrukturelle intervjuer har åpnet opp for muligheten til å følge de fortellingene guttene har ønsket å dele. Jeg forsøker samtidig å fortolke historienes meninger, ved å forsøke å

trekke uuttalte sammenhenger ved bruk av teori og egen tolkning. Slik kan det også forstås som en meningstolkende analyse (Kvale, 2006, s.133-134). Det å ha en fortolkende tilnærming kan være utfordrende for evnen til å forbli så objektiv som mulig som forsker. På mange måter vil jeg og mine informanter ha ulik kultur, både med tanke på kjønn, bakgrunn, alder og bosted/ oppvekstmiljø. Det er dermed viktig at jeg forsøker å være så transparent som mulig, slik at det er tydelig hva guttene selv sier og hva jeg som forsker tolker frem og analyserer.

3.4 Etikk

Som forsker har jeg ansvar for at informantene mine respekteres, at kunnskapen er valid, og jeg har også ansvaret for å ta en upartisk rolle i alle stadier i prosessen (Kvale, 2006, s.69-70). Det jeg får frem, skriver og publiserer vil kunne påvirke de jeg har intervjuet, og det vil kunne påvirke den oppfatningen andre har av dem. Dette fremsto for meg som ekstra viktig da de jeg snakket med generelt fremstilles i svartmalte bilder i det offentlige. Valg av fokus ble gjort med hensyn til eventuelle etiske problemer som kan oppstå med tanke på personlig sikkerhet og sensitiv informasjon. Forståelser av vennskap er et lite sensitivt tema. Ved å fokusere på dette ville det bli opp til guttene om temaer som diskriminering, rasisme og utenforskap ville komme opp i samtalene. Grunnet etiske hensyn ønsket jeg å velge gutter som ikke hadde en nær vennskapelig relasjon til hverandre. Dette fordi jeg ikke ønsker å undersøke spesifikke vennskap, men heller forsøke å få et bilde av hvordan ulike vennskap kan se ut eller forstås. Det var også viktig å unngå å blottlegge vennskap, som er intime og viktige relasjoner for mange. Dette gjorde blant annet at jeg valgte å ha én-til-én-samtaler med informantene. Som sagt var det ene intervjuet som ble gjort med to informanter initiert av informantene selv.

En bakside av metoden som jeg endte opp med, var at det ble en utfordring å opprettholde anonymiteten til de som skrev ned navnene sine omringet av kompisgjengen. Det kan ha ført til at færre meldte seg, men det var likevel noe jeg valgte å gjøre, da jeg ikke så for meg at de ville komme løpende dersom jeg hang opp en lapp i kantina. De gangene jeg møtte på informanter i gangen som jeg allerede hadde snakket med, var jeg selv bevisst på å ikke smile og hilse til dem uoppfordret. Det var likevel flere som hilste på meg i gangen, og det var også et par som ropte ut når de så meg, kom bort med flere av kompisene sine og spurte hvordan det gikk med oppgaven. For andre var bekreftelsen på anonymitet viktig for at de skulle være med på intervjuet. Uavhengig av deres innstilling til dette, vil jeg i denne oppgaven være opptatt av at informasjonen jeg har fått, ikke skal kunne tilknyttes spesifikke informanter. Alle informantenes

navn og andre identifiserbare opplysninger er byttet ut. Det er også et delkapittel (kap 5.4) som er helt anonymisert. I dette delkapittelet tar jeg opp guttenes beskrivelser av voldelige episoder i miljøet, og dette ønsker jeg å verne litt ekstra om. Jeg merket nemlig også at et par av guttene nølte før de valgte å fortelle meg disse historiene.

I et intervju har jeg som forsker ganske kort tid på å skape en tillitsfull relasjon og åpne for dialog med informantene (Kvale, 2006, s.73). Som jeg skal vise i analysedelen er det et funn i denne oppgaven at informantene generelt opplever mistillit til sine venner, og at de er preget av at sårbarhet fremstår som en umannlig karakter. Dette preget nok intervjuene, særlig tatt i betraktning at de første informantene kun satt med meg i omtrent et kvarter. Det ville i utgangspunktet vært mye å forlange at de skulle brette ut sine innerste og ærligste følelser og erfaringer. Det kan derfor være vel så interessant å undersøke hva det er informantene *ønsker* å fortelle oss, og hvordan de søker å fremstille seg selv og de rundt, gjennom valget av hvilke historier de drar frem.

Informasjonsskrivet til denne oppgaven ble skrevet på en kortfattet og enkel måte, da jeg var klar over at informantene mine ikke kom til å ønske å lese mange sider med informasjon om prosjektet. Dette viste det seg at jeg hadde rett i, og informasjonsskrivet ble fungerende mer som en rekvisitt, da få så vidt kastet blikket på det. Jeg forklarte derfor rettighetene deres muntlig før de skrev under. Jeg informerte tydelig om at jeg hadde taushetsplikt for å forsikre dem om at alt som ble sagt ble anonymisert. Jeg tydeliggjorde at de til enhver tid kunne trekke seg fra prosjektet. Da jeg et par ganger opplevde at informantene stusset over et spørsmål eller brukte litt ekstra tid på å svare, minnet jeg dem raskt på at de ikke var nødt til å svare på alle spørsmålene mine om de ikke ønsket det.

Det normative idealet om å lytte mest mulig fordomsfritt var, som nevnt, noe jeg kanskje tok litt vel til meg i begynnelsen av intervjuprosessen. Jeg følte på, både under og etter de første intervjuene, at jeg kunne vært mer frempå og stilt enda flere og utdypende spørsmål enn jeg gjorde. I forkant tenkte jeg at jeg kom til å gjøre dette, men i situasjonen føltes det viktigere å ha en lett og god tone, og ikke gjøre informantene ukomfortable. Jeg var også varsom på å ikke søke meg frem til informasjon ved å spørre ladede spørsmål. Dette kan likevel ha ført til at jeg muligens har unngått å stille flere utdypende spørsmål som kunne vært interessant å få svar på. I de siste intervjuene virket det likevel å hjelpe at jeg engasjerte meg litt jeg og, slik at det opplevdes mer som en diskusjon enn et formelt intervju. Jeg valgte da å starte med å fortelle litt

om meg selv og min bakgrunn, samt å stille flere spontane spørsmål som la opp til diskusjon. Jeg ønsket å skape en relasjon i bunn. Blant annet spurte jeg flere hvordan de oppfattet og forventet at min situasjon og mitt inntrykk av dem skilte seg fra det de tenkte om seg selv. For meg opplevdes det å være transparent og reflekterende, og å forsøke å se deres sider og være sikker på at jeg forsto guttene riktig, en viktig måte å fremstå objektiv på.

Jeg har altså valgt å skrive en narrativ og fenomenologiske analyse av intervjuer med elleve minoritetsgutter vokst opp på Østkanten i Oslo. Dette har jeg gjort for å fange deres fortellinger og erfaringer med vennskap, og dermed også få et innblikk i deres hverdagsliv. Selv om noen av intervjuene var korte, har jeg fått en mengde gode sitater og refleksjoner, som jeg videre vil legge frem og analysere i de følgende tre analysekapitlene.

4. Å skape fellesskap i et flerkulturelt miljø

Hvordan kan vi forstå det å være “utlending” som en viktig del av guttenes følelse av tilhørighet?

4.1 Å finne tilhørighet i et tilhørighetsparadoks

Å prate om identitet og tilhørighet for flerkulturell ungdom kan være en omfattende affære. Å være flerkulturell innebærer å ha tilhørighet til flere kulturer, og ofte også motstridende idealer og tankesett, på én og samme tid (Salole, 2018, s.179). Slik Salole (2018, s.37) beskriver det er det ikke mulig å skille ut ulike “kulturelle deler” av identiteten, da man alltid er preget av flere kulturer på samme tid. Det kan derfor fremstå som at man ikke strekker ordentlig til i de forskjellige kulturene man har tilhørighet til (Salole, 2018, s.183). Dette er det Salole (2018, s.169) omtaler som et *tilhørighetsparadoks*.

Ja, jeg er jo norsk, men jeg vet ikke, som jeg sier, jeg er fra Marokko. Men det som er litt morsomt, det er sånn hvis jeg drar til Marokko og de sier hvor er du fra, de sier du er jo fra Norge. Og så når jeg er i Norge, sier de jeg er fra Marokko. Men jeg har jo norsk statsborgerskap, så teknisk sett så er jeg egentlig norsk. Men jeg føler meg ikke norsk-norsk, jeg er marokkaner. Selv om jeg er født og oppvokst her. [...] Egentlig jeg har aldri fått det spørsmålet før. Om jeg føler meg norsk.. Jeg har alltid følt meg utlending.

Fra intervjuet med Jibran

Jibrans svar på om han selv følte seg norsk illustrerer følelsen av å ikke høre til hverken her eller der, slik jeg her beskriver som tilhørighetsparadokset. Han opplever å bli plassert *utenfor* både kategorien som norsk i Norge og som marokkansk i Marokko. Han forklarer at han teknisk sett er norsk, men han antyder at han ikke føler seg norsk, til tross for at han er født og oppvokst i Norge. Som Jibran indikerer er ikke det å ha et norsk pass og å “teknisk sett” være norsk, det samme som det å være “norsk-norsk”. Det å teknisk sett være norsk forstås som et faktum hvor beviset er det norske passet. Å være “norsk-norsk” fremstår derimot som noe kulturelt og personlig, noe man *føler*, og noe man kan oppleve å ikke være, uavhengig av hvor man er født og oppvokst. Senere i intervjuet sier Jibran følgende: “Hvis jeg ser en person som ser litt ut som meg, det er sånn, du tenker ikke han er norsk. Du har sett norske mennesker, det er litt annerledes, så man tenker ikke på han som norsk-norsk,” sier han. På den måten insinuerer Jibran at han selv, og folk som “ser litt ut som han” ikke anses som norske nok, basert på kroppslig og

personlig fremtoning. Denne beskrivelsen av norskhet som noe som hører til “de andre” er også noe som går igjen i Sivan sin refleksjoner rundt sin egen identitet på ungdomsskolen, da han var i en kultur dominert av minoritetsnorske:

Før i tida så var det flaut å ikke stå frem for sin kultur, hvor du er fra. Så du kunne ikke det. Det er sånn, hva mener du med at du er norsk, du har ikke blondt hår og blå øyne? Det er sånn slutt da, tulling, du heter ikke Bjørn eller Gaute.

Fra intervjuet med Sivan

Sivan forklarer her hvordan han, da han var i et flerkulturelt miljø på Østkanten, opplevde at det å ikke ta tilhørighet og være stolt av kulturen og landet han var fra, var flaut. Han insinuerer at dersom man uttrykket en tilhørighet til det norske, kunne man bli ertet og ledd av. På samme måte som Jibrán, kobler Sivan "norskhet" til utseende. Han uttrykker at det å være norsk kobles til de som passer inn i stereotypiske bilder av etniske nordmenn med blondt hår, blå øyne og med typiske norske navn. Han forteller at “norsk” ikke var en tilgjengelig identitetskategori for han eller vennene hans da de var yngre.

Slik Sivan insinuerer det var de i hans miljø selv aktive i å plassere hverandre utenfor det norske, ved å sette grenser for hva som var “riktig” og “gal” måte å definere sin egen tilhørighet på. Som Sivan beskriver var det “flaut” å ikke stå frem og representere en annen kultur enn den norske, og du en “tulling” hvis du forsøkte å fremstille deg selv som norsk. Dette virker å være bygget på en kollektiv forståelse, og en korrigerende av uttrykk, gjennom en form for erting og latterliggjøring. Ved at det å trekke på “feil” tilhørighet fører til latterliggjøring, fremstår det som at disse identifiseringsmarkørene er knyttet til deres guttenes definisjoner av passende og upassende måter å gjøre mannlighet i det kollektive fellesskapet. For å passe inn og opptre i tråd med forventningene, fremstår det å omtale seg som “utlending”, særlig i Kamrans fortelling, viktig. I samsvar med Kaur (2021) sine funn, knytter guttene norskhet opp mot “hvithet”, og på den måten fremstilles norskhet som noe som er forbeholdt “de andre”. Gullestad (2002, s.156) beskriver samfunnet som rasialisert og viktigheten av “hvithet” som en essensiell del av det å anses som norsk, og en del av samfunnet. Guttene forklarer altså her at de ikke anser seg selv som “norske”. Likevel forklarer Jibrán at han heller ikke oppfattes som marokkansk i Marokko. Senere i intervjuet sier Sivan som følger: “[D]et er vanskelig å lære om et helt land i et annet land”. Sivan hadde nemlig aldri vært i foreldrenes hjemland før, og selv om stoltheten til landet og kulturen derfra var viktig for ham, var det også preget av en avstand. Det er et tydelig at de

begge preges av et tilhørighetsparadoks både i deres forhold til foreldrenes hjemland, og i deres forhold til det landet de er født og oppvokst i, nemlig Norge. Likevel omtaler de begge selv seg som “utlendinger”. “Utlending”-kategorien kan med det forstås som en identitetsmarkør som gir guttene en alternativ gruppe å føle tilhørighet til, nemlig til det lokale fellesskapet som de deler med vennene sine.

For å forstå hvordan identitetsmarkøren “utlending” og forestillingen om det “norsk-norske” henger sammen, vil jeg ta i bruk det Ingunn Marie Eriksen (2012) omtaler som *boksen i boksen*. Som beskrevet i teorikapittelet illustrerer Eriksen (2012) hvordan den *indre boksen* refererer til en tilhørighet til et fellesskap som er stedbundet i det lokale miljøet på Østkanten, mens den *ytre boksen* referer til forholdet ungdommene har til storsamfunnet som et forestilt fellesskap. Denne tilhørigheten, illustrert som ulike bokser, er tett knyttet til ulike forståelser av maktstrukturer og verdisett i de ulike fellesskapene. Jibrans ovennevnte uttalelse om at han ikke anser seg som “norsk-norsk”, kan altså forstås som et uttrykk for at han ikke føler en like sterk tilhørighet til den ytre boksen, altså “det norske”, som han gjør til den indre boksen, og dermed identitetsmarkøren “utlending”. Tilhørighet til den ytre boksen er som beskrevet preget av et “forestilt fellesskap” (Eriksen, 2012, s.109). I Jibrans og Sivans fortellinger fremstår dette nasjonale forestilte fellesskapet som noe de har litt avstand til. Slik jeg forstår det har Jibrans tilbragt det meste av sin tid, som barn og ungdom, i det flerkulturelle miljøet på Østkanten. Det kan derfor forstås som at han ikke føler på en like sterk tilhørighet til den ytre boksen fordi det for ham fremstår som et forestilt fellesskap som han kanskje ikke har en nær relasjon til. Den lokale jevnalderkulturen møter han derimot i hverdagen. Slik forstår han seg selv som utlending, nettopp fordi det er det som er kjent og riktig for ham. De samme tendensene virker å gjelde for Sivan på dette punktet som han her refererer til. Som jeg skal vise senere i kapittelet (kap. 4.4) virker det derimot å skje en endring i Sivan sin opplevelse av tilhørighet til det lokale og det nasjonale etterhvert som han blir eldre og entrer miljøer dominert av majoritetsnorske. Som jeg har vist preges identitetsmarkøren “utlending” altså av en tilhørighet til det lokale miljøet og en avstand til det nasjonale fellesskapet. Til tross for at disse lokale fellesskapene fremstår som flerkulturelle grupper preget av ulikhet, vil jeg videre argumentere, i likhet med Viggo Vestel (2007a), for at det tvert imot er *likhet* som vektlegges i en konstruksjon av den hybride gruppen.

4.2 Et flerkulturelt fellesskap basert på likhet

I flere av intervjuene er det en tydelig vektlegging av likhet og fellesskap i deres beskrivelser av vennskap, blant annet koblet til identitetsmarkøren “utlending”.

Hvordan er det med kulturell bakgrunn og vennene dine?

Alle er utlendinger.

Fra intervjuet med Rohan

Hvordan er det med kulturell bakgrunn på vennene dine? Har de helt forskjellig bakgrunn...?

Ja, helt forskjellig! HELT forskjellig! Fordi det har ikke noe å si her. Så lenge vi står sammen og er en familie. Uansett hvilken etnisitet, bakgrunn, religion du har.

fra intervjuet med Kamran

På spørsmålet Rohan får om vennenes kulturelle bakgrunn svarer han at “alle” vennene hans er utlendinger. På det samme spørsmålet svarer Kamran at kulturell bakgrunn ikke har noe å si der han kommer fra, til tross for at vennene hans beskrives som en flerkulturell gjeng med ulik etnisk opprinnelse. På den måten fremstiller begge vennegjengene sine som en enhet, og de retter fokuset mot *likhetene* fremfor ulikhetene i gruppen. For dem virker det ikke relevant hvor alle er fra, poenget er at de står sammen, de er alle “utlendinger”.

Som forklart i teorikapittelet er også *likhet* noe Viggo Vestel (2007a) er opptatt av i sin forskning på ungdomskulturer på Rudenga øst i Oslo. Han forklarer at en vilje for søken etter likhet er sentralt i en konstruksjon av relasjoner i hybride fellesskap (2007a, s.158). Ved å søke mot ting de har til felles, forklarer Vestel (2007a, s.158) at det gis rom for å akseptere og anerkjenne forskjeller på samme tid. Ulikheter nøytraliseres, eller nedtones (Vestel, 2007b, s.121). Han peker på hvordan det å finne frem til og legge vekt på likhet, fremfor på forskjeller, fremstår som en kompetanse som er godt utviklet i flerkulturelle miljøer (Vestel, 2007b, s.123). Det skapes et hybrid fellesskap når mennesker preget av ulik kultur møtes og skaper relasjoner til hverandre. Dette hybride fellesskapet er det guttene refererer til når de snakker om “utlendingene”. Erfaringer med utenforskap og annengjøring beskrives som viktige deler av samholdet mellom “utlendinger” også av andre forskere (Eriksen, 2012; Prieur, 2004). Rosten (2017, s.315) finner at kategorien “utlending” er en viktig kategori for ungdom fra Furuset på Østkanten. Kategorien

brukes for å vise til forskjeller mellom “oss” utlendingene og “de” norske. Hun trekker, i likhet med Vestel, frem hvordan gruppen baseres på en *felles erfaring* av det å ha personlige erfaringer med å håndtere kulturelle forskjeller (Rosten, 2017, s.315). Fellesskapet mellom ungdom på Østkanten beskrives også som et *generasjonsfellesskap* (Rosten, 2017, s.120). Med det fremheves det hvordan fellesskapet er koblet til generasjon og ikke bare jevnaldrende. Det ligger dermed en antakelse om at det finnes en bred forestilt gruppe med “utlendinger” som har en lignende oppvekst og erfaringer knyttet til dette til felles. Som vi skal se videre trekkes blant annet erfaringer med annerledeshet sammenlignet med majoritetsnorske som et likhetstrekk som samler “utlendingene”.

Jeg følte mest egentlig det bare var at alle hadde til felles at de var annerledes enn resten av samfunnet liksom. At det var noe som hudfargen, troen, et eller annet. De hadde annerledesheten til felles da, egentlig. Forutenom det, så var det var det ganske store forskjeller kulturelt liksom fra Serbia eller Bosnia, til Somalia, liksom. Så jeg tror liksom det var hovedgreia.

Fra intervjuet med Aydin

Jeg vil si at innvandrere finner hverandre, på en måte [...] som nordmenn finner hverandre på, men som man ikke gjør på tvers av kultur, med norske og ikke-norske. At det er noe sånn, vi opplever noe likt. Sånn, jeg har veldig lys hud. Jeg får veldig lite direkte rasisme, men jeg har likevel opplevd det. Men det er sånn når jeg er med andre folk, vi er bare enige om at dette er noe vi begge har opplevd. Også folk som er mørke og opplever mye mer den type rasisme. Så det er mye sånne ting. Det er noen sånne ting man bare vet.

Fra intervju med Noah

Fokuset på likheter mellom “utlendingene” går altså igjen hos både Aydin og Noah. Som de forklarer det fremstår en felles følelse av *annerledeshet* som noe samlende for “utlendingene”. Det er ikke det at alle ikke-norske etniske grupper har noe spesielt til felles kulturelt - tvert imot understreker Aydin at det er store forskjeller i de ulike kulturene som samles på Østkanten. Det som samler så mange kulturer, beskrives derimot som følelsen av å være annerledes enn majoriteten i det norske samfunnet. Guttene forteller at det handler om noen situasjoner og erfaringer som den andre ikke kan relatere til. Både Noah og Aydin peker på det å *se* annerledes ut, og Noah forklarer at dette er noe han selv føler på, til tross for at han sier at han er “veldig lys”. På den måten handler det ikke om hvilken grad av rasisme eller diskriminering man har

opplevd. Det handler om hvorvidt man har det eller ikke. Dette mener Noah skaper et bånd mellom minoritetsnordmenn, som ikke på samme måte kan skapes mellom minoritet- og majoritetsnorske.

I overensstemmelse med Rosten (2017; 2015) og Vestel (2017a) sine funn, virker altså både Aydin og Noah å peke på en opplevelse av *likhet* mellom “utlendingene” som fremheves i kontrast til “de norske”. Deres annerledeshet og erfaringer knyttet til deres posisjon som minoritetsnorsk i det norske samfunnet er nemlig med på å skape likhet og samhold dem imellom. Det knytter sammen den indre boksen, ved å stå i kontrast til den ytre boksen. Slik jeg ser det, kan det å føle tilhørighet til et innenforskap virke enda viktigere dersom man føler på en ekskludering og et utenforskap til noe annet. Tidligere viste jeg hvordan Sivan og Jibran koblet “norskhet” til “hvithet”, og dette underbygges her ved at både Aydin og Noah kobler “utlending” til det å “se annerledes ut”. Dette får forhøyet betydning for guttene da de opplever at en form for rasisme følger med det å se annerledes ut. Som jeg beskrev i teorikapittelet tenderer minoriteter som opplever rasisme i hverdagen å henvende seg til andre med minoritetsbakgrunn med de samme erfaringene, fremfor å snakke om hverdagsrasisme med majoritetsbefolkningen (Orupabo, Vassenden & Handulle, 2022, s.326). Slik skapes det et “spesielt bånd” som virker preget av en erfaringsbasert likhet som majoritetsnordmenn ikke vil kunne ha den samme genuine forståelsen for. Jeg vil i Kapittel 5 ta for meg opplevelser med hverdagsrasisme enda litt nærmere. Synlige minoriteter i Norge har altså til felles en erfaring av å annengjøres i storsamfunnet. Likevel er det, som Aydin selv poengterer, også store ulikheter mellom ulike kulturelle bakgrunner. Blant annet forklarer Hakan og Bilal at det i et flerkulturelt miljø blir tydelig hvordan mennesker med like eller lignende kulturell bakgrunn forstår hverandre lettere.

Hakan: [... D]e som kommer fra samme land da, forstår hverandre lettere, man har et annet bånd der.

Bilal: ..For man kan liksom kommunisere på alle språkene sine. [...]

Hakan: [...] [R]eglene er nesten det samme as. I vår kultur. Familieopplegg er det samme. Fordi du vet, kulturen ligner. Hvertfall med venner som er nærkultur, så er det nesten de samme reglene. Så man forstår hverandre lettere.

fra intervjuet med Hakan og Bilal

Som Hakan og Bilal her uttrykker, overstyrer ikke nødvendigvis en tilhørighet til kategorien “utlending” alle de ulikhetene som finner sted i et flerkulturelt miljø. Tvert imot sier Hakan helt

innledningsvis i intervjuet at miljøet på Østkanten preges av at det er “for mange” kulturer blandet sammen, noe som lett kan føre til kaos og kulturkræsje. Som guttene beskriver over, er det derimot lettere å forstå de som har mer lik bakgrunn som dem selv. Slik jeg forstår det snakker guttene her i starten av sitatet om hvordan det å komme fra samme land eller å snakke samme språk har betydning i relasjoner. De forklarer at det er lettere, både med kommunikasjon og “regler”. I den siste delen av sitatet virker Hakan også å inkludere de som er preget av *lignende* kulturer, noe han refererer til som “nærkulturer”. En annen som trekker frem tilhørighet på tvers av “nærkulturer” er Kamran. I intervjuet med Kamran spør jeg ham nemlig om hvordan han oppfatter *min* kulturelle bakgrunn (som født i Norge med norsk mor og tyrkisk far). Han tenker seg litt om, men svarer til slutt at han tror han ville ansett meg som tyrkisk. Jeg spør hvorfor:

Jeg er ikke bare norsk, jeg er pakistaner også. Du er tyrker, da jeg føler vi har en tilhørighet i Islam, kanskje du ikke tror på det, men da, i min tanke, hvis jeg tenker en annen da, da tenker jeg Islam, og da tenker jeg vi er samme naboland, vi tenker sånn, det samme. Du vet, da føler jeg at vi har en tilhørighet. Da ville jeg heller kalt deg tyrker.

Ja. Spennende. For du føler da at Islam er viktig?

Ja. Ikke bare det, men Tyrkia og Pakistan hjelper også hverandre, jeg tenker okei greit, tyrker, pakistaner, greit.

fra intervjuet med Kamran

Kamran svarer altså at han ville ansett meg som tyrkisk fremfor norsk fordi han opplever at det gir oss et større grunnlag for å finne likheter, og dermed føle en tilhørighet til hverandre. Han trekker frem Islam, og insinuerer at dette har betydning uavhengig om hvorvidt jeg tror eller ikke. Han trekker også frem at landene vi har bakgrunn fra er allierte, og han omtaler dem som “naboland”. Til tross for at Kamran og jeg begge er født og oppvokst i Norge, anser han likevel våre foreldres bakgrunn som det som skaper likhet mellom oss to. Disse landene som beskrives av Kamran som naboland, er i realiteten nesten like langt unna hverandre som Norge er fra Tyrkia. Likevel vektlegger Kamran de kulturelle likhetene mellom disse landene.

For meg fremstår det at Kamran ser oss som nærere som pakistansk og tyrkisk, enn som to personer født og oppvokst i Norge, som en tydelig vilje til å finne likheter basert på våre utenlandske bakgrunner. Til tross for at jeg er halvt tyrkisk, og uavhengig av om jeg er muslim eller ikke, er det det Kamran retter sitt fokus mot. Selv om Pakistan og Tyrkia, som nevnt, geografisk sett ikke er naboland, har de flere kulturelle ting til felles. Som Kamran peker på er

blant annet kulturene vi er påvirket av i vår oppvekst preget av Islam, uavhengig av om vi som enkeltpersoner tror eller ikke. Begge har tilhørighet til en kultur som han forstår som preget av Islam. Det er dermed en forventning om at vi også har samme “familieopplegg” og at kulturene ligner. Som Hakan poengterer kan “nærkulturer” som har samme “regler” og “familieopplegg” skape fellesskap basert på en dypere forståelse av den andres tankesett og forståelsesgrunnlag. I lys av Salole (2018, s.37) sin beskrivelse av hvordan all kultur som vi preges av alltid er med oss, har det altså ikke bare noe å si når guttene er hjemme, men deres kulturelle bakgrunn preger dem hele tiden, også i relasjon til vennene deres. Som Hakan sier kan det oppstå kulturkræsje av misforståelser og ulikheter. Blant annet kan det oppstå situasjoner dersom noen tar et valg til fordel for familiens forventninger, noe som potensielt kan stå imot de forventningene som stilles til en i vennegjengen. Det de snakker om her er et slags krysspress kan oppstå dersom avstanden mellom foreldrenes og venners forventninger er stor. Dette kan skape en lojalitetskonflikt, hvor man er nødt til å velge hvilke forventninger som bør innfris. Slike valg vil trolig forstås bedre av de som har lignende “familieopplegg”. Satt i en flerkulturell kontekst kan likheter mellom kulturer som kanskje i utgangspunktet ikke anses som like, bli forstørret i kontrast til andre. Igjen kreves det altså en *vilje* til å finne likheter mellom disse. I tillegg til at “familieopplegg” kan være like, er det nok en likhet i det å stå i krysspress mellom foreldres og venners forventninger. Dette belyser hvordan felles erfaringer ikke bare baseres på likhet i form av stedet de er fra og deres posisjon i samfunnet. En delt erfaring av kulturell påvirkning i hjemmet kan også være viktig. Dette skaper en annen likhetsfølelse.

4.3 Å gjøre “utlending” på riktig måte

Som vist kobles altså identitetsmarkøren “utlending” til et lokalt fellesskap og en forestilling om likheter basert på erfaringen med å fremstilles som annerledes, begge fremhevet i kontrast til “det norske”. Det å være “utlending” i en lokal flerkulturell kontekst kobles også til en spesifikk måte å opptre på (Eriksen, 2012, s.77-81). Det å bli ansett som “utlending nok” er basert på diskursive forventninger koblet til det Eriksen (2012, s.77-81) beskriver som de *riktige etniske pakkene*. De riktige etniske pakkene kan innebære å ha “riktig” hudfarge, sosiolekt, humor og stedstilhørighet (Eriksen, 2012, s.88). Det er likevel til syvende og sist det helhetlige inntrykket som teller, og hva det innebærer å være utlending nok kan derfor variere (Eriksen, 2012, s.79). Dette åpner blant annet for at ungdom av majoritetsnorsk bakgrunn med riktig sosiolekt og humor, oppvokst på Østkanten, kunne forstås som utlendinger (Eriksen, 2012, s.77). I kontrast

vil jeg vise hvordan gutter med minoritetsbakgrunn, som Aydin og Emre, også kan oppleve å ikke sitte på de “riktige” etniske pakkene og dermed ikke fremstå som “utlending nok”.

I intervjuet med Emre blir betydningen av det å bli forstått som “utlending” viktig for å forstås som en del av gruppen eksemplifisert. I overgangen fra en oppvekst dominert av majoritetsnorske til en videregående skole med et flertall minoritetsnorske, opplevde Emre å bli satt utenfor og kritisert for å ikke være “utlending nok”. Emre vokste opp i et område Øst i Oslo med en relativt stor andel majoritetsnorske i forhold til minoritetsnorske. Han forteller at han ikke hadde så mange utenlandske venner i sin oppvekst. Likevel beskriver han oppveksten sin som preget av tyrkisk kultur, tyrkisk språk og tyrkisk oppdragelse i hjemmet. Han var jo tyrkisk, forklarer han, “men med alle norske rundt har det fått meg til å blende ganske godt inn med det norske”. Da han begynte på videregående skole var sammensetningen av majoritet- og minoritetsnorske derimot en annen:

[D]er var det stappfullt med bare utlendinger. Og der kjente jeg meg faktisk ikke hjemme. [...] Nei, det var bare det at de skulle kødde med deg, da. Og de sa liksom ‘der er han norske Emre’ og ‘han leker norsk’. Han skal *leke* norsk, når jeg ikke gjør det, det er sånn jeg er. Og de bare mente at jeg ikke er utlending nok, og prøver å blende meg inn med norske fordi jeg er ikke norsk, men det har ikke noe med det å gjøre. Det handler egentlig om hvordan jeg er oppvokst, det handler om hvem jeg har vært med tidligere.

Fra intervjuet med Emre

Som Emre beskriver her var det å begynne på en skole “stappfullt” av utlendinger veldig uvant for ham. Emre beskriver her at det at guttene i klassen anså ham for “for norsk” og “ikke utlending nok”, gjorde at han ikke passet inn i det minoritetsdominerte klassemiljøet på skolen. Han forklarer at de i klassen hans anklaget ham for å “leke” norsk. Hans tilhørighet til det norske, som tilsynelatende aldri hadde blitt problematisert før, ble nå gjort narr av. Emre forklarer at han fikk beskjed om at han ikke var utlending nok, samtidig som hans norskhet heller ikke ble forstått som autentisk. Han passet dermed ikke inn i noen av kategoriene. Til tross for beskjeden utenfra om at Emre ikke passet inn i noen av kategoriene følte han seg likevel norsk. Han mente at han var autentisk i sin væremåte, men at det at han var vant til å være med majoritetsnorske var noe som preget måten han var på. Senere i intervjuet forteller Emre at han i løpet av videregående skole lærte seg å tilpasse seg de forventningene klassekameratene hadde til ham. Han forteller at han “la til et skuespill”, noe som insinuerer at han gjorde dette til tross for at det ikke opplevdes

naturlig for ham. Emre forklarer at han blant annet slang inn “utlending-fraser” som de likte. Han lærte seg dermed å tilpasse seg den sjargongen han var forventet å legge til. På den måten klarte Emre å justere seg for få tilgang til de riktige etniske pakkene, til tross for at denne sjargongen ikke falt ham naturlig. Dette krevde likevel at han “var flink og ikke sa noe feil”.

Tidligere i kapittelet fortalte Sivan at det å være minoritetsnorsk i et flerkulturelt miljø og forsøke å passere som norsk kan bli latterliggjort. Emre blir her, ved å trekke på væremåter knyttet til den ytre boksen, nedvurdert og underordnet i et miljø der den indre boksen, og subkulturell kapital, har mer verdi enn storsamfunnets kapitalform. Han trekker altså på idealer og væremåter knyttet til “feil” boks, og han passerer dermed ikke med en passende maskulinitet, noe som virker å føre til underordning av hans maskulinitet. Slik jeg forstår denne situasjonen fremstår det som at guttene i Emres klasse opplever at Emre, ved å “prøve å være norsk”, vender ryggen til samholdet som “utlendingene” belager seg på. Å omtale Emres norskhet som “falsk” fremstår som en måte å nedverdige handlingene hans og redusere det til et “dårlig skuespill”. Emre forklarer at han etterhvert tilpasser seg og endrer måte å være på, om så bare for å slippe å høre at han ikke hører til. Ved å omtale tilpasningen som å “legge til et skuespill”, viser han hvordan han lærer seg å navigere miljøet, uavhengig av hvor han føler en genuin tilhørighet. Å “spille utlending”, altså å trekke på væremåter knyttet til “riktig” boks, var for Emre en måte å “fake it till you make it” i en kontekst han kanskje aller mest følte seg ekskludert. Slik han forstod det var det enkleste måten å møte behovet han hadde for å bli akseptert i det utenlandske miljøet, å opptre som en “utlending” som forventet av ham. Slik han beskriver det klarte han å “spille utlending”, noe som han selv insinuerer at hadde å gjøre med at han hadde forståelse og kjennskap til hvilke idealer og væremåter som var knyttet til den indre boksen. Det kan også tenkes at hans bakgrunn og utseende som minoritetsnorsk også ga ham en fordel i søken etter innpass i den indre boksen.

Aydin er oppvokst i Groruddalen med én norsk og én tyrkisk forelder. Han beskriver at han verken snakket tyrkisk eller trodde på Islam. Selv om han har vært i Tyrkia mange ganger i sin barndom, opplevde han sin tilhørighet til den tyrkiske kulturen som mindre sterk enn den han opplevde at vennene hans hadde til sine kulturelle bakgrunner. Likevel beskriver Aydin at det for ham på barne- og ungdomsskolen ble viktig å forsøke å passe inn ved å fremheve sine “utenlandske” sider.

Hele den greia med å være utlending var viktigere på en måte [...]. Det var litt kulere at den utenlandske delen av meg var hovedfokus, mer enn den norske delen kanskje. Så det var sikkert bare litt sånn for å passe litt bedre inn også, at det kanskje var mer fokus. Og så, man blir påvirket av vennene sine. Alle de var fra et land, og da hadde jeg liksom lyst til å dele noe av den opplevelsen da. Da ble det liksom en større del av identiteten min. [...]

Jeg tror jeg skammet meg litt mer over det egentlig [*at han ikke snakket det tyrkiske språket eller var muslim*], eller jeg skammet meg litt over det kanskje fordi det egentlig ikke passet inn i det bildet av at jeg var like utlending som alle andre. Så jeg tror det hadde noe å si. Jeg syns å huske at jeg prøvde å legge skjul på det, og [tenkte] bør jeg kanskje gjemme litt bort eller ikke si det rett ut da, på en måte, så jeg følte det hadde noe å si, ja.[...]

Fra intervjuet med Aydin

Slik Aydin forklarer det var hans forståelse av egen identitet på barne- og ungdomsskolen preget av lysten og behovet for å passe inn i jevnaldergruppa. Dette krevde i hans øyne at han måtte vektlegge den delen av ham som var “utlending”. Aydin forteller at han følte på skam over å ikke være like utlending som det han opplevde vennene hans var. Han forsøkte derfor å legge skjul på sine mangler og gjemme bort den delen av seg selv som ikke passet inn. Han forteller senere blant annet at han oppfordret vennene sine til å kalle ham for “Tyrkern”, da det var vanlig å referere til hverandre på grunnlag av kulturell bakgrunn. Aydins identitet som “tyrker” og “utlending” hadde for ham betydning i vennskapet. Slik Aydin forklarer hadde det at han ikke snakket det tyrkiske språket, trodde på Islam eller forstod seg selv som innvevd i den tyrkiske kulturen, betydning for hans forståelse av seg selv som utlending. Dette hadde igjen innvirkning på hans følelse av å være en del av fellesskapet i vennegjengen, som i hans øyne var basert på samholdet mellom “utlendingene”.

Historiene som Aydin og Emre forteller over belyser ulike måter å ikke fremstå som “utlending nok”. I Aydins eksempel fremstår ikke hans oppvekst og tilhørighet til en flerkulturell Østkantkultur å være nok til å skape en trygghet i en identitet som “utlending”. Han opplevde at han manglet en sterkere tilknytning til et land som ikke var Norge. Han følte seg ikke “tyrkisk nok”. Han insinuerer på med det at han opplever at han er “for norsk”. For Emre var det ikke hans tilknytning til det tyrkiske som sto i veien for hans identitetsmarkør som “utlending”. Han

anså seg selv nemlig som tyrkisk nok i familien. Han snakket det tyrkiske språket, han så tyrkisk ut og han levde med den tyrkiske kulturen tett på. Likevel ble heller ikke han forstått som bærer av de riktige etniske pakkene. For han handlet det derimot om at han hadde en sjargong som var preget av at han var oppvokst med majoritetsnorske venner. Han hadde derfor en annen form for humor, en annen måte å snakke på og personlig fremtoning. Slik jeg forstår det deler Aydin og Emre nettopp en tilhørighet til det norske, den ytre boksen. Dette fremhever begrepets flytende og fleksible karakter. Slik jeg ser det virker det som at guttenes tilknytning til “det norske”, altså den ytre boksen, er med på å gjøre deres posisjon og tilhørighet til den indre boksen litt ustabil. Uavhengig om Aydin *ønsker* å tilhøre den indre boksen og være “utlending nok” virker hans tilhørighet til det norske å skape et tilhørighetsparadoks: ved å høre til i begge boksene, føler han at han hører litt mindre til begge stedene.

Som påpekt tidligere i kapittelet forklarer både Sivan og Jibran at identitetsmarkøren “norsk” for dem fremstår som utilgjengelig. Som Sivan beskriver var de i gjengen hans, i tråd med Eriksens (2012) beskrivelse, selv aktive i å oppfordre hverandre til å føle tilhørighet til “riktig” boks. For meg virker dette å gå igjen i måten Emres klassekamerater virker å forsøke å korrigere Emres tilhørighet. De virker å prøve å gjøre identitetsmarkøren “norsk” som utilgjengelig for Emre, ved å redusere tilhørigheten hans til en rolle eller en skuespill, ved at de beskriver det som noe han “leker”. Reaksjonen som Emre forteller at guttene i klassen hans hadde, kan forstås som en reaksjon på en forventning fra guttene i klassen om at han skulle, og burde, opptre som “utlending”, i henhold til hans utenlandske bakgrunn. Emre følte likevel på en tilhørighet til den ytre boksen, altså “det norske”. Slik jeg ser det er denne situasjonen, som nevnt, preget av at Emre og guttene i klassen drar på ulike diskurser basert på verdier og forståelser som hører til i motsatte bokser. På den ene siden drar Emre på væremåter som forbindes med det majoritetsnorske. Han forteller at han var vant til å være med majoritetsnorske jevnaldrende, noe som har vært med på å forme ham deretter. Utlendingene på skolen trekker på den annen side sine verdier og væremåter fra den indre boksen, altså den lokale flerkulturelle ungdomskulturen. Det er også denne som er den dominante diskursen på skolen. Som Eriksen (2012, s.110) påpeker, kan mange som føler på en sterk tilhørighet til den indre boksen, altså den lokale kulturen og identifiseringen som utlending, oppleve en avstand fra den ytre boksen og storsamfunnets verdier og diskurser. Denne opplevde avstanden kan også føre til at de oppmuntrer andre til å ta avstand til dette. Den “typiske norske livsstilen” blir dermed sett ned på og rangert som underlegen. Et delt “utenforskap” fungerer på den måten som et slags sosialt lim (Eriksen, 2012, s.16). Slik blir også skillet mellom utlending og norsk en viktig distinksjon

for å bevare fellesskapet på Østkanten. Det er også et viktig poeng at de to boksene underordner hverandre. For de som opplever en sterk tilknytning til den ene boksen, kan de som har sterk tilhørighet til den motsatte boksen forstås som en trussel. Det kan altså handle om en beskyttelse av makt, noe som igjen kan kobles til en opprettholdelse av mannlighet, og redsel for å bli umannliggjort. I lys av dette kan det at Emre drar på verdier fra den ytre boksen forstås som en trussel mot fellesskapet, og på “utlendingenes” makt. I en kontekst hvor den indre boksens diskurser, verdier og maktstrukturer er gjeldende, fremstår dermed det å kalle seg for utlending, og dermed bekrefte og støtte oppunder den indre boksens dominans, som viktig for å bli ansett som en del av fellesskapet.

4.4 Tilhørighet i endring

Som vist er det å anses som utlending noe som fremstår som viktig i en lokal flerkulturell kontekst på Østkanten. Jeg vil i dette delkapittelet vise hvordan en endring av kontekst også kan endre eget syn på identitet og tilhørighet. For Noah og Sivan var et skifte fra et minoritetsdominert miljø på Østkanten til et majoritetsdominert miljø på videregående skole noe som påvirket måten de forsto sin egen identitet.

[På videregående] gikk jeg fra å være veldig norsk til å plutselig bli innvandrere, fordi det var ingen andre der. Og det var veldig sånn, åh shit, nå er jeg innvandrere.

Fra intervjuet med Noah

Noah, er oppvokst i Groruddalen, hvor han gikk på barne- og ungdomsskole. Han har én norsk og én indisk forelder, noe som preger hans ovennevnte beskrivelse av seg selv som norsk i det flerkulturelle minoritetsmiljøet. Han forklarer likevel senere at han ikke opplevde å skille seg ut, men forstod seg selv som utlending som alle andre. Noah kom senere inn på en videregående sentrumsskole med relativt høyt karaktersnitt, og et overtall av majoritetsnorske elever. Der opplevde han at hans identitet som innvandrere ble forsterket i kontrast til de majoritetsnorske rundt ham.

Slik jeg forstår Noah, fremstår det som at han har en både-og-identitet, hvor et skifte i kontekst er med på å fremheve litt ulike sider av ham. Det at han forklarer seg selv som veldig norsk forstås derfor heller som en måte å understreke hvordan et skifte i kulturell kontekst fremhevet Noahs følelse av å være utlending. Slik han beskriver det gikk han da fra å være “veldig norsk”

i kontrast til hans flerkulturelle jevnaldrende på Østkanten, til å bli “innvandrere” i kontrast til de majoritetsnorske i klassen på videregående. Slik blir viktigheten av det relasjonelle aspektet av identitet og tilhørighet tydelig. Noah definerer seg selv i relasjon til de jevnaldrende som han går i klasse med. For ham virket det å skille seg ut å prege forståelsen av identiteten hans. Der Jibrans tilhørighetsparadoks ble beskrevet som å ikke passe inn i “det norske” eller “det marokkanske” som nasjonale identiteter, forstår jeg Noahs paradoks som det å ikke helt passe inn i noen av identitetene som var representert i jevnalderkulturen. Dette er i tråd med tilhørighetsparadokset og følelsen av å ikke helt passe inn.

Også Sivan erfarte en endring i identitet i et skifte fra et minoritetsdominert til et majoritetsdominert miljø. Sivan vokste opp på Oslo Øst med foreldre og storfamilie som var opptatt av at Sivan skulle bevare sin kultur og religion. Han gikk på koranskole og var i en periode mye sammen med fetterne sine. Han forteller at han følte seg veldig utlending. På videregående skole begynte han på en skole vest i Oslo. “Der var det jo bare etniske norske, og jeg er jo yallah,” ler Sivan i et forsøk på å understreke det store kulturkræsjet. Sivan forteller at han verdsetter familie, religion, høflighet og respektabilitet høyt. Først var det uvant, forklarer han, men etterhvert fikk Sivan seg en norsk venn, Lars. Forskjellen mellom de to var ikke bare landbakgrunn, men også sosial klasse. Sivan forklarer hvordan Lars hadde en porsche parkert i garasjen som skulle bli hans når han fikk billappen. Ettersom han ble kjent med flere majoritetsnorske forklarer Sivan at han begynte å føle seg mer norsk. Sivan sier at hans møte med “det norske” var avgjørende for hans egen tilhørighet og identifikasjon som norsk. Dette møtet også gjorde ham i stand til å forstå at denne måten å være på også var noe han kunne finne tilhørighet til.

Sivan oppdager, som forklart, kontrastene mellom egne verdier og væremåter, og det han anser som “det norske”, representert av Lars og de andre i klassen. Han fremstår selv som sterkt preget av verdier fra foreldrenes kultur og fra den indre boksen som han selv var oppvokst med. Det var det han hadde en tilknytning til, den indre boksen og de strukturene som hørte til der. Hans egne verdier sto i kontrast til “de norske”, som forklares som mer tilbakeholdne og innesluttete med venner, og respektløse mot foreldrene sine. Likevel virker det på Sivan som at relasjonene etterhvert forbedres, noe som skaper en endring i Sivan sin forståelse av, men også tilknytning til, den ytre boksen. Hans forestilling av “det norske” og den ytre boksen fremstår dermed å gå fra å være preget av en avstand, til å bli noe han selv kunne forstå og identifisere seg med. På den måten illustrerer Sivan hvordan tilhørighet til den ytre boksen ble mer tilgjengelig for ham

etterhvert som “det norske” ble representert av faktiske personer som han ble kjent med og fikk forståelse for. Innholdet i den ytre boksen gikk dermed fra å være en forestilling til noe han fikk et forhold til. Dette understreker behovet for å se identitet og tilhørighet som noe dynamisk og i endring. Ungdomstiden er tiden for store og vanskelige identitetsprosesser. Disse fortellingene bør dermed også forstås som en del av denne tiden - en ungdomstid hvor jevnalderkultur, tilhørighet og identitetsforvirring og -etablering er en stor del av livet. De fire eldre guttene jeg snakket med virket nemlig å falle litt mer til ro med den identiteten de har etterhvert som de ble voksne.

“Jeg føler jeg hadde en større tilhørighet til landet da jeg var yngre, kanskje. At det liksom ikke er noe jeg tenker så veldig mye på nå lenger, egentlig,” sier Aydin. Han som tidligere fortalte om et press om å fremstå som utlending nok for å passe inn i vennegjeng, forteller at han ikke tenker så mye på dette lenger. Han forteller at han har en tilknytning til det tyrkiske, men at det ikke er en så stor del av hans identitet som voksen. Dette virker han å ha slått seg mer til ro med. For Emre var også det store identitetspresset noe som forsvant da han var ferdig på videregående skole. Han føler seg nå som veldig norsk. Det at han flyttet hjemmefra har skapt litt avstand til den tyrkiske kulturen. Likevel understreker han at han fortsatt også er tyrkisk. Det ene utelukker ikke det andre. Emre forteller at han fortsatt kan gå inn i rollen som “utlending” dersom han møter andre utlendinger som han opplever forventer at han skal opptre mer i tråd med hva det vil si å være utlending. Noah sin identitetsendring preges av at hans bevissthet og stolthet av sin utenlandske bakgrunn er blitt styrket etterhvert som han er blitt eldre. Han har hørt flere historier fra sin utenlandske forelder, og han har skjønnet hvor viktig det er å representere og bære med seg de viktige historiene videre. Han forklarer at han er delvis norsk, men han er også delvis utlending. Han er født og oppvokst i Norge, men han har mange viktige erfaringer som gjør at han ikke bare er norsk. Noah fremstår tryggere i sin identitet som både-og, utlending og norsk. For Sivan endret identiteten hans seg i voksen alder ved at han nå har akseptert seg selv som norsk. Han forteller at dette var vanskeligere å akseptere i en flerkulturell kontekst der han opplevde at “utlending” var den eneste tilgjengelige identitetsmarkøren. Han forklarer at det var nødvendig for ham å bli kjent med majoritetsnorske for å føle seg norsk. Han måtte altså bli kjent med innholdet i den ytre boksen. Disse fortellingene belyser viktigheten av å forstå identitet og tilhørighet som noe som kontinuerlig er i endring. For Aydin, Emre, Noah og Sivan virker den største forvirringen i deres identitetskategorisering å være koblet til ungdomstiden og et behov for å passe inn i et fellesskap. Dette skapte tilhørighetsparadokser som de alle slo seg mer til ro med i voksen alder.

I dette kapitlet har jeg vist hvordan “utlending”-identiteten er definert, ikke som koblet til faktisk etnisitet og kulturell bakgrunn, men som koblet til en tilhørighet til en indre boks, altså et lokalt fellesskap, som definert i kontrast til en forestilling om “det norske”, og det nasjonale fellesskapet, koblet til den ytre boksen. I den indre boksen trekkes det på likheter, basert det å ha like erfaringer, og det å være annerledes. Det er også koblet til å det å være utlending på riktig måte, igjen koblet opp mot indre og ytre boks. Det å føle en sterk tilhørighet til begge boksene kan likevel skape et tilhørighetsparadoks, da det virker å være spenning mellom boksenes idealer og maktstrukturer. I neste kapittel vil jeg ta for meg guttenes opplevelser av rasisme og stigma, utenforskap og fordommer, og hvordan dette beskrives og påvirker guttenes identiteter og fellesskap.

5. Utenforskap, utenfrablakk og selvoppfyllende profetier

Hvilken rolle spiller rasisme og stigma i guttenes opplevelser av utenforskap og innenforskap?

5.1 Synlige minoriteter, usynlig rasisme

I kapittel 4 viste jeg hvordan erfaringer med rasisme og annerledeshet var noe flere av guttene dro frem som noe de opplevde at “alle utlendinger” hadde til felles. Det var noe som bandt dem sammen. Uten at de trengte å si det høyt var de klare over at de delte erfaringer av å bli forstått som annerledes enn majoritetsnorske i hverdagen. I samtlige intervjuer hvor temaet kommer opp svarer guttene at de har opplevd rasisme. I sitatet under beskriver Emre hvordan rasisme for ham fremstår som en konstant påminnelse om at han ikke blir forstått som norsk i møtet med nye mennesker med majoritetsbakgrunn.

[Det er som om] du blir judga for at du ikke er helt norsk, faktisk. Det er ikke noe folk sier rett ut, men noe du kanskje kan kjenne inni deg da. At du bare merker det. At de kan si et eller annet “Oi, hvor er du fra” fordi de vil vite det nærmere. Det betyr ikke at de vil være rasistiske, men man merker at de prøver å få det frem uten å si det rett ut.

Fra intervjuet med Emre

Som nevnt i forrige kapittel har Emre alltid ansett seg selv som norsk. Likevel opplever han rasisme, i form av å bli tolket som, og dømt for, å ikke være norsk. Han beskriver at det er noe man kjenner på kroppen, noe man “bare merker”. Selv om det ikke sies rett ut opplever han at folk er opptatt av å få frem det faktum at han ikke bare er norsk. Han påpeker at slike bemerkelser ikke nødvendigvis er ment som rasistiske, men at det likevel har en effekt. En annen som opplever at majoritetsnordmenn er nysgjerrige på hvor han er fra er Noah.

Nordmenn spør jo ofte hvor jeg er fra. [...] Og innvandrere bryr seg ikke så mye. [...] Jeg føler ikke det er relevant for det meste, fordi alle er innvandrere her. Og så hvis det er relevant så kommer det opp naturlig. Det er liksom ikke det første du spør om. Og også på ungdomsskolen var det veldig viktig hvor man var fra, husker jeg. Men at det var mer sånn, du var en del av kulturen. At alle var forskjellige.

fra intervjuet med Noah

Noah beskriver her hvordan han oppfatter at majoritetsnordmenn er mer opptatt av kulturell bakgrunn enn minoritetsnordmenn. Han opplever at majoritetsnorske ofte spør om kulturell bakgrunn i kontekster der han selv ikke anser det som relevant. I kontrast stiller minoritetsnordmenn spørsmålet om hvor den andre er fra på en mer naturlig måte, dersom det i det hele tatt kommer opp. Noah forklarer at det også hender at kulturell bakgrunn er viktig i minoritetskontekster, og han eksemplifiserer at det hadde betydning på ungdomsskolen han gikk på. Han insinuerer likevel at dette oppleves som annerledes, da det å ha en annen kulturell bakgrunn i minoritetskontekst er normalen.

Spørsmålet om hvor man er fra trekkes altså frem som en eksemplifisering av rasisme, både hos Emre og Noah. Dette er i tråd med Orupabos (2021) beskrivelser av *skjult hverdagsrasisme* som subtile krenkelser, blant annet koblet til en opplevelse av å ikke bli ansett som norsk nok. Som Noah insinuerer ligger det noe annet bak ordene når minoritetsnorske spør hverandre hvor den andre er fra, enn når majoritetsnorske spør minoritetsnorske om det samme. I en minoritetsnorsk kontekst er det å komme fra et annet land regelen og ikke unntaket. Det å bli spurt om hvor en kommer fra kan derfor i større grad tolkes på et *inkluderende* grunnlag, da det baseres på en antakelse om at man har noe til felles, nemlig å ha tilknytning til et annet land enn Norge. I kontrast kan spørsmålet stilt av en majoritetsnorsk person fremstå som fremmedgjørende og *ekskluderende*. Som Emre påpeker er det ofte ikke intensjonelt for den som spør å være rasistisk. Likevel virker de begge å oppfatte dette som et fremmedgjørende spørsmål i disse kontekstene. Dette tydeliggjør hverdagsrasismens tvetydige karakteristikk, og det er en sannsynlighet for at situasjonen er preget av asymmetri, altså at det finnes to ulike opplevelser av situasjonen. Erfaringer med hverdagsrasisme kan få en ekstra ekskluderende effekt, i lys av store deler av samfunnets forståelse av Norge som et “fargeblindt” land (Kaur, 2021, s.112). Dette må imidlertid forstås i en større kontekst hvor mange minoritetsnorske opplever hverdagsrasisme og ekskludering fra det norske over tid. Slik Orupabo (2021) beskriver rasisme handler det nemlig om repetitive bemerkelser om at du ikke hører til. Et slikt spørsmål, som mange opplever å bli stilt relativt ofte, kan derfor tolkes som en tilslørt påpekelse om at vedkommende “tydelig” ikke er fra Norge.

5.2 Definert ut av det norske, og inn i stigmatiserte roller

For å forstå hvorfor det å bli kategorisert *ut* av det norske forstås som en form for hverdagsrasisme, bør vi forstå hva mange synlige minoriteter opplever å bli kategorisert *inn* i.

Som illustrert innledningsvis i oppgaven kobles det stigmatiserte stereotypier til det å være “innvandrere” i dagens norske samfunn. Som Aydin forklarer under, opplevde han blant annet hvordan han selv, allerede som ung, var forventet å drive ugagn.

[J]eg følte litt på at man ble litt mer mistenkt til tider kanskje. Selv om man var sånn 13-14 år og utlending fra Midtøsten, eller Afrika og sånn så... Man merket nok litt at man forventer at vi skal skape noe helvete da, på en måte [...] Jeg tror at guttene ble litt mistenkeliggjort. Det blir litt dobbelt opp, at man blir sett på som mer aggressiv allerede liksom [...]

Hva slags ting kunne man bli mistenkt for?

Bare sånn, hvis du var på butikken så kunne.. Det var noen situasjoner hvor de kom og advarte oss om at vi ikke måtte stjele for eksempel. Og ja, jeg vet ikke. Jeg kommer faktisk ikke på noe konkret, men man hadde likevel litt den følelsen.

..at det er så mye småting at du klarer liksom ikke si at det og det var shit, men det var litt mer småting liksom?

Ja, ja sånn, ja det var liksom. Det var kanskje sånn at vi merka litt med at lærerne også hadde bestemt seg noen ganger, at de plasserte typen de trodde du var, at du hadde gjort noe galt, liksom. Men jeg tror det var noen sånn småting bare, og kanskje litt også hvordan man følte man ble fremstilt, ikke at man leste så mye nyheter på den tiden, men ja, det er sånn Groruddalen-greie.

Fra intervjuet med Aydin

I likhet med Emre, forteller Aydin her at det kan være vanskelig å komme med konkrete eksempler på de gangene han har blitt utsatt for rasisme. Han forklarer at det er en følelse der, som ikke er helt enkel å sette ord på. For ham tok begrepet “rasisme” ham tilbake til en mistenkeliggjøring som han opplevde at oppstod uoppfordret i ulike situasjoner da han var ung. Aydin opplevde at han ble mistenkt for å stjele og for å ha gjort noe galt i klasserommet fordi lærerne og de butikkansatte hadde forhåndsbestemt seg for hva slags “type” han var. Dette skapte forventninger om at han kom til å “være aggressiv” og “skape et helvete”. Slik han legger det frem fremstår det som at han opplevde at dette ikke bare gjaldt ham selv, men også synlige minoritetsgutter som ble satt i samme boks som ham. Guttene opplever altså at subtil hverdagsrasisme kan være vanskelig å sette ord på, men de beskriver likevel erfaringer med å bli forhåndsdømt og tolket i lys av negative stereotypier.

Aydin peker her tydelig på hvordan han selv opplevde at han som ung ble stereotypisert som en slags “bråkmaker” eller “regelbryter”, både på skolen og i butikken. Allerede i en alder av 13-14 år opplever han altså å møtes med stigmatiserte blikk av voksne mennesker som ikke kjente ham. Hans opplevelse av å bli stereotypisert som minoritetsungdom forstås som koblet til diskrediterende egenskaper, som aggressivitet og regelbryting. Aydin uttrykker likevel at disse forforståelsene er tilskrevet ham ufortjent. De oppleves ikke som koblet til ham personlig, men til fordommer og forventninger til ham som en ung, synlig minoritet. Aydin bruker her begreper som “vi” og “oss”, noe som gir et inntrykk av at dette var gjennomgående erfaringer som ikke bare gjaldt ham selv. Det er flere former for stigmatisering som ser ut til å virke sammen. Aydin trekker selv frem fire faktorer han opplever at har innvirkning på denne følelsen. Han poengterer at de var mellom 13-14 år, altså ungdom; som mer spesifikt var utlendinger fra Midtøsten og Afrika; han påpeker at det var guttene spesifikt som ble mistenkeliggjort og forstått som aggressive; til slutt forklarer han det som et stedsspesifikt stigma, ved at han omtaler det som en “Groruddalen-greie”. Slik viser han at stigmaet fremstår som koblet til hans alder, kulturelle bakgrunn, kjønn og hjemsted. Dette samstemmer en god del med det Jensen (2006, s.269-270) gjenkjenner hos danske minoritetsgutter, og som han omtaler som brutal stigmatisering.

Som Jibran forklarer under, opplever også han subtil rasisme, særlig når han er med mange sammen i en gruppe.

Man ser det litt sånn når du går rundt i byen og sånn, når du ser norske bare, gå rundt i byen. Det kan hende de ser på deg litt rart. Når vi er mange og de alene, så føler de seg kanskje litt redde, skjønnte du? Det er litt sånn med bakgrunn kanskje sånn, ikke hat, men sånn.. Det er noe der...

Hva er det som gjør at du føler på det? Er det liksom et blikk?

Du ser jo på en måte hvordan de [majoritetsnorske] oppfører seg. For la oss si, hvis det er liksom flere kompiser av meg og så hadde det vært to norske. Hvis de hadde gått forbi, de blir liksom litt [nervøs], de hadde ikke prøvd å gå i midten, de hadde prøvd å gått rundt. Eller prøvd å sett litt ned, vært litt [forsiktig], for at det ikke skal skje noe. Men hvis det hadde vært, for eksempel ungdommer, som hadde vært norske mennesker, man hadde kanskje gått rett igjennom, hvis det hadde vært plass der. Eller vi hadde ikke tenkt på det i det hele tatt. Men det kan hende noen ganger de tenker på oss sånn, men hvis det hadde vært sånn... Det finnes noen norske som ser på oss som annerledes. De tenker de her er utlendinger, de liker vi ikke. Mange tenker feil om oss, vi er ikke så ille egentlig.

Også Hakan antyder at det å være en større gruppe trigger reaksjoner fra utenforstående litt ekstra.

Vi er veldig mange, så det blir litt styr når vi går ut alle sammen. For det blikket vi får - det er ikke det beste.

Jibran eksemplifiserer over hvordan han i Oslo sentrum, altså utenfor Østkanten, opplever at majoritetsnorske reagerer og justerer seg når de går mot dem, særlig dersom de er flere som går sammen. Han sier at han opplever at norske kan virke redde eller nervøse. Jibran opplever at de endrer sin tenkte gangrute og går rundt han og vennene hans, fremfor å fortsette å gå rett frem. Hadde det vært motsatt, altså hadde han selv møtt en gjeng med majoritetsnorske gutter, sier han at han ville gått gjennom eller hvertfall ikke tenkt sånn over det, slik han opplever at “de norske” gjør. Jibran opplever at det handler om bakgrunn, og han sier at det ikke oppleves som hat, men noe annet han ikke helt klarer å sette ord på. Han opplever at noen norske ser på dem som annerledes, og at de allerede har bestemt seg for å ikke like dem fordi de er utlendinger. Hakan beskriver også at han opplever å få et blick når de er flere sammen som han oppfatter som “ikke det beste”. Han antyder dermed at det ligger et slags stigma bak blickene. Slik guttene beskriver det fremstår det som situasjoner som har funnet plass gjentatte ganger.

Guttene tydeliggjør her hvordan små blick og justering av gangmønster hos andre lett fanges opp. I tråd med subtil rasisme kan slike handlinger være ubevisst hos de som sender blick eller justerer gangen sin. Unge minoritetsgutter er som beskrevet i teorien stereotypisert som “farlige utlendinger”, noe som ytterligere utspilles av de mest synlige minoritetsguttene i Oslos gater (Sandberg, 2005; Rosten, 2017; Bredal, 2011, s.26). Dette bildet kan skape forventninger som bygger oppunder en opplevelse av den andre som truende. Dette kan igjen føre til ubevisste justeringer av kroppsspråk. En liten justering eller et lite blick kan være nok til at det plukkes opp av den som står på utsiden, særlig dersom det er et gjennomgående mønster. Særlig i Jibran sin forklaring fremstår det som at det oppleves å være en forventning der fra de utenforstående om at guttene er farlige og aggressive. De justerer seg for å ikke risikere å gå gjennom gruppen og trigge en slags aggressiv reaksjon. På den måten kan det oppstå asymmetriske erfaringer av subtil rasisme. Jibran er bevisst at andre virker redde, at dette kobles til at andre ser ham og

vennene hans som utlendinger, og at “mange tenker feil” om dem. Ved at guttene vektlegger blikkene de får utenfra i disse situasjonene, uttrykker de at de preges av ubehaget som oppstår hos dem når de opplever at andre dømmer dem. Slik det fremstår for meg virker de å uttrykke en fortvilelse og tristhet. Slik Hakans sitat ble lagt frem, som et svar på hvor mange de pleide å være når de var sammen, virket han nesten å koble det å være mange direkte til en følelse av ubehag. Det fremsto for meg som at hans uttrykk for ubehag var knyttet til en slags uønsket skam skapt av de stigmatiserte blikkene utenfra. Guttene opplever altså at de i større grad opplever hverdagsrasistiske uttrykk når de er i grupper. Jeg vil videre diskutere hvordan stigmatisering av sted kan kobles til guttenes opplevelser av rasisme i hverdagen.

5.3 Territoriell stigma, motstand og selvoppfyllende profetier

Det er tydelig i intervjuene jeg har hatt med guttene fra Østkanten, at de opplever at media presenterer et skjevt bilde av stedene de er fra. *Territorielt stigma* handler om stigma koblet til svartmalte områder. Som jeg legger frem i teorien beskriver Jensen og Christensen (2012) at territoriell stigma i deres forskning ikke ble internalisert direkte, selv om informantene deres var klare over at det var et stigma knyttet til stedene de var fra. Dette uttrykker også flere av mine informanter, ved å ta avstand til fordommene som tilskrives hjemstedene deres. Jeg fant i likhet med Rosten (2015, s.119) dualistiske tilnærminger til territoriell stigma, hvor de unge beboerne av stigmatiserte steder veksler mellom to motsettede posisjoneringer. På den ene siden definerer de seg som en del av storsamfunnet ved å fokusere på *likheter* mellom beboerne og utenforstående, blant annet ved å bryte ned stereotyper koblet til det territoriale stigmaet. På den annen side skiller de seg fra samfunnet ved å vektlegge *forskjeller*, blant annet ved å spille ut de stigmatiserte stereotypene (Rosten, 2015, s.119). Denne dualistiske tilnærmingen til stigma kan virke å belyse ambivalente ønsker av å høre til og ikke, noen ganger på samme tid.

Den første tilnærmingen til territoriell stigma er altså å fremheve likheter mellom beboerne av de stigmatiserte stedene og de utenforstående, forstått som majoritetsbefolkningen. Denne tilnærmingen kom i mine intervjuer tydeligst frem ved at flere av guttene uttrykket et ønske om å bli ansett som “vanlige”. Blant annet er det flere som svarer at de bare er “vanlige” gutter som gjør “vanlige ting” med vennene deres når de henger. Enda tydeligere blir det likevel i et av mine første intervjuer, der Kamran helt konkret etterspør et mer nyansert blick på stedet han er fra.

[D]et er bare tull det dere leser på VG. Du må få frem de positive tingene [her]

Fra intervjuet med Kamran

Kamran etterspør her at positive ting blir trukket frem i offentligheten når det er snakk om Østkanten og bydelen han selv er fra. Han forteller hvordan han selv jobber aktivt med ungdomsbedrift og deltidsjobb for å hjelpe til der det trengs. Dette er ting han savner at kommer frem i det stereotypiske bildet andre kobler ham opp mot. Til tross for at det er mange ungdommer som forsøker å dra ned områdets rykte, er han opptatt av at det også er mange som jobber for gode saker og utspiller gode rollemodeller. Kamran, og også Fawad og Jibran i sine intervjuer, ramser også opp velferdstilbud, severdigheter og fritidsklubber i områdene de er fra. Dette gjør de på en måte som gir meg inntrykk av at disse tingene er blant de som de ønsker at skal komme frem og rettes fokus mot. Kamran er altså klar over, og tilsynelatende ganske frustrert over, det skjeve bildet som media fremstiller av stedet han er fra. Han er opptatt av å formidle at dette er en feilaktig fremstilling, hovedsakelig fremhevet av “skrekkbildene” som deles i media. Denne frustrasjonen knyttet til Kamrans opplevelse av området han kom fra som misforstått, gjorde meg nysgjerrig på andres opplevelser av dette. Tror guttene at jeg og andre fra utsiden forbinder noe annet med stedet de er fra enn de selv gjør?

Ja, det tror jeg. [...] Og når du har bodd der lenge vet du at det er ikke hverdag med fuckings drap på gaten eller hva som helst av voldtekter, eller annet dritt liksom. Ja, det er helt vanlig, egentlig, så. [...] alle inntrykk du får fra disse stedene er egentlig bare negative, det som kommer på nyhetene på en måte. Du har et helt annet spekter av opplevelser fra det stedet [når du bor der], så da blir det jo noe helt annet.

Fra intervjuet med Aydin

Hvis du ikke har vært der før, ja, det er sånn, det er alltid førsteinntrykket som teller. Hvis du har vært der for første gang og du kommer til feil tidspunkt og det skjer noe der. [...] Hvis det er slåsskamp og du kommer til feil tidspunkt, så vil du dømme det utfra det som har skjedd. [...] Det er litt bråkete der, det er mange ungdommer der, det er alltid ungdommer utenfor senteret. Men det du ikke har sett er at vi er ungdommer som egentlig er snille, vi er faktisk hyggelige [...] [Vi] er mange, mange ungdommer som står samlet, vi har fortsatt en bra relasjon til hverandre, vi er ute ofte og vi har faktisk klubber og innesteder vi pleier å være på.

Fra intervjuet med Jibran

Jibran og Aydin virker begge, på samme måte som Kamran, ganske sikre på at de som kommer fra utsiden ikke har et godt inntrykk av stedene de er fra. De uttrykker at de ikke kjenner seg igjen i det som fortelles og deles i mediene. Aydin forteller at det er annerledes å bo i området og få hele spekteret av opplevelser, fremfor å kun lese et utvalg negative hendelser på nyhetene. Det oppleves for ham som et helt vanlig sted. Jibran uttrykker også at utenforstående ikke ser hele bildet. Han forklarer at de ikke forstår kulturen, som utenfra kan virke fiendtlig, truende eller bråkete. Til tross for at han uttrykker at han forstår hvorfor folk får et skjevt inntrykk av ungdommene og stedet, er han opptatt av å fortelle at de er snille og hyggelige ungdommer som har gode relasjoner til hverandre.

Kamran, Aydin og Jibran opplever alle at stedene de er fra er tilskrevet en territoriell stigma. De uttrykker likevel alle sammen en uoverensstemmelse mellom de utenforståendes inntrykk og deres egen opplevelse av stedene de er fra. Ved å trekke frem eksempler som drap på gaten og voldtekt gir Aydin oss et innblikk i hva han antar at området han har tilhørighet til assosieres med. Dette brytes ned ved at han argumenterer for at det bare er “helt vanlig” der han er fra. Mens Aydin og Kamran peker på media som “syndebukk”, uttrykker Jibran at fordommene også kan komme av måten ungdommen opptrer på og hvordan interaksjon fremstår i det offentlige rom. Han forklarer at de kan fremstå bråkete, at de er mange, og at det kan være slåsskamper iblant, noe som kan være med på å underbygge stereotypier om aggressive og utagerende utlendinger. Ved å etterspørre det å bli ansett som vanlige og snille, tydeliggjør de hvordan de ikke allerede opplever at de blir det. De etterspør på den måten å bli definert som en del av storsamfunnet ved å bli sett på som vanlig ungdom på lik linje som “alle andre” i storsamfunnet.

I tråd med Rosten (2015, s.119) sitt funn om dualistiske tilnærminger til territorielt stigma, svarer Aydin, etter å ha beskrevet området han er fra som “vanlig”, at han tror det territoriale stigmaet også skaper en bitterhet hos folk som gjør at de tyr til den andre tilnærmingen, nemlig å spille ut stereotypier av farlige utlendinger.

Jeg tror liksom “når vi hører at vi er så jævlige, så skal vi være jævlige”-mentalitet, litt kanskje? Det er jo sånn, de ser bare meg som en jævla drittunge som skal til helvete uansett, så da kan vi likeså godt være det. Det blir noe sånn, det er en bitterhet tror jeg, [...] Jeg tror det er bare det med at det skaper en sånn der oss-dem-følelse, som gjør at man ikke har lyst til å være med på leken til folk som sier ditten og datten [...]

Fra intervjuet med Aydin

Slik Aydin her beskriver det kan det å hele tiden være forventet å “være jævlige” føre til at man “likeså godt” kan utspille disse forventningene. Han sier disse forventningene kan skape en bitterhet. Aydin påpeker også at det kan skapes en avstand mellom de som opplever å bli sett ned på og de utenforstående. Han sier at det kan oppstå en oss-dem-følelse, altså et skille mellom gruppene. Som han forklarer kan dette gjøre at man ikke ønsker å “være med på leken” til de som oppleves som “den andre”.

Slik jeg forstår det handler det Aydin beskriver her om en opplevelse av avmakt. Det å jobbe for å motbevise stereotypene kan virke meningsløst, fordi guttene ikke innehar definisjonsmakt. Som Wacquant (2007, s.68) understreker spiller det egentlig ingen rolle hvordan det i realiteten er i de territorielt stigmatiserte stedene, så lenge utenforstående *tror* at disse stedene er skumle og farlige. Det er forståelig at en opplevelse av å ikke ha makt til å endre andres forventninger kan oppleves frustrerende. En måte å ta tilbake makten kan da være å faktisk utspille disse stereotypene (Sandberg, 2008a, s.76). Ved å alltid være forventet å drive ugagn taper man ikke så mye på “gi inn” og “lette på trykket” ved å agere som forventet. Ved å for eksempel trekke på voldelig uttrykk, kan marginaliserte gutter ty til en opposisjonell praksis som de selv behersket bedre enn andre former for motstand (Sandberg, 2005, s.31). Det kan på den måten oppstå en ond sirkel, eller en selvoppfyllende profeti, hvor man får lyst til å være jævlige, dersom alle likevel forventer det. Å spille ut stereotypene og fremheve *ulikheter* mellom storsamfunnet og “de farlige stedene”, kan dermed forstås som en forsvarsmekanisme eller en opposisjonell praksis, som igjen er med på å reproducere og styrke forestillingen om “den farlige utlendingen”.

I intervjuet med Kamran virket et skille mellom identifisering som “norsk” og “utlending” å være knyttet til de ulike tilnærmingene til territorielt stigma. Mens det å omtale seg som “norsk” på Østkanten virket å innebære en søken mot å akseptere området som en del av storsamfunnet, virket Kamran å tilskrive identifiseringen av seg selv som “utlending” som et uttrykk for motstand, assosiert med å spille på negative stereotyper.

Føler du det har noe å si, at man ser seg selv litt som en utlending?

Jeg tror det er bare for å skremme, kanskje? Eller for å si at jeg er fra, jeg er en utlending, ikke prøv å test meg. Fordi det er kanskje da de prøver å ta frem at jeg har vært med... Jeg er en utlending, ikke test meg, jeg er fra det landet, du vet hva det landet er stempla. At man kan skyte, at man kan gjøre noe. Bare skape frykt med å si det, men.. Når du sier det,

jeg også har tenkt på det. Når jeg var barn jeg pleide å kalle meg utlending. Men jo mer eldre jeg blir, jo mer jeg skjønner greia. Jeg hadde ikke kalt meg utlending til i dag.

Fra intervjuet med Kamran

Som Kamran forteller kan det å posisjonere seg som utlending være en måte å dra på andres assosiasjoner om utlendinger som farlige. Det kan være en måte å skremme den andre på, fordi man representerer et land som et stempelt og assosiert med aggressivitet, våpen og krig. Kamran forklarer at han selv kalte seg utlending, men at han nå ikke gjør det, grunnet hans forestilling av hvordan det fremstår fra utsiden.

Som nevnt i forrige kapittel kan identitetsmarkøren “utlending” brukes på ulike måter i ulike sammenhenger. Slik jeg forstår det visualiserer Kamran her en litt annen kontekst enn det informantene som assosierte “utlending” med et generasjonsfellesskap. Her trekker Kamran isteden assosiasjoner til en motstandsreaksjon som virker rettet mot representasjoner av majoritetsbefolkningen. Det er tydelig at han viser til en iscenesettelse av farlige utlendinger, hvor han vektlegger kulturell bakgrunn som “bevis” på at “utlendingene” er kapable til å ty til vold i en presset situasjon.

5.4 Lojalitet, støtte og fremvisning av farlige våpen

Guttene er i denne oppgaven gjennomgående opptatt av å få frem et mer nyansert bilde av områdene de kommer fra. De er, som vist, opptatt av å vektlegge de positive og “vanlige” sidene ved stedene og beboerne som utsettes for stigmatiserte blikk. Likevel kommer det også opp historier om vold, konflikt og rivaliseringer hos flere av informantene. Som nevnt i teorien kan vold og motstand forstås som en slags maskulin håndtering av territorielt stigma (Rosten, 2017, s.54). I gatekulturer er det å kunne forsvare seg viktig for å ikke miste fjes og umannliggjøres (Sandberg, 2005, s.36). En av fortellingene om rivaliseringer mellom ulike bydeler kom frem i en samtale med en av informantene om vennskap med gutter fra andre områder enn der han selv var fra. Han antyder at det å initiere til vennsksapsrelasjoner på tvers av bydeler kan bryte med noen uskrevne regler om fellesskap koblet til de forskjellige områdene øst i Oslo.

Folk liker ikke hverandre så masse fra forskjellige områder. [...] Det er liksom sånn.. Folk sloss jo litt for postnummer kan man si. Hvis det er andre som kommer, skal liksom,

komme og tulle på en måte, man hjelper hverandre, det er vårt område, ikke kom hit, skjønnte du? Det er litt sånn overalt.

Som informanten her beskriver er det en slags rivalisering på tvers av områder som bunner i en sterk lojalitet til vennegjengen som er fra samme område som en selv. Dette virker å være en slags barriere for å skape vennskap på tvers av bydeler. Han beskriver at dersom andre ankommer "deres område" for å "tulle", forstått som å starte bråk eller provosere, er det en forventning om at ungdom fra området stiller opp og hjelper hverandre. Han mener dette gjelder "overalt". Det er flere av informantene som virker å dele denne lojalitetsmentaliteten hvor de stiller opp og støtter kompisene når det gjelder. Som en av informantene forklarer det holder han seg stort sett unna bråk, men dersom kompisene trenger hjelp stiller han alltid opp. Også en tredje informant beskriver en slik lojalitet.

Jeg var en som alltid støttet vennene mine, og så tok de dårlige valg, og så var det gruppepress da. Hvis du ikke stiller opp for venna dine så er du en snake. Og det er ingen som vil være snake i det området vi kommer fra, vi kommer fra tøffe områder.

Slik det beskrives her kan det særlig i "tøffe områder", i dette tilfelle forstått som miljøer hvor vold og kriminalitet kan oppstå, virke som at konsekvensene av å *ikke* støtte vennene sine kan være verre enn konsekvensene av en eventuell slåsskamp. Det å ikke stille opp for vennene sine virker i dette tilfelle å være et dårlig alternativ, fordi en da blir en "snake", eller en slange: et symbol på en bedrager. Er du en 'snake' blir du banket opp, forklarer informanten videre. "Å støtte kompisene" handler blant annet om å stille opp og banke opp folk fra andre områder, "og så kom de og banka oss". Slik forklares det at denne forventningen om å alltid støtte vennene sine ukritisk, kan føre til at man dras inn i konflikter uavhengig av om man selv forsøker å unngå "dårlige valg".

Denne lojalitetsmentaliteten, hvor det å støtte kompisene overgår et ønske om å holde seg unna trøbbel, observeres også av Rosten (2015, s.227). Hun omtaler det som en "kompromissløs lojalitet", noe som fremhever den prinsipielle og udiskutable forventningen til å stille opp. Dette er igjen koblet til voldelige konflikter, og også her spesifisert som rivaliseringer på tvers av bydeler som, som nevnt, kobles til territorielt stigma (Rosten, 2017, s.54, 226). Det vil si at mangelen på respekt i samfunnet kompenseres med at guttene vender seg til idealer i subkulturen, hvor respekt kobles til en fremvisning av fysisk styrke. Det å ha evnen til å forsvare seg, virker

å handle, ikke bare om å være en sterk person, men også om å tilhøre en sterk gjeng som man ikke skal tørre å kydde med. Det er nemlig mangelen på en gjeng som stiller opp, som trekkes frem som en hovedgrunn til at majoritetsnorske fremstår som svake og enkle ofre i gatene i Oslo, ifølge Sandberg (2005, s.34) sine informanter. Slik kan en personlig respektabilitet i subkulturelle miljøer forstås som koblet til gjengen en er medlem i. Det er derfor viktig å ha en sterk gjeng i miljøer hvor det er behov for å forsvare seg. Et angrep på én i gjengen forstås derfor som et angrep på hele gjengen. Dette er koblet til sted, og det kan forstås som at det å vise at man ikke kan komme og bråke på “deres” område, er en alternativ måte å opphøye områdets rykte på. Dette kan forstås, ikke bare som reaksjoner på avvisning og manglende respekt utenfra, men også som et ønske om anerkjennelse på innsiden, blant sine nærmeste (Rosten, 2017, s.59). Det å stille opp for gjengen er derfor viktig for å ikke bli markert som en “snake”, og å bli umannliggjort og ansett som svak i vennegjengen. Du skal altså ikke være umannlig og svikte vennene dine, og gjengen skal heller ikke være svak og ikke tåle motstand.

Selv om det ser ut til at flere har en kompromissløs lojalitet til vennene sine, er det samtidig en enighet om at disse voldelige konfliktene ofte oppstår av “småting”. Hovedsakelig forklares det som bunnet i små fornærmelser eller at noen, for eksempel, prøver seg på en annens dame. Dette kan ofte håndteres med frekke kommentarer, som videre eskaleres til noe større, blant annet ved at det blåses opp, eller eskaleres, innad i vennegjengene. Dette kan føre til at et helt område blir markert som “fiendtlig område”, basert på en kollektiv enighet om at en representant av dette området oppfører seg respektløst. Dersom dette eskaleres videre til at en av guttene blir banket opp, kan gjengen til den som er blitt banket opp forsøke å banke noen fra den andre gjengen som hevner. Informanten forklarer at det på dette punktet kan være vanskelig å ordne opp, da det ikke lenger handler om jenta, og ei heller om de to guttene som var frekke mot hverandre innledningsvis i konflikten. Informanten forklarer at det også har noe å si at man ser hverandre sjeldent, da man er fra ulike områder, noe som gjør at man ofte “tar sjansen” når man møtes på “nøytralt område”.

Slik det beskrives her eskaleres bråk seg ofte fra “småting” ved at guttene, og etter hvert gjengene, gjør “trekk” for å overgå den andres “tøffhet”. Det fremstår altså som en konkurranse om hvem som er “tøffest” og villige til å tøyne grensene lengst. Dette skaper en “ond sirkel”, hvor den ene alltid streber for å overgå den andre. Dette virker å være knyttet til det Sandberg (2005, s.29) omtaler som en idealisering av “hypersensitivitet for fornærmelser”. Det å være hypersensitiv for fornærmelser er en måte å vise mannlighet på, ved å ikke la seg selv overkjøres

- du skal ikke la deg selv bli herset med (Sandberg, 2005, s.29). Ved å være “hypersensitiv” mot fornærmelser, lar man seg ikke “pille på nesen”, men man tydeliggjør hvor grensene går med hva man kan kødde med og ikke, ofte ved bruk av verbal og fysisk irettesettelse. Slik jeg forstår det handler dette om en måte å opprettholde et maskulint uttrykk på. Ved å være hypersensitiv og sette tydelig grenser, unngår man å tåle for mye og bli forstått som en man kan herse med. For å opprettholde denne mannligheten er det derfor mer fordelaktig å tåle for lite og fremstå som aggressiv, fremfor å tåle for mye og la seg bli herset med og umannliggjort.

En av informantene forklarte at de voldelige “mange mot mange”-konfliktene ofte gjaldt ungdommer i de tidlige tenårene. Han forklarer at han selv var med i flere konflikter mellom bydeler som yngre. Som han beskriver under, kunne disse konfliktene ofte innebære iscenesettelser av ganske tøffe kollektive gjenger.

Det der er snakk om sånn 20 [personer], noen har med pistoler, noen har med kniver, machete, hockeykøller, baseballkøller, ordentlig som om det er liv og død, noen skal dø i dag.

Jeg kjenner en som var 15-16 som holdt sin første [pistol] og gikk mot en hel [gjeng] fordi han hadde tulla med han. De trodde han ikke skulle gjøre noe, han gikk og henta [en pistol], han viste hva han er. Til i dag alle sa unnskyld til han og, tør ikke gjøre noen ting mot han. De er 15-16 år, skjønte du?

Informanten beskriver her, som sagt, et par scener fra miljøet da han selv var litt yngre. Slik han beskriver det kunne en konflikt mellom bydeler innebære mange gutter utstyrt til farlige våpen. Som han selv beskriver fremsto det som om det var “liv og død”. Han forklarer også en episode hvor en ung gutt fikk tak i en pistol, som han gikk mot en hel gjeng. Han forklarer at gjengen som hadde valgt å plage gutten på 15-16 år ikke hadde forventet at han kunne gjøre noe tilbake. Gutten viste likevel, ved å ty til et dødelig våpen at han ikke var til å kødde med. Alle i gjengen endte opp med å si unnskyld.

Som Sandberg (2005, s.31) beskriver kan historiene og uttrykkene for vold ta mer plass enn den faktiske volden. I en voldspreget gatekultur forstås det å ha rykte som en som kan forsvare seg selv ikke bare som en sentral gatekapital, men som en måte å bevise mannlighet på. Det å ha et rykte for å være voldelig kan nemlig være den beste måten å holde seg unna vold på. Som det

fremstår her kan det noen ganger være nok å “vise muskler”, altså vise hva man *kan* gjøre, for å unngå å faktisk utøve vold. Det handler om å sette seg selv i en respektabel posisjon som viser de rundt at man ikke kan herses med. Fysiske voldelige uttrykk, som å ha tilgang til våpen og tilsynelatende være villig til å bruke dem, kan være truende i seg selv. Om disse truende frontene innebar faktisk vold ble ikke spesifisert, og truslene virker dermed å ha effekt i seg selv. Det å herses med av andre er som nevnt sterkt koblet til frykten for å umannliggjøres. Spesielt i den andre fortellingen fremstår det som at det foregår en tydelig forhandling om mannlighet. Gutten som er blitt “tulla med”, eller herset med, av en annen heng, forstås her som truet av en umannliggjøring. For å redde ansikt og bevise sin mannlighet tyr han derfor til en sterk fremvisning av hva han *kan* gjøre, og han beviser dermed sin evne til å forsvare og beskytte seg selv. Gjengen ber dermed om tilgivelse, og de tør ikke å herse med gutten igjen. Som Sandberg (2005, s.38) beskriver denne subkulturelle logikken kan man beskytte seg selv og unngå å bli dominert, ved å selv dominere ved å ty til vold. Å ty til bråk og aggressivitet forstås som dermed som en maskulin beskyttelsesmekanisme. Selv om informanten her forklarer at han selv tar avstand til vold, virker det likevel å være en underliggende form for respekt knyttet til fortellingen om den unge gutten på 15-16 år som alene fikk tak i en pistol, og gikk mot en hel gjeng for å vise dem at han ikke var en man skulle kødde med. Informanten beskriver senere at det ikke alltid holder å *si* til den som krysser grenser at de har gjort noe dumt, noen ganger må man *vise* det. På den måten får du respekt.

Disse ovennevnte sitatene blir, som nevnt, forklart som en type maskulin motstand som hovedsakelig hører ungdomstiden til. Det er nemlig gjennomgående i fortellingene at slike voldspregede konflikter hovedsakelig assosieres med ungdomskulturen, mer spesifikt hos gutter i ungdomsskolealder. En av informantene forklarer det slik:

Det pleide å skje mere før, men nå er vi litt vokst opp fra det [...] Det er akkurat som om alle treffer en alder hvor man innser at dette bare er tull. Det som er med gutter, er at når det er problemer med gjeng mot gjeng, så er løsningen vanligvis for dem vold. Men det er alltid småting som oppstår som gjør det stort, men egentlig er det ingenting som ligger der.

Vold og konflikter med mange involverte forklares av de flere av mine informanter som noe de opplevde at de hadde vokst fra seg. De aller fleste av mine informanter tar tydelig avstand til vold, "bydel mot bydel"-vandettaer og konflikter der mange er involverte. Som en annen

informant beskriver det er det også et skille mellom hvordan konflikter utspiller seg mellom yngre, altså ungdom i sine tidligere tenår, og eldre i voldelige miljøer. De yngre samlet seg, som beskrevet tidligere, mange mot mange, med voldsomt truende fronter og synlige gjengopprør. Som informanten selv forklarer var han selv med på slike konflikter som yngre, og han forklarer at han “syntes det var gøy å se på”. Det var derfor hyppigere konflikter og flere som var med i konflikter mellom yngre ungdommer. Det var likevel ofte ikke like alvorlige utfall og konsekvenser, sammenlignet med de eldre. De eldre som hadde mer alvorlige konflikter virker å ha færre involverte. Slik det fremstår i fortellingene som går igjen, tar flere avstand til konflikter når de blir eldre. Det er også flere av informantene som forklarer at de alltid har tatt tydelig avstand til konflikter, bråk og kriminalitet. Selv om de har fått med seg at det skjedde ting i områdene de var fra, holdt de seg langt unna slikt. Som yngre virker det, ut ifra beskrivelsene, som at terskelen er lavere for å bli med, og at det å bli med i konflikter på vegne av vennegjengen og bydelen, kan virke både tøft og spennende. Dette kan også tenkes at flere av informantene mine har tredd ut av miljøer hvor konflikter oftere oppstod.

5.5 “Motstands-rasisme” og stigmatisering

Som nevnt innledningsvis i oppgaven forteller guttene at det generelt er få majoritetsnorske jevnaldrende i områdene de er fra. Som Bilal sier har han venner fra “alle kulturer”, men ingen norske. Som Aydin beskriver under ble de få majoritetsnorske i klassen hans på barne- og ungdomsskolen, markert som norske og behandlet litt annerledes enn “utlendingene”.

De representerte på en måte majoritetssamfunnet som kanskje ikke folk følte seg helt en del av.

Fra intervjuet med Aydin

Som Aydin beskriver ble de majoritetsnorske i den minoritetsdominerte klassen fungerende som en representasjon for det storsamfunnet som de, som “utlendinger”, ikke følte tilhørighet til. Han antyder at majoritetsnorske ikke passet helt inn. Også Kamran beskriver hvordan minoritetsnorskes opplevelse av urettferdighet kan gå utover ungdom av majoritetsetnisk opphav.

Du vet, det er kanskje en ting man ser.. Fordi man ser hvordan de norske behandler utlendinger. Og så da man vil ta det tilbake på norske ungdommer, sånn at man tenker,

han her har mye penger, la oss gjøre noe med han. [...] Ja, norske kan bli litt sett ned på. Man tenker la oss jackede han, det vi sier, la oss ta ting fra han, stjele fra han, for han har sikkert mye penger. Man tenker ofte, se ned på. Men ofte de tenker la oss bruke han, la oss være vennskap med han, senere, senere, og da kommer det sin tid, og så da man får sjansen, man griper inn. Men ikke alle er sånn.

Fra intervjuet med Kamran

Kamran beskriver her hvordan en opplevelse av at “de norske” behandler “utlendinger” dårlig, kan være med på å rettferdiggjøre det å behandle majoritetsnorsk ungdom dårlig tilbake. Han forklarer at mange ser ned på majoritetsnorske der han er fra, og at det blant annet kan legges utspekulerte planer som går over tid for å få en slags hevn på majoritetsnorske ungdommer. Kamran antyder også en antakelse om at majoritetsnorsk ungdom har penger.

Eriksen (2012, s.192) og Lien (2002) beskriver også en underordning av majoritetsnorske ungdom i minoritetskontekst. De beskrives som feige, svake, og ikke stolte og tolerante som minoritetsnorske (Lien, 2002, s.34). I lys av gatekapitalen fremstår de dermed som lite mannlige. De fremstod også som stille og usynlige (Lien, 2002, s.34), noe som kan virke å tilskrive dem marginaliserte posisjoner, ved at de forsvinner og inngår i kjønns hierarkiet i den indre boksen, altså i det lokale fellesskapet. De hadde ikke “riktig” kulturell kapital i det minoritetsdominerte miljøet. Som Eriksen (2012, s.192) beskriver det kunne majoritetsnorske gutter marginaliseres både i det minoritetsdominerte miljøet, og i storsamfunnet, da de fremdeles ble assosiert med skolen rykte, altså et territorielt stigma. Som Kamran beskriver, var underordningen av majoritetsnorske i minoritetsdominert kontekst delvis basert på “hvordan norske behandler utlendinger”. Han virker dermed å vektlegge minoritetsnorskernes opplevelse av marginalisering, rasisme og urettferdighet i samfunnet, og generalisere det som tilknyttet til “norske” som en forestilt gruppe. Dette trekker også Aydin frem. En antakelse om forskjeller i økonomisk kapital kan vise til en opplevelse av økonomisk urettferdighet knyttet til etnisk bakgrunn. Denne opplevelsen av å bli urettferdig behandlet i forhold til majoritetsnorske, kombinert med at en opplevelse om at det er majoritetsnorske som sitter på den overordnede makten, kan dermed skape en motstand rettet mot de majoritetsnorske “representantene”. Det å bli marginalisert og å selv marginalisere andre, kan forstås som forhandlinger om makt og mannlighet. Ved å bli marginalisert og utsatt for rasisme kan guttene oppleve en avmakt og umannlighet, som de ved å ty til en slags “mot-rasisme”, kan forsøke å ta tilbake. Dette virker å fremtre i situasjoner hvor minoritetsnorske sitter på makten, som i de minoritetsdominerte miljøene på Østkanten, eller i

gata når majoritetsgutter er få eller alene og minoritetsguttene går i større grupper, som funnet i Sandberg (2005).

Slik Kamran beskriver “norsk ungdom” over fremstår det litt uklart for meg om han snakker om “de norske” som majoritetsetniske nordmenn oppvokst på Østkanten, eller majoritetsnorsk ungdom som antas å være “Vestkantungdom”. Som nevnt kan majoritetsnorske “vestkantungdom” på gata i Oslo bli sett på som lette ofre å rane eller bråke med for minoritetsgutter som henger i Oslos gater (Sandberg, 2005, s.34). Majoritetsnorsk ungdom som bor på Østkanten, har likevel sannsynligvis ikke betydelig større økonomisk kapital enn minoritetsungdom fra de samme områdene. Slik det virker for meg er det er en tydelig underordning av majoritetsnorsk ungdom som både går utover majoritetsnorske på gata og de som bor på Østkanten. Det virker likevel, i likhet med definisjonen av hvem som er “utlendinger”, å bli ansett som “norsk” også å være dynamisk. Som vist i forrige kapittel virket det å bli ansett som “norsk” å fremstå som en slags trussel for noen av minoritetsguttene jeg snakket med. I tillegg til dette snakker en av mine informanter om at han har en norsk venn som praktisk talt er “utlending”. Slik jeg forstår dette skillet kan det handle om hvilke diskurser man ser til, knyttet til den ytre og indre boksen, som diskutert i forrige kapittel. I kontrast til “utlendingene” kan “de norske” fremstå som en trussel eller motstand mot utlendingenes maktdominans på Østkanten, ved at de ser til og støtter oppunder den “boksen” som underordner minoritetsnorske i forhold til majoritetsnorske. Det kan derfor virke som om det er den indre boksen som beskyttes ved å rette motstand mot de som ser til den ytre boksen som de "riktige" verdiene og maktstrukturene. Dette kan skape et fundamentalt skille mellom “utlendinger” og “norske”. Aydin var selv opptatt av å passe inn som utlending, og at han jobbet for å “skjule” den delen av ham som var majoritetsnorsk. Også Emres tilhørighet til det norske ble kraftig slått ned på i det minoritetsdominerte miljøet på skolen han gikk på. Det å “prøve å være norsk” virker å vende ryggen til en stolthet av det å være utlending.

Et annet poeng virker å tydeliggjøres ved det jeg tidligere forklarte om at ungdommen fra Østkanten kjenner få majoritetsnorske. Dette former ikke bare et sosialt skille mellom “utlendinger” og “norske”, men det kan også skape en fremmedgjøring av den andre. Som Salole (2018, s.80) forklarer kan det ukjente oppfattes som truende. Dette kan skape en gjensidig fremmedfrykt, som blant annet kan komme til syne som rasisme, fra begge hold. På den måten kan “de norske” virke å være noe flere av guttene hovedsakelig har et forhold til som en forestilt gruppe, da de ikke kjenner så mange som representerer gruppen. Igjen vil jeg vise til en

tilsynelatende enighet hos mange av informantene mine, at denne motstanden virker å være noe informantene kobler til ungdomstiden og beskriver som “barnslig”. Også i forrige kapittel viste jeg hvordan en usikkerhet omkring eksistensielle dilemmaer var spesielt til stede hos mine informanter i ungdomstiden. Walle (2014, s.224) og Salole (2018, s.223) påpeker begge hvordan ungdomsproblematikk i minoritetsmiljøer markeres som kulturelt forankret og som alvorlig og skummelt, sammenlignet med majoritetsnorskes “naturlige” tendens til å gjøre litt “guttestreker” i ungdomstiden. Dette beskrives som knyttet til hvordan et naturlig opprør hos minoriteter kan komme senere enn hos majoriteten, da de ofte har en forlenget identitetssøkningsprosess med flere inntrykk å sortere og prosessere, samt mangel på arenaer å gjøre det på (Salole, 2018, s.223). De ulike formene for skjult hverdagsrasisme og territorielt stigma virker altså styrke guttenes samhold og fellesskap. Dette gjøres blant annet ved å tydeliggjøre et skille mellom “utlendingene” og “de norske”, ved å ty til egne former for (sub)kulturell kapital og hovedsakelig forholde seg til den indre boksens idealer og maktstrukturer.

Jeg har i dette kapitlet belyst guttenes bevissthet rundt stigma og hverdagsrasisme, og hvordan de opplever dette som både urettferdig og ubehagelig. Håndtering av stigmaet de opplever fremstår som todelt. De vektlegger *likhet* mellom minoritet- og majoritetsnorske, ved å uttrykke et ønske og vilje til omdømmebygging. Samtidig fortelles det også historier om bitterhet og vektlegging av *ulikhet* mellom “de norske” og “utlendingene”, hvor den “farlige utlendingen” spilles på. Historier koblet til disse utspilte stereotypene er hovedsakelig koblet til konflikter på tvers av bydeler, og “barnslige”, hypersensitive reaksjoner på småting. Samtidig virker konflikter også å kobles opp til en kompromissløs lojalitet til kompiser og en respekt og anerkjennelse av maskulinitet for noen. I neste kapittel skal vi se hvordan vennskap og fellesskap manøvreres i relasjon til mannlighet og maskuline grensesettinger for intimitet.

6. Brorskap, mistillit og grenser for maskuline vennskap

Hvordan formes og opprettholdes interaksjonelle grenser for passende måter å være venn på, i relasjon til maskulinitet?

6.1 Familievennskap og “alt med de egentlig”

Som vist i tidligere kapitler er fellesskap noe mange av informantene i denne oppgaven setter høyt, særlig i møtet med opplevelser knyttet til utenforskap og annengjøring i storsamfunnet. “Vi har veldig mye kjærlighet for hverandre,” sier Kamran tidlig i intervjuet, og denne varmen er noe som går igjen i flere av guttenes beskrivelser av vennskap.

Vi blir på en måte familie bare av å være så mye sammen, selv om vi ikke er blod. Jeg vil kalle dem litt som familie, venner, egentlig. Når man sier venner så er det sånn, jeg vet ikke, som om det er noen man bare ser her og der, ikke sant? Med familie er det sånn ... Vi kjenner hverandre godt. Hvis jeg ser han eller hun så vet jeg at de har det bra eller dårlig bare av å møte personen, fordi jeg kjenner personen så godt.

Fra intervjuet med Fawad

Jeg har vært der i mange, mange år nå, [...]. Jeg henger med de, jeg er ute med de. Alt med de egentlig. Det er sånn jeg har kompiser herfra også, men det er de som liksom er gutta mine. Det er sånn, de fleste kompiser, når de sier kompiser, da er man bare venner. De går ut med hverandre, de spiser, de er med hverandre, de henger med hverandre “kom ut, kom ut”. Men der er det sånn, [det jeg mener når jeg sier] familie, alle vet hvem alle er. Det er sånn ... Det er som en stor familie, man kan gå til en random person han skal snakke til han.

Fra intervjuet med Jibran

Fawad og Jibran forklarer begge her at de opplever at vennene deres er mer som familie, og ikke bare venner. Som Fawad beskriver det fremstår “venner” som et ord som beskriver noen man møter litt sjeldent og sporadisk - noen man ikke har den tilknytningen til som han føler han har til sine nærmeste. Begge guttene trekker frem at de kjenner vennene sine godt, at de er sammen ofte, og at de har vært sammen lenge.

Til tross for at guttene i andre settinger trekker på tradisjonelle ekspressive maskuliniteter koblet til sterke og fryktløse menn, som blant annet vist i forrige kapittel (kap. 5.4), fremstår det å snakke varmt om vennene sine som lite problematisert. Tvert imot fremstår det i ovennevnte sitater som viktig å poengtere nettopp hvor sterke vennskapene deres er. Skillet mellom et slags “familievennskap” og “bare vennskap” som både Fawad og Jibrán her peker på, fremstår som en måte å illustrere en følelsesmessig, subjektiv opplevelse av at båndet de har til sine venner, fremstår som sterkere enn den de opplever “vanlige venner” har til hverandre. Også Kamran er opptatt av å formidle og beskrive at det er mye kjærlighet på Østkanten, både i det lokale fellesskapet og i vennskap som formes her. Det at guttene til tider kan trekke på subkulturell ekspressiv maskulinitet, i form av fryktløshet, attityde og aggressivitet, virker her ikke å hindre dem i å trekke på ekspressivitet i form av positive ladede følelser knyttet til en broderlig kjærlighet til vennene sine. De fremstår som åpne og varme i omtalen om vennene sine. Vennskap og jevnaldrende er for alle i ungdomstiden essensielt, og noe man vender seg mot, parallelt som at man tar avstand til foreldre (Frønes, 2011, s.87). Likevel kan det tenkes at minoritetsnorske gutter oppvokst i et flerkulturelt miljø deler noen grunnleggende, viktige erfaringer med hverandre, som kan styrke samholdet litt ekstra. Blant annet kan mangelen på anerkjennelse som marginalisert og utsatt for territorielt stigma i samfunnet, gjøre vennskapets funksjon enda viktigere. Som nevnt i forrige kapittel (kap.4.5) kan også vennskapets funksjon i subkulturer hvor det å ha en gjeng er viktig, få en litt annen betydning. Blant annet kan en “alle for én”-mentalitet, tidligere beskrevet som en kompromissløs lojalitet, også skape en grunnleggende følelse av fellesskap, basert på at en tillit til at venner stiller opp dersom man trenger dem, til forskjell fra “noen man bare ser her og der”, som Fawad beskriver det.

6.2 Grunnleggende mistillit og frykten for å bli sveket

Slik guttene beskriver det, er likevel ikke tillit noe som kan tas for gitt i relasjonene de har til de rundt seg. Det blir nemlig tydelig at disse fortellingene om vennskap formes i kontekster hvor mistillit og en frykt for å bli sveket av de man står nær er en essensiell trussel for relasjonsbygging. Denne frykten ble for noen adressert i intervjuet etter hvert som samtalen omhandlet det å snakke sammen. For andre kom det opp tidlig i samtalen i en beskrivelse av relasjonene de hadde til vennene sine.

Det er tider hvor man på en måte er ung og man føler at alle er gode mennesker. Det er jo det første man tenker, men dessverre så er det ikke slik. Det er alltid mennesker som

vil tråkke på deg for å komme seg opp, og det lærer man av. Man må bare oppleve det. Og det er noe alle går gjennom, og da er det veldig vanskelig å få tillit til å snakke med noen.

Fra intervjuet med Fawad

Det jeg har forstått er at de nærmeste kan dolke deg. Bare en liten ting, kan din nærmeste dolke deg. [...] Det er veldig mange historier jeg har hørt fra folk, og der de sa pass på hvem du stoler på. Pass på hvor mye du sier til dem.

Fra intervjuet med Kamran

Det er lett å få seg venner, men du må vite hvem du kan stole på. Fordi plutselig du stoler på feil person, dagen etter, har det blitt jacka, skjønnte du?

Fra intervjuet med Rohan

I dag hvis du har 10 arabiske venner, så kan du åpne deg til alle ti. Det er ikke trygt kanskje, men du får støtte fra alle. [...] Det er ikke sikkert de bevarer det, ikke sant. Det kan bli brukt mot deg i senere tid. [...] Hvis noen forteller deg noe og sier ikke si det videre, så skal du ikke si det videre. [...] Men hvis du åpner deg, så kan du bli fucka]. Det er fordi du må ikke sette deg i den situasjonen, så det finnes regler man følger.

Fra intervjuet med Sivan

Slik det beskrives her er det altså en enighet om at det å ha tillit til venner kan innebære en fare for å bli sveket. Til og med de nærmeste kan dolke deg i ryggen, forklarer Kamran, og han uttrykker at det ikke trenger å være noe mer enn en liten ting som skal til. Fawad forteller at man som ung kanskje har større tro på at alle mennesker har gode intensjoner, men at det i realiteten alltid er noen som vil bruke deg for å “komme seg opp”. Du må derfor være forsiktig med hvem du stoler på og hvor mye du sier til folk. Sivan og Rohan sier at det er lett å få seg venner og at mange kan virke støttende og åpne. Likevel uttrykker de at vennlighet og støtte ikke nødvendigvis innebærer tillit. Du kan nemlig bli brukt, sviktet eller dolket i ryggen.

Slik det fremstår er det det å snakke med noen og å “åpne seg” som man skal passe seg fra å gjøre med feil folk, fordi man ikke kan være sikker på at andre “bevarer ting”, men heller sier det videre. Frykten for å bli dolket i ryggen fremstilles som et utbredt problem, noe som fremheves ved at den ikke bare baseres på erfaringer, men også historier som sirkulerer i miljøet.

Fawad beskriver det som noe “alle går gjennom”, men likevel virker ikke guttene å stille seg passivt til situasjonen. Samtlige sier at man må passe på, og som Sivan understreker er det de selv som har ansvaret for å ikke sette seg selv i en situasjon hvor noen vet for mye eller har informasjon på deg som du ikke ønsker at skal komme ut. Det er altså viktig å passe på hva man sier, selv om det er vel så viktig i miljøet å bevare hemmeligheter og å være tillitsverdig. På den måten fremstilles et eventuelt svik av noen man har valgt å stole på, ikke bare som noe som ligger på den personen som bryter tillit, men også noe som ligger på den som velger å stole på “feil person”. Det insinueres at det å bli sveket kan fremstå som et slags personlig nederlag, en opplevelse av avmakt og umannliggjøring, da man selv ikke har klart å passe godt nok på, til tross for at man har blitt advart. Frykten for å stole på vennene sine virker å bunne i en frykt for at hemmeligheter skal deles og brukes mot dem, og at de latterliggjøres og nedvurderes på grunnlag av det de har delt. I lys av subkulturelle idealer koblet til tradisjonell maskulinitet kan det å dele hemmeligheter og sårbarhet fremstå som en trussel for den sterke og fryktløse mannligheten som idealiseres i subkulturen. Ved å dele hemmeligheter og å være sårbar med vennene sine, gir man bort makten. Som Kamran beskriver, og som jeg vil komme tilbake til senere i kapittelet (kap. 6.4), er det bare én helt sikker måte å unngå at hemmelighetene dine lekker ut til de som ikke skal høre det:

[N]år du holder hemmeligheter i din egen skjebne, det er bare Gud som vet det. Og da ingen vet det. Ingen kan snakke om det. Det er som om ingenting har skjedd.

Fra intervjuet med Kamran

6.3 Få eller ingen å stole på - men vi har det jo bare gøy

Denne sterke kontrasten, hvor det på den ene siden er et brorskap og sterk kjærlighet til de nærmeste vennene, og på den andre en fundamental mistillit til mennesker, virker å forsterke skiller mellom guttenes ulike former for vennskap. Flere uttrykker nemlig et tydelig skille mellom venner de stoler på og ikke. Dette kommer spesielt tydelig frem i intervjuet med Fawad.

Jeg har venner i liten gruppe, men også store grupper, men jeg føler meg mere trygg med de nærme meg, fordi de kan jeg stole på og jeg har kjent dem siden dag én. Så jeg føler meg veldig trygg med å snakke med dem. Men når det gjelder store grupper, så er de side-venner hvis det gir mening? Jeg kan snakke til dem på en vanlig måte, som jeg gjør med deg, og ha det fint og bra med dem og godt. Det må et par ting til for at jeg kan dele

det private med dem, for jeg føler det er veldig personlig når jeg først snakker om ting. Og da liker jeg at jeg snakker med folk som ikke vil snakke om det på andre steder, enn der jeg er, på en måte.

Fra intervjuet med Fawad

Fawad skiller her mellom en stor og en mindre gruppe venner han har. I den store gruppen har han det han omtaler som “side-venner”. Dette beskrives som mange venner som han omgås med og kan ha det gøy med. Han forteller at han ikke føler seg helt trygg på å åpne seg til dem. Han har derimot en annen, litt mindre gruppe som han sier han er tryggere på. Han forklarer at han har kjent den lille gruppen siden dag én, og uttrykker med det at de har utviklet kjennskap og tillit som over tid er blitt sterkere enn vennskapene han har i større grupper. Han forklarer nemlig at han trenger litt mer for å dele private ting med noen.

Fawad tydeliggjør her et skille mellom to grupper: de han omtaler som “side-venner” og de jeg i lys av distinksjonen koblet til tillitsnivå, her vil kalle “tillits-venner”. Skillet mellom de to ulike gruppene av venner fremstår som sterkt knyttet til de ovennevnte fortellingene om mistillit i guttenes miljøer. Som han beskriver er det nemlig den ulike graden av tillit som vektlegges i skillet mellom de to gruppene. Fawad vektlegger altså en hoveddistinksjon mellom “side-venner” og “tillits-venner”, hvor han karakteriserer den ene gruppen med tillit og den andre med mangel på det. Samtidig karakteriserer Fawad også de to gruppene som ulike i størrelse. Ved å omtale den “store gruppa” som “side-venner” kan det også tenkes at størrelsen på gruppene kan ha noe å si for etableringen av tillit. Det å være mange og det å være mindre tette forklares nemlig som knyttet sammen (Svare, 2004, s.143). Det er vanskeligere å opparbeide tillit og fortrolighet innad i en gruppe, blant annet grunnet et begrenset rom for én-til-én-"bonding" (Svare, 2004, s.143). Når man er flere sammen hele tiden vil det være vanskeligere å få rom til å skape tillit, og det kan også være mindre rom til å ta plass og rette samtalen mot ett tema (Svare, 2004, s.143).

Mens Fawad har “tillits-venner” som han beskriver at han stoler på, uttrykker Noah, Mehmet og Aydin alle at det å “fortelle hverandre alt” eller snakke om “hvordan man har det” ikke er noe de gjør (eller gjorde) med noen av vennene sine. Likevel virker de heller ikke å etterspørre dette.

Man pleier ikke å fortelle hvordan man har det. Man har det gøy liksom.

Fra intervjuet med Mehmet

Jeg tror man holdt det ganske på overflaten, det var ikke veldig sånn kyss og klem, la oss dele de innerste følelsene, selv om det sikkert hadde vært veldig koselig.

Fra intervjuet med Aydin

Innvandrere [er ofte] flinkere til å ha flere venner. Det å ha masse vennskap på én gang, som man kanskje ikke alltid er sånn supertette med. [...] Man finner kanskje ikke kjærlighet i å fortelle hverandre alt hele tiden, mer å henge sammen. Å bare være der, hele tiden. [...] Men det er også litt sånn man har virkelig ikke behov for det når man er med de. For da har man det gøy. Og de tingene man skulle ha prata om, de problemene, det var sånn jeg fant ut når jeg var med den hvite gjengen.. For da var det sånn, nå sitter man bare og prater, det er ikke så mye kødding og lættis. Man bare prater.

Nesten litt som at.. På en eller annen måte dyrker det litt? Eller ikke dyrker det, men...

Ja, men man dyrker det!

Fra intervjuet med Noah

Guttene beskriver her at det å snakke sammen om intime og personlige ting, ikke var noe de gjorde med sine venner. Det å være sammen, gjøre morsomme ting og skape glede, var viktig og en form for "bonding" i seg selv. Aydin beskriver i sitt intervju at dersom han snakket med vennene sine om ting de syntes var vanskelig, så gikk de sjeldent dypt inn i det. De holdt samtalene "på overflaten". Som Aydin beskriver senere samlet de seg heller rundt aktiviteter, som å spille fotball, og at fokuset dermed ikke var på å snakke, men bare å være sammen. Som Noah beskriver hadde han selv en oppfattelse av at "innvandrerne" og "den hvite gjengen" snakker sammen på ulike måter, basert på egen erfaring fra ulike vennegjenger. Han sier at han ikke opplevde at det var noe behov for å snakke om ting med "innvandrerne", men at de heller hadde et fokus på å ha det gøy. Det var derimot mer fokus på å prate i "den hvite gjengen", og slik jeg tolket det, og som han også bekreftet, opplevde han at problemene i større grad ble "dyrket" ved at de i større grad var i fokus og ble reflektert rundt.

Noahs sammenligning mellom sine to ulike vennegjenger illustrerer forskjellen på tradisjonelle maskuline vennskap og mer intime og følelsesladde vennskap, koblet til den majoritetsetniske middelklassen i dagens samfunn (Herz & Johansson, 2011, s.27). Som han beskriver betydde ikke forskjellen i hans øyne at kjærligheten var svakere. Den ble bare vist på en annen måte. Noah beskriver at innvandrere ofte har flere venner på én gang, men at de ikke er så tette. Det kan virke å samstemme med det Fawad omtaler som "side-venner", som man kan ha det gøy

med, men som man ikke stoler helt på. Igjen kan dette ses i lys av den tidligere beskrevne mangelen på tillit og fortrolighet i større grupper. Selv om guttene her beskriver at de ikke snakker så mye sammen om vanskelige ting, betyr det altså ikke det at de ikke erfarer samhold og deler intimitet på andre måter. Som Noah beskriver, kan det å være der og bruke tid på hverandre også være en måte å vise kjærlighet på. Guttene virker heller ikke å etterlyse en emosjonell nærhet til sine venner. De legger det derimot frem som at det bare er sånn det er. Slike tatt-for-gitter kan likevel forstås som preget av en maskulin kultur hvor sosiale interaksjonelle grenser reproduseres og opprettholdes, bevisst eller ubevisst. Hva man “pleier” å gjøre er ofte knyttet til hva man er forventet å gjøre for å holde seg innenfor grensene.

6.4 Samtalens grenser og måter å opprettholde fjes på

Mehmet, Aydin og Noah omtaler i de ovennevnte sitatene fraværet av dype, intime samtaler som tatt-for-gitter. De uttrykker at de ikke har behov for å snakke om dette med vennene sine, at det bare er sånn det er, og de virker heller ikke å etterspørre mer intime vennskap. Kamrans refleksjoner omkring det samme spørsmålet, om han kunne snakke med vennene om vanskelige ting, var noe mer utfyllende.

Om jeg er usikker på noe, men hvis jeg er sikker på det, da går jeg ikke. Om jeg er usikker på hva som skjedde da og jeg trenger litt hjelp, jeg går da, til de nærmeste når jeg trenger dem. [...] Du vet, om du har hemmeligheter for deg selv, fordi når du begynner å si hemmeligheter til en annen person, så kan det begynne å bli, at du blir avhengig av den personen. At neste gang det er noe, du skal gå til den personen og si “ja, hei jeg fikk høre det, hva tenker du?”. Du skal begynne å bli sakte og sikkert avhengig av han, og da du skal bli vant med å høre hans tanker. Så hver gang en ting skjer, du må gå til han for å få en bekreftelse og da du tenker okei, greit, det han.. ja eller nei.. Så ofte når du holder hemmeligheter i din egen skjebne, det er bare Gud som vet det. Og da ingen vet det. Ingen kan snakke om det. Det er som om ingenting har skjedd.

Fra intervjuet med Kamran

Kamran forklarer her at han kun går til sine nærmeste venner med problemer dersom det er noe konkret han er usikker på. Utenom det bruker han ikke å snakke med vennene sine om følelser og vanskelige ting. Han forklarer at han tenker at dersom man betror seg til venner og spør dem om hva de tenker og mener om ting, er det fare for å bli vant til, og dermed avhengig av, å høre

hva de tenker om ting hele tiden. Ved å bli avhengig av å høre andres tanker, uttrykker Kamran en frykt for å miste tillit til sine egne tanker. Istedenfor å bli avhengig av andres bekræftelse, er Kamran heller opptatt av å holde sine hemmeligheter mellom han selv og Gud, for da er det som om ingenting har skjedd. Det er ingen som kan snakke om det. Jibran opplever på samme måte som Kamran at noen tanker bør holdes for seg selv.

Kan du snakke med vennene dine når du har det vanskelig for eksempel?

Hm, det kommer an på. Jeg personlig snakker ikke om.. Når det er noe sånt, jeg pleier ikke å snakke om det til noen egentlig.

Hvis du har det litt vanskelig så sitter du med det selv?

Ja, det er ofte det. For alle sier det til han liksom, hva kan han gjøre med det, kan han fortelle meg noe? Hva er det han kan fortelle meg som jeg ikke kan fortelle meg selv? [...] Han kan prøve å forstå det, han kan prøve å sette seg inn i det. Men han vil ikke ha samme følelse som deg. Ingen vil forstå det samme som du har, egentlig. Så hvis du har det litt sånn vondt, og du snakker med en annen person.. Han kan forstå det, kanskje han har hatt det samme, men han vil aldri forstå akkurat den følelsen som du sitter med. Han kan kanskje være en som er der for deg ofte, som kommer hjem til deg og trøster deg og sånn, men han vil ikke ha samme følelse som deg eller vite akkurat hvordan det føles ut. Så det er sånn, å fortelle han det, han vil ikke tenke på det. Eller det kan hende noen venner, men det er ikke alltid han tenker på samme måte som jeg gjør.

Fra intervjuet med Jibran

Jibran forklarer her at heller ikke han snakker om det å ha det vanskelig med vennene sine. Slik han beskriver det handler denne tilbakeholdenheten av slike samtaler, om at ingen vil oppleve de samme tingene eller prosessere opplevelser på lik måte. Jibran ser derfor ikke poenget med å snakke om problemer og vansker med andre, da de aldri vil forstå ham uansett.

På samme måte som Jibran forklarer at det å snakke om problemer ikke har noe hensikt, forklarer Kamran at han ikke ser noe poeng med å snakke med vennene sine med mindre han trenger hjelp til å forstå noe, om det er et alternativt syn på hva som har skjedd i en situasjon, eller tips om hva han burde gjøre. Dette er i tråd med hvordan menn forklares å oftere bruke samtale for å oppnå ting, fremfor å reflektere rundt intime tanker (Grief, 2008, s.19). Det å åpne seg på en instrumentell måte, hvor målet er å komme frem til en løsning, fremfor samtalen i seg selv, kan fremstå som mindre intimt, enn det å "lufte" følelser for å lette på hjertet. Det er en måte å være

åpne og ærlige, uten å krysse grenser og fremstå som umannlig. Begge guttene virker å vektlegge en form for uavhengighet og det å klare seg selv, også i vanskelige tider. Det virker som en redsel holder dem begge tilbake, da det å ta opp vanskelige temaer kan virke å overskride det de anser som mannlig. Slik fremstår det som at de ikke ser noe poeng i å bruke snakking for å skape intimitet. De potensielle samtalene markeres derimot som uviktige og unyttige, og det rettferdiggjøres ved at det uansett ikke vil komme noe godt ut av å snakke med noen om vanskelige ting, at det bare vil skape uavhengighet og at de ikke opplever noe behov for å snakke om det.

Likevel kan disse utgreiende forklaringene for *hvorfor* guttene ikke kan stole på vennene sine, tolkes som noe som bærer noe dypere mening. Det fremstår for meg som at guttene faktisk kan ha et underliggende ønske om å stole på vennene sine, men at det er en frykt der som hindrer dem fra å fortelle om ting som kan sette dem i en sårbar posisjon. Ved å legge frem situasjonen som selvvalgt, tar de tilbake definisjonsmakten, og faren for å bli beskrevet og tolket som et offer. På den måten legges situasjonene frem på måter de begge kommer godt ut av. Å være avhengig av noe konnoteres ofte negativt, og det er også noe sårbart over å være avhengig av andre mennesker. Å posisjonere seg selv som den eneste som kan forstå, og også den eneste som kan løse de problemene man møter, tar man bort faren for å bli sveket, dømt, eller ansett som svak og sårbar. Det å ikke stole på vennene sine kan på den måten forstås som koblet til sosiale grenser og passende måter å være mannlig på, og ikke nødvendigvis som koblet til en faktisk mangel på tillit eller ønske om det. Det kan dermed virke som at de sosialt bestemte definisjonene av passende "utlending"-maskuliniteter er de som begrenser hvor "dypt" man kan gå i samtaler med venner. Dette kan forklare noe av ambivalensen som uttrykkes omkring spørsmålet om guttene kan stole på vennene sine eller ikke, hvor de i det ene øyeblikket forteller om sine nære venner som de kan stole på og snakke med, og i det neste sier at de ikke kan snakke om vanskelige og sårbare ting med noen.

Som Sivan forklarer under var grensene for hvordan man unngikk å fremstå som svak og sårbar tydelige i det "utenlandske" miljøet han selv hadde erfaring fra da han vokste opp.

Du kan ikke vise følelsene dine til utenlandske når det gjelder kjærlighet, da ser de det som en svakhet. [...] Lojalitet til dine kompiser, det er det viktigste. At du var tøff, det var det viktigste. At du var først, den som slo, eller gjorde noe, det var det viktigste. Så sånn var det. Status, penger var det som var, i den skolen som jeg vokste opp i.

Slik Sivan her beskriver det oppfatter han noen sosiale regler eller grenser for interaksjon i de “utenlandske” miljøene, basert på hans egne opplevelser fra skolen og miljøet han vokste opp i. Han forklarer at det å snakke om følelser, spesielt knyttet til kjærlighet, er assosiert med svakhet. Det er derimot andre idealer som er viktigere, nemlig lojalitet, tøffhet, status og penger.

Sivan tydeliggjør her en kobling mellom de interaksjonelle grensene og en idealisering av en tradisjonell og ekspressiv maskulinitet, koblet til en form for gatekapital. Slik det beskrives opplever Sivan at det er tydelige grenser for hva det vil si å utøve mannlighet på passende og upassende måter i “utenlandske” miljøer, som det han selv er oppvokst i. Det å være svak og vise romantiske følelser fremstår som, ikke bare upassende, men også som en måte å miste ansikt og å bli umannliggjort på. Selv om han her trekker frem “kjærlighet” spesifikt, virker også andre sårbare temaer å ha samme effekt. Mannlighet fremstilles i kontrast som koblet til et tøft, voldelig og aggressivt ytre. En av de viktige idealene Sivan trekker frem er lojalitet til kompiser. Som vist i forrige kapittel (kap. 5.4) fremstår lojalitet som noe flere av informantene setter høyt og, særlig i kulturer preget av konflikt eller vold, er gruppa viktig. Et behov for anerkjennelse og respekt i gruppa kan forstås som en viktig motivasjon for å nå opp til forventninger og utspille ekspressive maskuliniteter (Rosten, 2017, s.59). Å få respekt forklares som en måte å beskytte sin egen posisjon på (Aase, 2007, s.231). Redselen for å miste ansikt og bli umannliggjort dersom man ikke utspiller den riktige respektable formen for maskulinitet, virker å være koblet til redselen for å miste støtten i gruppa. Dette kan legge et ekstra press og sårbarhet knyttet til det å opprettholde mannlighet. På den måten er man selv med på å reprodusere og opprettholde forventningene som andre igjen føler seg forpliktet til å følge. Lojalitet og støtte i disse vennskapene, som av flere av informantene viktiggjøres, er som sagt blant annet koblet til hvem det er som stiller opp og støtter hvem i konflikter. Likevel virker det som at denne formen for lojalitet og støtte, i lys av fortellinger om mistillit ikke er direkte overførbar til en forventet støtte koblet til intimitet og åpenhet. Denne tradisjonelle maskuline fronten virket derimot å stå i veien, eller på et vis kræsje med, alternative idealer om mer åpne og verbalt intime vennskap.

6.5 “Jeg vil holde familie en ting for meg selv”

Da jeg spurte guttene om hva de følte de ikke kan snakke med vennene sine om, var det en overraskende enighet om ett spesifikt tema:

Minst mulig familie.

Minst mulig familie? Hvorfor det?

Fordi jeg vil holde familie en ting for meg selv. Fordi jeg mener, det er en sånn ting jeg har lært at man går ikke rundt og forteller uansett om familie-ting, det er personlig. Personlig mener jeg at det er KUN for meg selv, da. Da sier man ikke det uansett hva, jeg går ikke rundt og sier.. Fordi det står, noe profeten har sagt, eller det står i Koranen. [...]

Fra intervjuet med Kamran

Hva er det du ikke kan si til de som er ikke de nærmeste, hvis du skjønnte?

Aldri snakke om familie foran dem. [...] Selv om jeg kjenner dem, jeg har vært med dem 2-3 år, jeg kan ikke snakke om dem, snakke foran dem om familien min. Det går ikke. Hvis du sier feil ord, han går og sier "se på han her da".

Fra intervjuet med Rohan

Hva er det du føler du ikke kan si da?

Familie og sånt. Sånne greier. Jeg liker ikke å fortelle det til folk.

Fra intervjuet med Mehmet

Hva med sånn hvis det skjer noe med familie og sånn, pleier du å si det?

Det pleier jeg ikke å snakke om egentlig.

Fra intervjuet med Jibran

Det er en tydelig enighet om at det å snakke om familie for flere av informantene fremstår som noe privat. Man går ikke rundt og forteller om det, fordi det er personlig, sier Kamran. Rohan sier at han ikke kan fortelle vennene sine om familie, uavhengig av hvor lenge han har kjent vennene sine. Som han beskriver, kan det å si noe feil om familien være kilde til å bli hengt ut og sett ned på. Kamran trekker også frem at det står i Koranen, og han sier at det er noe han har lært.

I denne oppgaven hadde jeg innledningsvis i prosessen sett for meg at familie kom til å være en større del av intervjuene enn det gjorde. Da jeg spurte om familien til guttene, svarte de kort og konsist. Jeg fikk inntrykk av at det ikke var det de var opptatt av å snakke om. Slik det fremstår

er det å snakke om familie et sårbart og privat tema. For flere virket det som at deres familieliv og livet med vennene deres var ganske adskilt. I Kamran og Rohans beskrivelser trekkes det frem at det å snakke om familie er noe de har lært, noe knyttet til religion og noe venner kan reagere på om det blir sagt noe feil. Det kan dermed virke å være en slags opprettholdelse av denne tankegangen i guttenes jevnalderskulturer. Samtidig virker det for meg også å være koblet til familien.

I Bredal (2011, s.55) beskrives det et skille mellom “ute-kultur” og “hjemme-kultur”. Det tydeliggjøres hvordan minoritetsgutter kan oppleve et rolleskifte, mellom utelivet og hjemmelivet. En av hennes informanter illustrerer dette ved å si at “ute er jeg kongen, hjemme er jeg en valp” (Bredal, 2011, s.56). Denne illustrasjonen knyttes til kontrasten mellom en takknemlig og lojal sønn som gjør alt for familien og inntrener en rolle som “valp”, og en sterk, uredd og maskulin “konge” som trekker på gatekulturell kapital, blant kompisene (Bredal, 2011, s.55). Denne underordnetheten som beskrives i familierelasjonen, kan være en viktig rolle å ta på seg i hjemmet, men en umannlig posisjon i vennegjengen. Dette kan føre til et behov for å skjule denne rollen som “valp”, i frykt for å umannliggjøres. I kontrast kan den tøffe ekspressive maskuliniteten som spilles på i gatekulturen være langt fra det foreldrene ønsker av sine barn, noe som også fører til at denne rollen i familiesammenheng holdes skjult. De motstridende rollene kan forstås som en måte å håndtere et krysspress på, hvor det å skille mellom rollene fremstår som den tryggeste løsningen. Hvis rollene blandes kan man bli sett på som valp ute også, noe som kan degradere guttenes status.

Det kan også handle om at det er denne lojaliteten, takknemligheten og “valpe”-rollen som gjør at det å si noe som helst galt om familien, for guttene kan virke som et svik overfor foreldrene. Det kan tenkes å være koblet til en kollektivistisk æreskultur, som flere av guttene sannsynligvis har i hjemmene sine. Kollektivistiske kulturer er kulturer som beskriver en form for sosial logikk som tilskrives miljøer typisk funnet i Nord-Afrika, Midt-Østen, Sør- og Øst-Asia (Bredal, 2011, s.21). Dette er områder som samtlige av guttene har tilhørighet til. Slike kulturer er ofte opptatt av at en kollektiv ære må opprettholdes, og rykter er en stor trussel (Bredal, 2011, s.20). Ære er også viktig i de subkulturelle miljøene, dog som Jensen (2007, s.270) argumenterer for, er ære i slike miljøer ofte transformert i møte med subkulturen, og ofte gjenkjent som respekt. Rykter er også noe guttene virker å være bekymret for, i lys av deres redsel for at hemmeligheter og sårbare sider skal komme ut dersom de sviktes av venner. Dette kan hjelpe oss å forstå denne frykten for mistillit enda litt tydeligere. Derfor kan det være enda viktigere å stole på de riktige personene,

da det ikke bare er sårbare sider, men også sider av de motstridende rollene, ønskes å holdes hemmelig på tvers av omgangskretsene. Dette kan kobles til det Bredal (2011, s.25) omtaler som et “offentlighetsprinsipp”, som går ut på at familien kan leve med at noen grenser brytes, så lenge det holdes hemmelig og ikke blir kjent utad. Dersom det blir kjent utad at guttene er involvert i grenseoverskridende hendelser eller miljøer, kan det ha konsekvenser for hele familiens rykte. Familiens posisjon i kollektivistiske miljøer er nemlig svært opphøyet. Det å holde familierelaterte problemer hemmelig, kan også handle om denne opphøyede posisjonen som familien har, som et delt ideal i jevnalderkulturen. Det å snakke stygt om familie kan da blitt sett ned på og forstås som respektløst og upassende.

6.6 Kjødding: en form for intimitet?

Som vist fremstår det altså som at verbal intimitet i guttenes vennsrelasjoner, forstått som å prate om vanskelige ting og problemer, er begrenset av både mistillit i kulturen og utbredte idealer om tradisjonelle og uavhengige maskuliniteter. Som beskrevet tidligere i kapittelet sier Noah at guttene "ikke finner kjærlighet i å snakke om ting". Likevel forklarer han videre at det var andre måter guttene i “innvandrerjengen” viste kjærlighet og åpenhet på.

[I] den innvandrerjengen så var det mer kjødding. Det var det vi drev med. Vi kjøddet med alt og alle, så da ble ting mer ærlig fordi alt var liksom åpent. Mens med mine hvite venner var det mer sånn “liker du henne, hva skjer med dere to?”. Mens med gutta, var det mer sånn det at vi bare er med hverandre på en måte, og skrøt til hverandre hvis det skjedde ting.

Så mye ble sagt, men på en litt annen måte?

Ja, det var ikke så farlig, man bare kjødda, det bare var der på en måte. Det var ikke så mye å holde hemmelig.

Fra intervjuet med Noah

Igjen trekker Noah frem ulikhetene mellom de to vennegjengene han tidligere omtalte som “den hvite gjengen” og “innvandrerjengen”. Noah forklarer at denne kjøddete kulturen som preget “innvandrerjengen” åpnet opp for å snakke om ting som det egentlig ikke var rom for å snakke om i mer alvorlige settinger. Til tross for at de ikke på samme måte satte seg ned for å snakke om ting, gjorde kjøddingen at de likevel kunne snakke om mye. Han sier at det å kjødde om alt og

alle var en måte å snakke ærlig ut om ting, uten å gå inn for å ha åpne og dype samtaler. Det var uansett ikke så mye å holde hemmelig.

Kødding fremstår for flere av guttene som en stor del av vennskapene de har. I tråd med forskning om menn og kødding, fremstår humor som en måte å tilgjengeliggjøre mer intime samtaler humor forklares som sentralt i utformingen og av uformelle og intime bånd mellom mennesker (Lilleaas, Ellingsen & Sløk-Andersen, 2020; Wise, 2016). Å ty til kødding og humor er en måte å unngå å overskride grenser som er satt, opprettholde en distansert mannlighet, og å håndtere nærhet mellom menn (Lilleaas m.fl., 2020, s.19). Det er en måte å opprettholde mannlighet i mannlige vennsapsrelasjoner. Det beskrives blant annet som et viktig grep for å lette på trykket og unngå konflikt; redde ansikt og unngå flause; og som en motvekt til alvor, stress, spenning eller kjedsomhet (Wise, 2016, s.485; Lilleaas m.fl., 2020, s.10). Det er altså stemningsskapende og det fungerer som sosialt lim. Som Noah beskriver var det ingenting å holde hemmelig, og alt ble mer ærlig og åpent, fordi de “køddet med alt og alle”. Også Jibran beskriver humor som en viktig i sine nære vennskap. Likevel forklarer Jibran at humoren som er utviklet i vennegjengen, ikke bare kan overføres til andre utenfor gjengen. Under reflekterer han rundt forskjellen på sin nære vennegjeng og venner han har på skolen, som ikke er like nære.

Det er sånn, den måten vi tulle med hverandre på, det er ikke den måten de kan tulle på med meg eller jeg kan tulle på med dem. Det er sånn ting kan misforstås, vi kjenner ikke hverandre så godt. Men man blir kjent med hverandre, da man tulle med andre, da man, ikke finner opp den måten man tulle med hverandre, men man bygger det opp. Hvordan man kan, det er grenser, skjønnte du? Så det er sånn, hvis jeg tulle med han på den måten, kanskje han ikke tåler det. Det er sånn, ja, man har forskjellige måter man er på.

Fra intervjuet med Jibran

Jibran forklarer altså at det å tulle med hverandre på den måten han gjør med “gutta sine”, ikke er noe som kan overføres til andre vennskap. Det er noe man “bygger opp”. Når man ikke kjenner folk godt nok eller har kjennskap til humoren deres, kan det lett misforstås og noen kan bli såret. Slik han beskriver det er det noe som etableres i ulike relasjoner.

Humor er altså sentralt i relasjonsbygging mellom mennesker, men som Jibran uttrykker er det likevel ikke bare å forflytte etablerte måter å kødde på fra én vennegjeng til en annen. Humorrammene er ikke statiske, men forhandlet frem i relasjoner (Wise, 2016, s.496). Hva man kan

tulle om varierer altså fra relasjon til relasjon. I miljøer som fremstår som preget av humoren som ofte er litt på kanten, og en utbredt hypersensitivitet for fornærmelser, er det å lese hvem man kan tulle med om hva, viktig. Evnen til å tulle med hverandre er også et symbol på et dypere vennskap og tillit (Wise, 2016, s.489). Som Jibran sier etableres det over tid, og humor kan også være en måte å uttrykke nærhet på og bekrefte vennsapsrelasjonen overfor den som tulle med og de rundt. Likevel uttrykker altså Jibran at humor kan misforstås og at noen ikke kan tåle den formen for humor som han har etablert med vennene sine. I likhet med Jibran, trekker Hakan også frem hvordan humor kan føre til misforståelser og bråk. Da jeg ber ham utdype sier han at det ofte bunner i små kommentarer som akkurat tipper over grensen for hva som er innafor å kødde med.

Du kan for eksempel bli kjapt aggressiv hvis en kompis av deg sier “har du leggetid eller?” når mamma ringer for eksempel. Sånne ting. Så fører det til litt bråk. Det er småting da, ikke så stort.

Men er det litt sånn at mange pleier å trykke litt på sånne knapper og sånn?

Ja, litt. For å være morsom, for å få stemninga opp, men ellers ikke så ofte.

Fra intervjuet med Hakan

Som Hakan uttrykker betyr ikke vennskap og etableringer av humor i vennskap, at alt er morsomt hele tiden. Humor kan også brukes for å få opp stemningen i gruppa på mer eller mindre suksessfulle måter. Han forklarer at småting, som å spørre om det er leggetid når moren til en kompis ringer, kan føre til litt bråk og småkrangling.

Som Hakan beskriver er at det å være på grensen til frekk, og også overskride grensene iblant, er en del av stemningen. De kan altså spille på en humor som er på grensen til å være fornærmende. Som nevnt kan dette være kombinert med en hypersensitivitet for fornærmelser blant minoritetsgutter på Østkanten miljøer, hvor det å reagere på fornærmelser er viktig for å bevare fjes og ikke ydmykes foran andre. Det er kan derfor være viktig å ha gode “comebacks”, altså å tulle eller fornærme tilbake, for å opprettholde mannligheten sin ved å svare tilbake. Som Sandberg (2008b, s.72) påpeker kan slike fornærmelser forklares som koblet til en “battle-kultur” i hip-hopen, hvor det å fornærme hverandre verbalt i rap. Dette kan være en måte å sortere ut hvem som ikke “tåler å ta skiten”, altså å sortere ut de “svake” og umannlige (Lilleaas m.fl., 2021, s.18). Hakans eksempel om at man kan kommentere leggetiden til kompisers dersom moren ringer, kan igjen være en måte å spille på denne umannlige “valperollen”, som vist tidligere. Her

understrekes det hvordan slike kommentarer kan virke fornærmende, og at dette ikke er noe guttene virker å ønske at andre skal tenke om dem.

Likevel kan det også skape konsekvenser dersom man ikke klarer å balansere den utydelige grensen mellom hva som ble tolket som humor og hva som ble møtt som fornærmelser, og hvem som reagerer på hvilken måte. Det utydelige grensene mellom hva som fører til latter og alvor, kombinert med en lav terskel for å bli fornærmet, kan føre til småkrangler mellom venner. Som Jibran beskriver kan det også være med å tydeliggjøre og forsterke grenser mellom hvem som er nære og hvem som bare er venner, hvor bare de nære vet hvor grensen ligger, og tør å prøve seg frem for å utfordre det ytterligere. For Emre, som ikke følte at han var en del av guttene som delte denne humoren, fremsto humoren til de andre minoritetsguttene i klassen som fornærmende og skilleskapende:

Humoren deres - helt annerledes. De kunne ganske åpenlyst le av en person da, for eksempel. Kjente jeg. Så syns ikke jeg det var morsomt, for jeg hater at man liksom skal være urettferdig med folk og.. Det er mobbing. Så det kunne det også være mye av.

Fra intervjuet med Emre

Som Emre forteller opplevde han at humoren til guttene i klassen var helt annerledes fra det han selv var vant til. Han opplevde at deres form for humor var på bekostning av andre. Han mente at guttene i klassen brukte humor som et verktøy for mobbing og for å henge ut andre.

Emre viser her hvordan humor ikke bare kan fungere som en inkluderende, men også som ekskluderende praksis. Humor på andres bekostning kan nemlig ha som effekt å ekskludere andre fra gruppen (Lilleaas, m. fl., 2020, s.18). Som Emre opplevde var ekskluderingen som guttene i klassens hans praktiserte basert på en form ekspressiv uthenging. Det er ikke alltid lett å vite når humor går for langt, når det går fra å “le med” til å “le av”, eller fra “bonding” til “biting”, som det beskrives i Wise (2016, s.491). Dette eksempelet tydeliggjør likevel hvordan det ikke bare er den som tuller med andre, som selv avgjør om humoren er over grensen eller ikke.

Jeg har i dette kapitlet vist hvordan kollektive forståelser og individuelle navigeringer av mannlighet og umannlighet virker å sette grenser for interaksjonell praksis i vennsksapsrelasjoner. Som vist virker mange av guttene å være preget av en fundamental mistillit, noe som virker å skape noen grenser mellom ulike former for vennskap. Mens flere har sagt at de kan stole på sine

nærmeste venner, kommer det frem at det også er grenser for hva man opplever at man kan si og ikke til de man føler man kan stole på. Tradisjonelle maskulinitetsidealer og forståelser av passende måter å være venn på, virker altså å begrense åpenhet og rom for intime samtaler. Samtidig kommer det frem at flere tyr til humor som et verktøy for å skape og uttrykke intimitet i vennsrelasjoner, uten å risikere mannlighet.

7. Konklusjon

Jeg vil i dette kapitlet oppsummere og konkludere mine funn, og vise hvordan jeg har svart på oppgavens problemstilling. Innledningsvis stilte jeg følgende spørsmål:

- *Hvordan navigerer guttene vennskap og maskuline identiteter i krysningen mellom tilhørighet og utenforskap?*

I denne oppgaven har jeg analysert elleve semi-strukturerte intervjuer med minoritetsgutter oppvokst på Østkanten, på mellom 18 og 28 år. I intervjuene var fokuset hovedsakelig på fenomenet “vennskap”, men dette har også gitt meg et dypere innblikk i flere fortellinger og erfaringer fra guttenes liv. Jeg har tatt i bruk *strukturell handlingsteori* og *hegemonisk maskulinitetsteori* for å forstå de overordnede sosiale rammene i denne oppgaven. Begrepsparet *mannlighet* og *umannlighet* har jeg brukt gjennomgående i analysen for å belyse guttenes manøvreringer av maskulinitet.

I første analysekapittel tok jeg for meg følgende underspørsmål: *Hvordan kan vi forstå det å være “utlending” som en viktig del av guttenes følelse av tilhørighet?* Ved å ta i bruk teorien om *boksen i boksen*, eller den *indre og ytre boksen*, viste jeg hvordan “*utlending*”-identiteten fremstår som koblet til et stedbundet fellesskap, basert på en opplevelse av annerledeshet i kontrast til forestillingen av “det norske”. Jeg viste hvordan denne identiteten kan forstås som en løsning på et *tilhørighetsparadoks*, koblet til en opplevelse av å ikke være norsk nok i Norge, men å heller ikke være, eksempelvis, marokkansk nok i Marokko. Det virker likevel også å kunne oppstå nye tilhørighetsparadoks i skillet mellom den indre og den ytre boksen, hvor man kan oppleve å ikke være norsk nok i det norske samfunnet, men heller ikke utlending nok i det lokale flerkulturelle miljøet. Det første analysekapitlet handlet altså om hvordan guttene virker å skape et innenforskap, koblet til utlending-identiteten, som en manøvrering av utenforskap i storsamfunnet.

I det andre analysekapitlet besvarte jeg det andre underspørsmålet: *Hvilken rolle spiller rasisme og stigma i guttenes opplevelser av utenforskap og innenforskap?* Her viste jeg, ved bruk av teori om *skjult hverdagsrasisme* og *territorielt stigma*, hvordan guttene opplever å møte stigma og hverdagsrasisme knyttet til stereotyper av “farlige utlendinger”, som også er stedbundne. Håndteringene av stigmatiseringen er dualistiske, og på den ene siden uttrykker guttene et sterkt ønske om å bli ansett som “vanlige”. På den måten vektlegges *likheter* mellom det lokale og det

nasjonale, og guttene definerer seg inn som en del av storsamfunnet. Samtidig fant jeg også at det ble beskrevet ulike former for motstand og vold, koblet til teorier om *gatekultur* og *ekspressive maskuliniteter*, hvor det spilles på *ulikhet* og et skille mellom “utlendingene” og “de norske”. De fleste tok likevel avstand til disse fortellingene. Det andre analysekapittelet tar altså for seg hvordan stigmatiserte utenfrablakk kan gi ambivalente og motstridende ønsker og handlinger av innenskap og utenforskap.

Til slutt diskuterte jeg det siste underspørsmålet: *Hvordan formes og opprettholdes interaksjonelle grenser for passende måter å være venn på, i relasjon til maskulinitet?* I det siste kapittelet viste jeg, ved å ta i bruk *mannlighet*- og *umannlighets*-begrepene enda hyppigere, hvordan passende måter å interagere med venner på for guttene, virker begrenset av tradisjonelle maskulinitetsidealer. En fundamental frykt for mistillit virker å bunne i en frykt for å fremstilles som sårbar og umannlig. Det virker som om frykt for å bli sveket og umannliggjort skaper grenser mellom ulike vennskap, men også mellom hva man kan si og ikke til de man stoler på. Likevel forteller flere at de tyr til humor som en måte å åpne opp og å skape en alternativ form for intimitet. Det siste analysekapittelet viser altså hvordan innen- og utenforskap manøvreres ved å utspille passende maskuliniteter i vennskap innad i det lokale miljøet.

Mitt overordnede funn er at utenforskap og innenforskap blir et omdreiningspunkt i guttenes forsøk på å skape tilhørighet, identitet og fellesskap. Slik det fremstår i denne oppgaven, defineres innenforskap på Østkanten i kontrast til utenforskapet guttene opplever i samfunnet. Utenforskap, stigma og underordning som minoritetsguttene opplever at kommer utenfra, virker å sette innenforskapene i en sårbar og marginalisert posisjon. Da innenforskapets makt og mannlighet belager seg på en opphøyning av subkultur, og ikke mainstream kultur, kan det virke som at grensene for hva som er passende og upassende måter å handle på, blir strengere, nettopp fordi at maskulinitetene, som i utgangspunktet er marginaliserte og sårbare, er avhengig av å utøve motstand for å unngå å umannliggjøres.

7.1 Alternative kameratskap: Mellom innenforskap og utenforskap

I en oppvekst preget av tilhørighetsparadokser som kan skape en følelse av å ikke høre til noe sted, fremstår identitetsmarkøren “utlending” som en alternativ tilhørighet for guttene. Ved å identifisere seg som “utlendinger”, uttrykker de en tilhørighet til et stedbundet fellesskap, begrepsliggjort som *den indre boksen*. Tilhørighet til den indre boksen er hovedsakelig definert

i kontrast til “det norske”, eller *den ytre boksen*. Ved å ty til en subkultur, opponerer “utlendingene” mot den hvites hegemoni i den ytre boksen, og de tar tilbake definisjonsmakten i sine lokale fellesskap. I den indre boksen er det ikke “utlendingene”, men “de norske” som er marginalisert. Det er altså en spenning mellom den indre og ytre boksen, og de underordner hverandres deltakere og verdier. Flere beskriver en avstand til den ytre boksen preget av en opplevelse av å ikke passe inn i “det norske”, på grunnlag av erfaring med annerledeshet, ekskludering og skjult hverdagsrasisme i møte med majoritetsnorske.

Samtlige av mine informanter svarer at de har opplevd rasisme, og de opplever at områdene de er fra er stigmatiserte. De beskriver hovedsakelig former for subtil og skjult hverdagsrasisme som er vanskelig for dem å sette ord på. Det forklares som noe man kjenner på kroppen - en opplevelse av å bli urettferdig behandlet, ekskludert, mistenkt, fryktet og fremmedgjort, eller ved at de opplever å bli markert som utlending i kontekster der det oppleves som irrelevant. Denne annerledesheten virker samtidig å styrke samhold og fellesskap i det lokale miljøet, hvor det skapes en *vilje til likhet* i kontrast til opplevelsen av annengjøring. “Utlendingenes” forestilte likheter, baseres på en forestillinger om delte erfaringer som binder dem sammen på tross av ulikheter, ved å dra på to viktige ting de har til felles: de forstås som annerledes i det majoritetsdominerte storsamfunnet; og de er vant til, og preget av, å vokse opp i et flerkulturelt miljø. En vilje til likhet kan også føre til at likheter mellom forskjellige kulturer fremheves i kontrast til det norske.

Passende maskuline måter å være “utlending” på, virker å være preget av spenningen mellom den indre og den ytre boksen. Det å være “utlending” på riktig måte fremstår nemlig som koblet til det å tydeliggjøre en avstand til den ytre boksen og en tilknytning til den indre boksen. Det forstås som en slags maktkamp, hvor det å dra på “feil” boks fremstår som en trussel, og en underordning av den andre fremstår som en beskyttelse av makt, og som opprettholdelse av mannlighet. Denne underordningen og umannliggjøringen av “de norske” og den ytre boksen i den indre, virker likevel også å kunne skape konsekvenser for minoritetsnorske som føler en tilknytning til begge boksene, altså de som føler seg både utlendinger og norske. Det kan nemlig skape et tilhørighetsparadoks, og en opplevelse av å ikke passe inn noen av stedene. Det kan virke som om behovet for å definere seg inn i én av boksene er spesielt viktig i den fellesskapsorienterte ungdomstiden.

Uttrykk for maskulinitet kommer i samtalene frem både som ekspressive og tydelige, i hovedsak koblet til en motstand mot rasisme utenfra; men også som mer ubevisste grensesettinger for måter å opptre i relasjon til venner. Det trekkes frem flere historier om uttrykk for opposisjonell praksis og rivaliseringer på tvers av områder på Østkanten. Det virker å være en måte å demonstrere makt og å få respekt på, ved å ty til en gatekapital i miljøer preget av vold og tradisjonelle maskulinitetsidealer. Det er en måte å bevise egen maskulinitet, eller å fremvise tillit og lojalitet, og å bygge fellesskap. Konflikter på tvers av bydeler beskrives likevel som koblet til de tidlige tenårene, og flere omtaler det som barnslig. Til tross for at flere av guttene beskriver slåsskamper som en dårlig håndtering av konflikt, sier flere at de vil stille opp dersom vennene deres kommer i bråk med noen. Konflikt innad og generelle iscenesettelser av “farlige utlendinger” kan forstås som en reaksjon mot stigma, hvor en bitterhet og en trang til å spille ut fordommene de møtes med, trigges og skaper en selvoppfyllende profeti.

I fortellingene om vennskap, fremstår maskulinitet som preget av en grunnleggende frykt for å bli sveket og umannliggjort. Guttene er opptatte av å passe på hva de sier til andre, for å unngå å bli snakket om, latterliggjort eller for at hemmeligheter skal spres. Ulike former for vennskap beskrives som dikotomisert mellom de man har tillit til og ikke, men det forklares også at vennskapene som guttene i utgangspunktet beskriver som tillitsfulle, også virker å være preget av grenser for hva man kan snakke om og ikke. Det tradisjonelle maskuline vennskapets grenser for intimitet håndteres samtidig ved at guttene tar i bruk humor og kødding. Humor fremstår som en måte guttene kan lette på trykket, unngå å miste ansikt og å skape en intim relasjon til vennene sine uten å overskride de grensene som er satt i de mannlige vennskapene. Det er tydelig at humor skaper god stemning i gjengen, men den befinner seg samtidig ofte på grensen til å være fornærmende. Flere beskriver miljøer preget av en lav terskel for fornærmelser, og det kan blant annet oppstå krangler dersom grensene overskrides. Dette er med på å skape en viktig distinksjon mellom hvem som kan si hva. Humor er nemlig et uttrykk for nærhet, og ved utvikling av vennskap utvikles også humorens karakter og interne vitser. Grenser mellom innenfor og utenfor handler altså ikke bare om dikotomiseringer mellom “de norske” og ”utlendingene”, men også om å definere og balansere grenser mellom mannlighet og umannlighet; humor og fornærmelser, familie og venner, og nære og mindre nære vennskap.

ppsummert manøvrerer guttene sine vennskap og maskuline identiteter i krysningen mellom utenfor og innenfor på ulike måter.

Erfaringer med stigma, hverdagsrasisme og underordninger i samfunnet, virker å skape en opplevelse av utenforskap for guttene i denne oppgaven. Som motreaksjon til utenforskapet formes det alternative innenforskap, knyttet til “utlending”-identiteten, et delt utenforskap, og en idealisering av subkulturell kapital og tradisjonell maskulinitet. Spenning mellom “utlending”-fellesskapet og det forestilte nasjonale fellesskapet, og underordningen av hverandre, virker å skape en form for maktkamp, hvor avstanden mellom dem øker. Samtidig legger det et press på innenforskapet mellom gutter som setter subkulturell kapital og de alternative diskursene over regjerende diskurser og kapital i storsamfunnet. Subkulturens alternative innenforskap er likevel underordnet det hegemoniske, noe som setter subkulturen i en sårbar og marginalisert posisjon. Innenforskapets opprettholdelse av makt og mannlighet belager seg derfor på at subkulturen opphøyes, og ikke den mainstreame kulturen. Det kan dermed fremstå som enda viktigere, og enda strengere, å utspille “utlending”-identiteter på passende måter, for å utøve en verdig motstand til den regjerende kulturen. Det å utøve motstand er nødvendig for å unngå å umannliggjøres, og ekskludert ut av innenforskapet, både i storsamfunnet og i det lokale miljøet. Å ty til motstand ved å utspille tradisjonelle former for maskulinitet, setter begrensninger for åpenhet og intimitet i relasjoner mellom gutter. Likevel virker dette å forhandles, blant annet ved at guttene tyr til humor som uttrykk for nærhet og for en måte å åpne opp for samtaler, uten at mannligheten står på spill.

7.2 De skjulte stemmene

Det jeg har funnet i mine intervjuer er subjektive sannheter for mine informanter, og det belyser kun en innsikt i hvordan maskuliniteter og vennskap *kan* forstås og manøvreres. Som nevnt i metoddelen i oppgaven var mine aller første intervjuer ganske korte. Hadde jeg hatt mer tid skulle jeg gjerne hatt flere oppfølgingsintervjuer etter hvert som jeg følte meg tryggere på intervjusituasjonen. Dersom jeg hadde hatt mer tid, lengre og/eller flere intervjuer, er jeg sikker på at det hadde vært enda mye mer interessant å finne. Blant annet finner jeg relasjonen mellom jevnalderskultur og familieliv et interessant tema som jeg i denne oppgaven kun fikk en liten smakebit av. Dette kan være et interessant og viktig tema for å videre utforske det komplekse krysspisset som flerkulturell ungdom møter.

I likhet med Monika Grønli Rosten (2015; 2017) har jeg sett på territorielt stigma med et blikk på kjønnede og subjektive erfaringer. Jeg har funnet, på grunnlag av et annet utvalg, at flere av guttene tar avstand til motstandspraksiser, og at de fleste av informantene virket å koble motstand

og konflikt til de yngre tenårene og anse det som barnslig. Utlending-identiteten fremstår som koblet til en vilje til likhet, noe som samstemmer med funn gjort av Viggo Vestel (2004; 2007a, 2007b). Jeg har belyst hvordan dette baseres på et samhold hvor likhet mellom en forestilt gruppe “utlendinger” settes i kontrast til ulikheter mellom minoritet- og majoritetsnorske, og hvor likhet mellom nærliggende kulturer fremheves på samme grunnlag. Jeg har sett til Ingunn Marie Eriksen (2012) og hennes forståelse av indre og ytre boks som et verktøy for å få tak i motstående diskurser i forestillingen om det lokale og det nasjonale fellesskapet. Også her har jeg satt teorien i en ny kontekst og vist hvordan det kan skapes usikkerhet for minoritetsnorske som opplever å både være tilknyttet de lokale og de nasjonale diskursene på samme tid. Jeg har også vist hvordan en relasjon til boksene kan virke å endre seg ettersom man går fra å være i et minoritetsdominert miljø til et majoritetsdominert miljø, eller motsatt.

I denne oppgaven har jeg altså vært opptatt av å møte guttene med åpenhet og uten forutantakelser knyttet til de stigmatiserende og svartmalte bildene de ofte knyttes opp mot. Jeg var opptatt av å fortelle en annen fortelling enn en problemfortelling. Dette er det fortsatt behov for mer av. Ved å velge et nøytralt og åpent tema har jeg åpnet opp for hverdagshistorier fra “vanlige gutter”, og her er det rom for mange flere historier. Ved å stille de spørsmålene som ikke er problemorienterte, kan vi belyse forståelser av hva som fungerer positivt og hvordan vi kan gjøre mer av det som er bra, i tillegg til at vi gjennom problemorientert forskning kan få innblikk i hva som kan endres. Ved å belyse hverdagsliv og -erfaringer som minoritetsgutter har, kan vi også bidra til å bli kjent med “de ukjente”, og bekjempe en fremmedfrykt. Ved å få et innblikk i deres hverdager kan vi oppdage de positive sidene, og sider flere kan kjenne seg igjen i. Det er behov for at de generelle tendensene i guttenes liv fremheves, både i forskningen og i offentligheten, istedenfor at symbolsakene og problemfortellingene blir overrepresentert. Det er, som argumentert for helt innledningsvis i oppgaven, behov for normalisering og kunnskap om minoritetsnorsk ungdom i et stadig mer multikulturelt samfunn. Vi må fortsette å la, ikke bare unge minoritetsnorske gutter, men også andre skjulte stemmer bli hørt for det de ønsker å fortelle oss. Denne oppgaven bringer oss forhåpentligvis ett lite steg på veien.

8. Litteraturoversikt

- Aarbakke, M. & Sloan, L. (2016). *En trygg voksen*. Helsefremmende og forebyggende arbeid for barn og unges psykiske helse i Bydel Alna. KUN.
https://www.kun.no/uploads/7/2/2/3/72237499/2016_2_en_trygg_voksen.pdf
- Aase, T., H. (2007). Ærens grammatikk. I Fuglerud, Ø. og Eriksen, T. H. (Red). *Grenser for kultur? Perspektiver fra norsk minoritetsforskning*. (s.227-249). Oslo: Pax Forlag
- Ashraf, A. F. (2022, 11.januar) Norsk nok for de svina? *Oslobebatten, Kommentar*.
<https://www.oslobebatten.no/norsk-nok-for-de-svina/o/5-131-3048>
- Bredal, A. (2011). *Mellom makt og avmakt: Om unge menn, tvangsekteskap, vold og kontroll*. (Rapport 2011:4). Institutt for samfunnsforskning.
- Christensen, A. & Jensen, S. Q. (2014). Combining hegemonic masculinity and intersectionality. *NORMA*. 9(1). s.60-75. <https://doi.org/10.1080/18902138.2014.892289>
- Christensen, A. & Jensen, S. Q. (2012). Territorial Stigmatization and Local Belonging. *City*. 16(1-2), s.74-92. <https://doi.org/10.1080/13604813.2012.663556>
- Connell, R. (1995). The Social Organization of Masculinity. I: *Masculinities*. (s.67-86.)
- Ekenstam, (2006). Mansforskningen bakgrund och framtid: Några teoretiska reflexioner. *NORMA (1)*1, s.6-23. <https://doi.org/10.18261/ISSN1890-2146-2006-01-02>
- Eriksen, I. M. (2012). *Young norwegians: belonging and becoming in a multiethnic high school*. [Doktorgradsavhandling] University of Oslo.
- Frønes, I. (2013). *Å forstå sosialisering*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Frøyland, L. R. (2021). Problematferd - avvik eller vanlig ungdomsliv?. I G. Ødegård & W. Pedersen (Red.), *Ungdommen* (s. 275–291).
- Gullestad, M. (2002) Om å være både norsk og “farget”. *Nytt Norsk Tidsskrift*, 19(2), (s.155-175). <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-3053-2002-02-03>
- Grief, G. (2008) *The Buddy System: Understanding Male Friendships*. New York: Oxford Academic. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780195326420.001.0001>
- Hammarén, N. & Johansson, T. (2018). *Identitet – kort og godt*. Fredriksberg: Samfundslitteratur.
- Herz, M. & Johannsson, T. (2011). *Maskuliniteter: Kritik, tendenser, trender*. Malmø: Liber.

- Jensen, S. Q. (2006) Rethinking subcultural capital. *Young* 14(3). s.258-273.
<https://doi.org/10.1177/1103308806065820>
- Johannessen, A., Tufte, P.A. & Christoffersen, L. (2010). Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode. (4.utg). Oslo: Abstrakt forlag.
- Kaur, H. (2021) *Loud Skin: The consequences of Racialization for Belonging and Self-Understanding in Norwegian Context*. [Masteroppgave]. Universitetet i Oslo.
<http://urn.nb.no/URN:NBN:no-94141>
- Kimmel, M. (1994). Masculinity as homophobia: Fear, Shame and Silence in the construction of gender identity. I Brod, H. & Kaufman, M. *Theorizing Masculinities*. Sage publications, Inc.
- Kvale, S. (2006). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Ad Notam Gyldendal AS.
- Lien, I. L. (2002). Ære, vold og kulturell endring i Oslo indre by. *Nytt Norsk Tidsskrift* (1).
- Lidén, H. (2002). Ungdom i Oslo Øst. *Nytt Norsk Tidsskrift*. 19(2). s.205-209
<https://doi.org/10.18261/ISSN1504-3053-2002-02-05>
- Lilleaas, U., Ellingsen, D. & Sløk-Andersen, B. (2020) Humorens tvetydige funksjon. *Tidsskrift for kjønnsforskning*. 44(1). (s.8-22). <https://doi.org/10.18261/issn.1891-1781-2020-01-02>
- Lorentzen, J. (2014) Forskning på menn og maskuliniteter. I Lorentzen, J. & Mühleisen, W. (Red.), *Kjønnsforskning: en grunnbok* (s.121-135). Oslo: Universitetsforlaget.
- Messerschmidt, J. W. (2016). *Masculinities in the Making. From the Local to the Global*. Rowman & Littlefield.
- Music, V. & Godø, H. T. (2011). Skolemotivasjon, anerkjennelse og gatekultur i klasserommet: en studie av minoritetsgutter i Oslo. *Tidsskrift for ungdomsforskning*, 11(2), (s. 3-23).
<https://journals.oslomet.no/index.php/ungdomsforskning/article/view/1030>
- Orupabo, J. (2021). Spranget fra hvem som er rasist, til når, hvor og hvordan. *Tidsskrift for samfunnsforskning*. 62(1). (s.116-120). <https://doi.org/10.18261/issn.1504-291X-2021-01-10>
- Orupabo, J., Vassenden, A. & Handulle, A. (2022). Å redde hvite folks ansikt: ritualer og makt i rasialiserte situasjoner. I Døving, C. A. (Red.), *Rasisme: fenomenet, forskningen, erfaringene*. Oslo: Universitetsforlaget.

- Overå, S. (2014). Nye gutter? Maskulinitet og sosial klasse på barnetrinnet. I Bjerrum Nielsen, H. (2014) Forskjeller i Klassen. *Nye perspektiver på kjønn, klasse og etnisitet i skolen.* (s. 94-117). Oslo: Universitetsforlaget.
- Prieur, A. (2004). *Balansekunstnere: Betydningen av innvandrerbakgrunn i Norge.* Oslo: Pax Forlag
- Rosten, M. G. (2015). "Nest siste stasjon, linje 2". - *Sted, tilhørighet og unge voksne i Groruddalen.* [Doktorgradsavhandling] Universitetet i Oslo.
- Rosten, M. G. (2017). Territoriell Stigmatisering og gutter som leker "ghetto" i Groruddalen. *Norsk Sosiologisk Tidsskrift. 1(1).* (s.53-70).
<https://doi.org/10.18261/issn.2535-2512-2017-01-04>
- Rosten, M. G. (2018). Se dere rundt, det er gutta som sliter. I Ashraf, U. (Red.) *Kjære bror.* (s.12-21). Oslo: Frekk forlag.
- Salole, L. (2018). *Identitet og tilhørighet: om tilhørighet, anerkjennelse, dilemmaer og ressurser.* (2.utg.) Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Sandberg, S. (2005). Stereotypiens dilemma: iscenesettelser av etnisitet på «gata». *Tidsskrift for ungdomsforskning, 5(2),* (s.27-46).
<https://journals.oslomet.no/index.php/ungdomsforskning/article/view/1119>
- Sandberg, S. (2008a). Get rich or die trying: Hiphop og minoritetsgutter på gata. *Tidsskrift for ungdomsforskning, 8(2),* (s.67-83).
<https://journals.oslomet.no/index.php/ungdomsforskning/article/view/1089>
- Sandberg, S. (2008b) Street Capital: Ethnicity and violence on the streets of Oslo. *Theoretical Criminology. 12(2),* (s.153-171).<https://doi.org/10.1177/1362480608089238>
- Sletten, M. A., Rosten, M. G. & Vogt, K. C. (2021). Svartmaling av gutter og sykeliggjøring av jenter. I G. Ødegård & W. Pedersen (Red.), *Ungdommen* (s. 87–110).
- Svare, H. (2004). *Vennskap.* Oslo: Pax Forlag AS.
- Vestel, V. (2004). *A Community of Difference: - hybridization, popular culture and the making of social relations among multicultural youngsters in "Rudenga", East side Oslo.* (NOVA Rapport 15/2004). Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Vestel, V. (2007a). Hybridisering, likhet og begjær. Noen analytiske utfordringer for forståelsen av det flerkulturelle. I Fuglerud, Ø. og Eriksen, T. H. (Red). *Grenser for kultur? Perspektiver fra norsk minoritetsforskning.* (s.133-163). Oslo: Pax Forlag
- Vestel, V. (2007b). Populærkultur, relasjonsdannelser og sosial kompetanse. I Strandbu, Å. & Øia, T. (Red). *Ung i Norge: Skole, fritid og ungdomskultur.* (s.105-125). Oslo: Cappelen Forlag.

- Vogt, K. C. (2018) Svartmaling av gutter. *Norsk Sosiologisk Tidsskrift*. (2)2, (s.177-193). <https://doi.org/10.18261/issn.2535-2512-2018-01-06>
- Walle, T. M. (2014). Kjønn og Etnisitet. I Lorentzen, J. & Mühleisen, W. (Red.), *Kjønnsforskning: En grunnbok*. (s.218-226). Oslo: Universitetsforlaget.
- Walle, T. M. (2011). *A Passion for Cricket: Masculinity, ethnicity and diasporic spaces in Oslo*. [Doktorgradsavhandling] Oslo: University of Oslo.
- Wacquant, L. (2007). Territorial Stigmatization in the Age of Advanced Marginality. *Thesis Eleven*, 91(1), (s.66–77). <https://doi.org/10.1177/0725513607082003>
- West, C., & Zimmerman, D. H. (1987). Doing Gender. *Gender and Society*, 1(2), (s.125–151). <http://www.jstor.org/stable/189945>
- Widerberg, K. (2022). *Kvalitativ forskning i praktiken*. Lund: Studentlitteratur.
- Wikan, U. (1995). *Mot en ny norsk underklasse*. Gyldendal Norsk Forlag.
- Wise, A. (2016). Convivial Labour and the ‘Joking Relationship’: Humour and Everyday Multiculturalism at Work. *Journal of Intercultural Studies*. 37(5). (s.481-500). <https://doi.org/10.1080/07256868.2016.1211628>

Appendiks

Intervjuguide

Hovedspørsmål:

Kan du fortelle meg litt om hvor du har vokst opp og om de du bor sammen med?

Hjelpespørsmål:

Har du bodd på [her] hele livet?

Bor du fortsatt [her]?

Hva forbinder du med [hjemstedet ditt]?

Føler du [hjemstedet ditt] skiller seg fra andre bydeler i Oslo?

Fortell meg om familien din – eventuelle søsken og foreldrene dine

Hovedspørsmål:

Fortell meg om vennene dine

Hjelpespørsmål:

Er de [herfra] de også?

Hvor gamle er vennene dine?

Hvordan møtte du dem? Hvor lenge har dere vært venner?

Er dere av samme kulturelle bakgrunn?

Er dere en stor gjeng eller er du mer sammen med noen få?

Vil du si at du har én bestevenn?

Kjenner vennene dine foreldrene dine?

Hva med søsknene dine?

Kjenner du deres familie?

Forteller du familien din om hvem vennene dine er og hva dere gjør sammen?

Får du kommentarer hjemme på hvem vennene dine er?

Er foreldrene dine bekymra for hvem du er sammen med?

Hovedspørsmål:

Hva gjør du sammen med vennene dine når dere er sammen?

Hjelpespørsmål:

Er du ofte med vennene dine? Hvor ofte?

Har du vært med vennene dine i sommerferien? Hva har dere gjort?

Hva gjør dere om vinteren?

Hvor er det dere pleier å være? Er dere hjemme hos hverandre, ute eller et spesielt sted?

Jeg vet at det er litt ungdomsklubber og andre tilbud i bydelen. Har dere tatt i bruk det?

Hvorfor/hvorfor ikke?

Hovedspørsmål:

Fortell meg hvordan du har det med vennene dine

Hjelpespørsmål:

Hva har du til felles med vennene dine? Er det noe dere er spesielt opptatt av?

Hva snakker dere om når dere er sammen?

Snakker du med vennene dine når du har det vanskelig?

Snakker de med deg når de har det vanskelig?

Gjelder dette i store grupper eller når dere er få?

Krangler du noen gang med vennene dine? Hva krangler dere om?

Hva skjer når dere krangler?

Hva skal til for at dere blir venner igjen?

Kan du savne vennene dine når de eller du er borte?

Hva er det du eventuelt savner da?

Gjør de deg glad? Hva gjør de da?
Hva gjør du for å gjøre vennene dine glade?

Er det noe mer du vil si?
Kan jeg ta kontakt igjen hvis jeg ser at det er noe jeg har glemt å spørre om?

Vil du delta i forskningsprosjektet *Gutter og vennskap på tvers av kulturer?*

Informasjonsskriv til informanter vedrørende masteroppgave ved Universitet i Oslo 2021/2022.

Jeg, Sara Myhr Sönmez, skal skrive en masteroppgave ved Universitetet i Oslo, der mitt fokus vil ligge på vennskap mellom flerkulturelle gutter i Oslo Øst. Min problemstilling er:

"Hvordan forstås og gjøres vennskap mellom gutter i Oslo Øst?"

Denne oppgaven vil være basert på intervjuer med 15 gutter/unge menn som er oppvokst i Oslo Øst. Du er valgt ut fordi du er en ung mann som har bodd i Oslo Øst hele livet, eller store deler av det. Jeg ønsker å intervjuer deg for å få et innblikk i din hverdag og dine vennskap. Jeg vil begynne med å spørre litt om deg og ditt liv. Etterpå vil jeg fokusere på hvem dine venner er, hva dere gjør og snakker om når dere er sammen.

Hvis du velger å delta, innebærer det at du stiller til et intervju hvor jeg vil stille noen spørsmål om deg, din hverdag og dine vennskap. Intervjuene vil bli tatt opp på bånd og jeg vil også ta notater underveis. Dette vil kun bli brukt i oppgaveskrivingen, og det vil kun være meg og min veileder som har tilgang til disse. Alt du svarer vil bli anonymisert når det skrives inn i oppgaven, og informasjonen vil kunne kobles til deg. Det vil si at det ikke skal være mulig for noen som leser oppgaven å finne ut hvem som er med i prosjektet. Prosjektet skal ferdigstilles i løpet av sommeren 2022, og alle lydopptak og notater vil da slettes.

Deltakelsen er frivillig og du kan når som helst trekke deg fra intervjuene. Dersom du gjør dette vil jeg slette alle opptak og notater fra dine intervjuer med en gang. Dette vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg. Du har også rett til å se, rette og slette personopplysninger i artikkelen før den publiseres. Du kan også sende en klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger. Undersøkelsen er vurdert som i samsvar med personvernregelverket av personvernombudet. Dersom det skulle være noe må du bare ta kontakt.

Prosjektansvarlig:
Sara Myhr Sönmez
tlf: 41370238
saramson@student.hf.uio.no

Personvern, UiO:
Roger Markgraf-Bye
personvernombud@uio.no

NSD:
Norsk senter for forskningsdata
tlf: 55582117
personverntjenester@nsd.no

Med vennlig hilsen

Sara Myhr Sönmez
Masterstudent ved Universitetet i Oslo

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *Gutter og vennskap på tvers av kulturer*, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

-----
(Signert av prosjektdeltaker, dato)